

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
UGDYMO SISTEMŲ KATEDRA

Rasa Poškienė

Edukologijos magistrantūros (Bioedukacija) studentė

**MIESTO PARKŲ EDUKACINĖ VEIKLA IR JOS TOBULINIMO GALIMYBĖS:
KURŠĖNŲ MIESTO ATVEJIS**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas(ė)
doc. dr. Ramutė Gaučaitė

2015, Šiauliai

Darbas originalus.....Rasa Poškienė

(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY	4
ĮVADAS.....	5
I. MIESTO PARKŲ EDUKACINĖS VEIKLOS IR JŲ TOBULINIMO GALIMYBIŲ	
TEORINĖS PRIELAIDOS	10
1.1. Miestų parkai kaip biologinė, socialinė, kultūrinė struktūra ir edukacinės veiklos terpė..	10
1.2. Miestų parkų pritaikymo edukacinėms reikmėms patirtis užsienyje ir Lietuvoje	12
1.3. Parkų edukacinės veiklos reikšmingumas Lietuvos nacionaliniuose ir regioniniuose strateginiuose dokumentuose	16
1.4. Miestų parkų edukacinis potencialas	20
1.5. Miestų parkų edukacinės veiklos veiksniai ir tobulinimo galimybės.....	25
1.5.1. Parką lankančių asmenų edukacinių poreikių identifikavimas.....	30
1.5.2. Grįžtamasis ryšys kaip edukacinės veiklos tobulinimo veiksnys.....	35
1.5.3. Parkų edukacinės veiklos tobulinimo teorinis modelis.....	37
II. MIESTO PARKO EDUKACINĖS VEIKLOS IR JOS TOBULINIMO GALIMYBIŲ	
EMPIRINIS TYRIMAS: KURŠĖNŲ MIESTO PARKO ATVEJIS	42
2.1. Imties apibūdinimas ir tyrimo metodika.....	42
2.2. Parko veiklą administruojančių institucijų darbuotojų požiūrio tyrimas.....	47
2.3. Kuršėnų parko lankytojų požiūrio į edukacinę parko veiklą tyrimo duomenys ir analizė .	52
DISKUSIJA.....	70
IŠVADOS.....	72
REKOMENDACIJOS	74
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	75
PRIEDAI	82

SANTRAUKA

MIESTO PARKŲ EDUKACINĖ VEIKLA IR JOS TOBULINIMO GALIMYBĖS: KURŠĖNŲ MIESTO ATVEJIS

Magistro darbas

Aktualumas. Vienas iš XXI amžiaus reikšmingų bruožų yra įvairių gyvenimo sričių gerinimas, todėl aktualu ieškoti naujų formų, būdų, galimybių suteikti žmogui ugdymą, paremtą ryšiu su gyvenimu. Lietuvoje tvarkomi, atkuriami senieji miestų parkai, rengiamos naujos miestų žaliosios zonos. Parkuose vykdomą veiklą, susijusią su edukacinėmis galimybėmis, būtų galima apibrėžti kaip mokymosi galimybę gamtinėje aplinkoje ir ne tik, naudojant tam tikrus mokymo(si), poilsio su lankytojais būdus (edukacinės raiškos formas). **Pedagoginę šio darbo problemą** apsprendžia tai, jog edukacinė veikla miestų parkuose Lietuvoje nors ir vykdoma, tačiau dar neturi susiklosčiusių tradicijų, nėra pateikiama apibendrinta tokios veiklos patirtis. Praktikoje neretai vykdomos veiklos yra daugiau epizodinio pobūdžio, nėra sisteminio požiūrio į parkų teikiamas galimybes edukacinėms reikmėms.

Objektas: miesto parkų edukacinė veikla ir jos tobulinimo galimybės.

Tikslas: Remiantis Kuršėnų miesto parko atveju išanalizuoti parko edukacinės veiklos patirtį ir numatyti jo tobulinimo galimybes.

Atliekamas tyrimas yra grindžiamas šiomis **metodologinėmis nuostatomis:** *laisvojo ugdymo paradigma*, kur mokymasis netradicinėje parkų aplinkoje skatina besimokančiojo aktyvią veiklą, kurios pasekoje sudaromos galimybės asmens saviraiškai, o tai reikšminga besimokančiajam, kaip neprievartinis naujos patirties kaupimo būdas. *Konstruktivistiniu* požiūriu į mokymąsi, kur besimokantysis aktyvios veiklos pagrindu pats konstruoja savo patirtį, o veikla miestų parkuose kaip tik ir laiduoja šias galimybes.

Empirinio tyrimo metodai: teorinės literatūros analizė, pusiau struktūruotas interviu, anketinės apklausos internetu metodas miesto bendruomenei, kokybinė turinio analizė.

Tyrimo imtis: iš viso tyrime dalyvavo 145 respondentai nuo 14 metų.

Magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių ir anglų kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 6 priedai. Darbe pateikiama 14 paveikslų ir 17 lentelių.

Empirinis tyrimas leido sukonkretinti teorinėje darbo dalyje sukurtą parkų edukacinės veiklos tobulinimo galimybių teorinį modelį, išryškinant jam būdingus požymius, jog tobulinant veiklas parke būtinas bendruomenės narių poreikių nustatymas, įtraukimas į veiklų planavimą, organizavimą; parko aplinkos išnaudojimas įvairių sričių ugdymui (savaiminio, patirtinio, formalaus, neformalaus); skirtingų sektorių įtrauktis (NVO ir kt.).

SUMMARY

EDUCATION ACTIVITIES AT URBAN PARKS AND THEIR IMPROVEMENT OPPORTUNITIES: IN RESPECT OF KURŠĖNAI TOWN

Master's thesis

Relevance. One of the significant features of the twenty-first century is different walks of life improvement, so it is important to look for new forms of ways to provide opportunities for human development, based on communication with life. In Lithuania there are processed, retrieved the old city parks, and new urban green areas. Parks activities related to educational opportunities can be defined as a learning opportunity for the natural environment and not only using certain training (learning), ways for rest of visitors ways (educational forms of expression).

Pedagogical problem of this thesis is determined by the fact that the educational activities in the city parks is carried out in Lithuania, but still does not have a prevailing traditions, there is no experiences. In practice, often carried out in a more episodic in nature, there is no systematic approach to the opportunities offered by the parks for educational purposes.

Object: city parks and educational activities and improvement of opportunities.

Objective: In respect of Kuršėnai town park there was analyzed experience of the educational activities and provided the opportunities for improvement.

The research is based on the following **methodological elements:** *free education paradigm*, where learning in non-traditional parks environment encourages the learner vigorous activity, which enables individuals to express themselves, which is important for the learner, as a new non-violent way of expertise. *Constructivist* approach to learning, where the learner constructs the experience and activities in the town parks guarantees these opportunities.

Empirical research methods: theoretical analysis of literature, semi-structured interview, questionnaire online for town community, qualitative content analysis.

Research sample: 145 respondents from 14 years.

Master thesis consists of two parts, conclusions, a list of referente, 6 annexes. The work is illustrated by 14 pictures and 17 tables.

Empirical research has led to flesh out the theoretical part of the thesis created parks educational opportunities for performance improvement theoretical model, highlighting the most important signs that the development of activities in the park for indispensable community needs, involvement in the planning, organization; park environmental exploitation multidisciplinary education (self-contained, experiential, formal and non-formal); inclusion of different sectors (NGOs, etc.).

IVADAS

Temos aktualumas.

Vienas iš XXI amžiaus reikšmingų bruožų yra įvairių gyvenimo sričių gerinimas, todėl labai aktualu ieškoti naujų formų, būdų, galimybių suteikti žmogui ugdymą, paremtą ryšiu su gyvenimu. Lietuvoje yra išlikę daug dvarų parkų, tvarkomi, atkuriami senieji miestų parkai, rengiamos naujos miestų žaliosios zonos. Parkuose vykdomą veiklą, susijusią su edukacinėmis galimybėmis, būtų galima apibrėžti kaip mokymosi galimybę gamtinėje aplinkoje ir ne tik, naudojant tam tikrus mokymo(si), poilsio su lankytojais būdus (edukacinės raiškos formas).

Remiantis L. Jovaiša (2011), žmogaus tobulėjimą lemia besiuogdančioji jo prigimtis, dvasinis įgymis. M. Lukšienė demokratinės valstybės kompetentingo žmogaus ugdymą laikė vienu pagrindinių švietimo uždavinių. Tai apima žmogaus pasirengimą aktyviai veikti visuomenėje, pasirengti mokytis visą gyvenimą (Kvieskienė, 2009).

Šiame darbe pasirinkta nagrinėti miesto parkų edukacines veiklas. Žmonės nuolat mokosi visur ir visais laikais. Žmogus kaip biosocialinė būtybė, yra glaudžiai susijęs ir su gamta, ir su visuomene. Gamtos, kaip nepakartojamos erdvės svarbą mokymuisi, pabrėžė mūsų šalies (Lamanauskas 2006, Vilkonis 2008, Grinkevičius 2002 ir kt.) ir užsienio (Shaftoe 2012, Walter 2013, Sundberg 2014 ir kt.) autoriai. Naujai suprantamas mokymasis - tai savivaldus mokymasis, kur esminis dėmesys kreipiamas į efektyvių ir turtingų mokymosi aplinkų kūrimą ir/ar panaudojimą. Tokiose aplinkose ugdytiniui suteikiama galimybė realizuoti savo potencialą per savarankišką mokymąsi ir veiklą, reflektvų vertinimą, vertybinių nuostatų formavimą.

Kiekvieną dieną mes įgyjame papildomų įgūdžių, žinių ir (arba) gebėjimų. Savaiminio mokymosi būdu žinių įgyjama ir gebėjimai tobulinami pačiais įvairiausiaisiais praktinės veikos ir bendravimo vienas su kitais būdais (Žydžiūnaitė, Lepaitė, Cibulskis ir kt., 2012). Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje (2002) teigiama, jog miestų parkuose turi būti skatinama veikla, puoselėjanti, išryškinanti ir propaguojanti istorines, architektūrines, kultūrines, mokslines, estetines, ekologines, dendrologines vertybes. Miestų parkų edukacinė aplinka, tai vieta švietėjiškai veiklai, kuri turi iki šiol neatskleistą potencialą ne tik kaip mokslinių tyrimų, bet ir kaip unikali erdvė šiuolaikinių edukacinių veiklų įvairovei.

Temos iširtumas. Domintis atliktų tyrimų miestų parkų edukacinės veiklos klausimais pastebėta, kad Lietuvoje miesto parkų edukacinė veikla, kaip mokslinio tyrimo objektas dar netyrinėtas. Užsienyje yra atlikta tyrimų. JAV autoriai (Wilson, Tierney, Mi-Sook Kim ir kt. 2012; Schwarzenegger, Chrisman, Coleman, 2005) moksliniuose straipsniuose nurodo, jog miestų parkai tenkina bendruomenės, kurioje jie įsikūrę sveikatos stiprinimo, judėjimo,

psichologinius, socialinius, aplinkos tausojimo, bendravimo poreikius. Industrinėms valstybėms miesto parkai ir kitos gamtos erdvės yra labai svarbios pramogų ir poilsio vietos. Tyrimai rodo, jog parkai su savo poilsio zonomis teigiamai veikia Kalifornijos gyventojų fizinę ir psichinę sveikatą. San Franciske parkų įkūrimą riboja tankiai apgyvendintos miesto teritorijos, todėl gatvės sekmadieniais tarnauja kaip laikini parkai. Kaip tokie „sekmadieniniai parkai“ geba atlikti tas pačias funkcijas kaip ir parkai, kaip gyventojai įsitraukia į veiklą toliau yra atliekami tyrimai. Remiantis Koon Kwai Wong (2009) duomenimis, populiariausia veikla Honkongo (Kinija) miestų parkuose tarp pagyvenusių žmonių yra palaikyti arba pagerinti savo fizinę sveikatą, tačiau autorius pabrėžia, jog labai svarbus tokiose veiklose tampa bendravimas, tenkinantis pagyvenusių žmonių socialinius poreikius. Malaizijoje, Kinabalu parke 2012 m. buvo atliktas tyrimas, kuriuo siekta iširti lankytojų pasitenkinimą parko ugdomąja verte. Išvadose teigiama, jog mokymąsi gamtoje lydi natūralus vaizdumas, kuris sustiprina motyvaciją veikti (Goh, Rosilawati, 2014).

Europoje edukacinės veiklos apimančios mokymąsi, laisvalaikį, poilsį, sportą gamtoje užima svarbią vietą atskirų grupių asmenų socializacijoje. Švedijos patirtis rodo, jog miestų parkai yra atviri visuomenei ir skirti edukaciniams poreikiams tenkinti. Pasak N. Sundberg (2014), Malmo miesto parke edukacijai gamtoje pasitelkta veiksminga „Storyline“ metodika, skirta aktyviam mokymuisi. E. Glader (2011), Ch. Schaffer, (2014) savo darbuose įžvelgia teigiamus bendruomenės narių bendravimo ir bendradarbiavimo aspektus gamtinėje aplinkoje. Vokietijoje miestų parkų žaliosios klasės, edukacinės, rekreacinės bei sporto erdvės, tai pavyzdys, kur galima mokytis, ilsėtis, atgauti jėgas natūralioje parko aplinkoje (Motiejūnaitė, 2014, Nekrošienė, 2007). Tarptautiniu mastu atliktas palyginamasis tyrimas Belgijoje (Gente) ir JAV (San Diege), kur buvo tiriami 20 viešųjų miesto parkų, siekiant išsiaiškinti vartotojų būdingus bruožus, struktūrinio parko atributus, rajono/mikrorajono/apylinkės ypatybes parodė, jog patogi vieta yra labai svarbu aiškinantis parko naudojimą ir susijusi su bendru lankytojų skaičiumi (Van Dyck, Sallis, Cardon, 2013).

Lietuvoje, pasak O. Ragažinskienės O. Motiejūnaitės, R. Litvinaitės ir kt. (2013) vykdamas veiklas žaliosiose miestų zonose besimokantieji turi galimybę ugdytis gebėjimus ir nusiteikimus naudotis gamtos pasaulį aiškinančiomis žiniomis ir gamtos tyrimų metodais siekiant atsakyti į iššylančius klausimus, ieškoti įrodymais pagrįstų išvadų bei sprendimų, suprasti žmogaus veiklos sukeltus gamtos pokyčius ir imtis asmeninės atsakomybės už aplinkos išsaugojimą.

Problema. Parkuose vykdomas veiklas, o tame tarpe ir edukacines, sąlygoja vietos, kuriame parkas yra savivaldos veiklos, bendruomenės struktūra, susiklosčiusios tradicijos ir kiti lokalios aplinkos veiksniai, todėl aktualu analizuoti konkretaus parko edukacinių veiklų

tobulinimo galimybes. Tai pasakytina ir apie Šiaulių rajono Kuršėnų parką. Svarbu rasti atsakymus į kylančius klausimus, tokius kaip: Kokios veiklos miestų parkuose (dvarų) yra vykdomos šiandien? Ar jos užtikrina parkų aktyvų gyvenimą, žmonių tobulėjimą, poilsį? Ar Kuršėnų miesto parko aplinkoje yra organizuojamos veiklos, kurios tenkintų bendruomenės poreikius: turtintų laisvalaikį, žinias, įgalintų mokytis, tyrinėti, stebėti įvairaus amžiaus žmones? Kaip savivaldžiai mokantis, taikant konstruktyvaus mokymosi strategiją, Kuršėnų miesto parko aplinkoje, panaudoti laisvalaikį, telkti miesto bendruomenę ir pan. ? Juolab, kad Šiaulių rajono Kuršėnų buvusio dvaro sodyba su parku vertinant pagal savo gamtinį, kultūrinį bei kultūros paveldą turi turtingą ugdomąjį potencialą.

Pedagoginę šio darbo problemą apsprendžia tai, jog edukacinė veikla miestų parkuose Lietuvoje nors ir vykdoma, tačiau dar neturi susiklosčiusių tradicijų, nėra pateikiama apibendrinta tokios veiklos patirtis. Praktikoje neretai vykdomos veiklos yra daugiau epizodinio pobūdžio, parengtos programos plėtojamos daugiau pavienių entuziastų dėka, nėra sisteminio požiūrio į parkų teikiamas galimybes edukacinėms reikmėms.

Autorei nepavyko aptikti išsamesnių mokslo studijų ar tyrimų analizuojama tema, Lietuvos miestų parkų edukacinio reikšmingumo studijų. Todėl svarbu apžvelgti miestų parkų edukacinės veiklos patirtį tarptautiniu ir nacionaliniu aspektais, išryškinti miestų parkams būdingą edukacinės veiklos specifiką, išanalizuoti miesto parkų edukacinei veiklai įtaką darančius objektyvius ir subjektyvius veiksnius, numatyti tos veiklos galimas tobulinimo prielaidas, konkretaus miesto parko pavyzdžiu tirti edukacinės veiklos raišką, numatyti galimas jos tobulinimo kryptis.

Objektas: miesto parkų edukacinė veikla ir jos tobulinimo galimybės.

Hipotezė: Skirtingų vietos bendruomenės grupių rekreacinių ir edukacinių poreikių dermė gali būti prielaida tobulinant parkų edukacinę veiklą.

Tikslas: Remiantis Kuršėnų miesto parko atveju išanalizuoti parko edukacinės veiklos patirtį ir numatyti jo tobulinimo galimybes.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti miesto parko edukacinės veiklos ir jos tobulinimo teorines prielaidas vertinant parką kaip biologinės, socialinės ir kultūrinės struktūros vienovę.

2. Remiantis Kuršėnų miesto parko atveju empiriškai ištirti edukacinės veiklos patirtį parke ir numatyti jo tobulinimo galimybes.

2.1. Ištirti Kuršėnų bendruomenės veiklos parke *patirtį ir požiūrį* į edukacines veiklas.

2.2 Tyrimo pagrindu *numatyti* Kuršėnų parko edukacinių veiklų *tobulinimo gaires*.

Darbo praktinis reikšmingumas. A. Bacevičiūtės, V. Kirkučio (2014, p. 25) teigimu, „Šiandien Kuršėnų buvusio dvaro sodybos pastatai ir teritorija su senuoju parku prikeliama naujam gyvenimui“, todėl šiuo darbu siekiama prisidėti prie Kuršėnų parko pritaikymo žmogaus fizinių ir dvasinių jėgų susigražinimui - tikslingam laiko praleidimui: žinių gilinimui, mokymuisi, poilsiui. Parkas turi realiai dalyvauti formaliajame/neformaliajame mokinių ugdyme. Edukacinės veiklos galėtų integruotis į besikuriantį rajono rekreacijos ir turizmo objektų ir paslaugų tinklą. Veiksmingos edukacinės veiklos neabejotinai teigiamai veiktų miesto bendruomenės poreikius, didėtų miesto patrauklumas. Suaktyvėjęs kultūrinis gyvenimas iš dalies padėtų spręsti jaunimo problemas, skatintų mokymąsi gamtoje ir iš gamtos.

Tyrimo metodologija

Atliekamas tyrimas yra grindžiamas šiomis metodologinėmis nuostatomis:

Laisvojo ugdymo paradigma. Žmogaus mokymasis yra žmogaus esmės pamatas, veikla, kuri žmogų daro žmogumi. Pragmatizmo pedagogikos pradininkai, amerikiečių filosofai Č. Pirsas, V. Džeimsas ryžosi neigti individų pasyvumą mokantis, perkrautą faktais ir atitrūkusį nuo gyvenimo mokymo turinį, prievartines ugdymo priemones, ugdytinio asmenybės laisvės slopinimą. Filosofai veiksminga strategija laikė sudarytas palankias sąlygas kiekvieno ugdytinio saviraiškai, savisklaidai, saviraidai, todėl sprendžiant parkų edukacinių veiklų galimybes, ši filosofinė kryptis naudinga besimokančiajam. Toks ugdymas padės auginti socialiai aktyvius, kūrybingus, kompetentingus visuomenės narius (Bitinas, 2000). Minėtos nuostatos aktualios kalbant apie parkų edukacinių veiklų galimybes, nes mokymasis netradicinėje parkų aplinkoje skatina besimokančiojo aktyvią veiklą, kurios pasekoje sudaromos galimybės asmens saviraiškai, o tai reikšminga besimokančiajam, kaip neprievartinis naujos patirties kaupimo būdas.

Konstruktivistinio požiūrio į mokymąsi šalininkai teigia, jog konstruktivizmo principas - patirtimi pagrįsto žinojimo kūrimas, kuriame žmogus aktyviai dalyvauja. Mokymasis negali būti atsiejamas nuo kasdieninio gyvenimo ir patirties. Mokymasis turi skatinti mąstymo, jausmų ir veiklos integraciją (Jucevičienė, 2005). Konstruktivizmas edukacinėje veikloje reiškia, jog mokymasis yra susijęs su aplinka. Edukacinės veiklos - tai aktyvus procesas, kuriame formuojasi besimokančiojo patirtis. Esminis konstruktivizmo bruožas - besimokantysis aktyvios veiklos pagrindu pats konstruoja savo patirtį, o veikla miestų parkuose kaip tik ir laiduoja šias galimybes.

Tyrimo metodai:

1. Teoriniai – mokslinės (pedagoginės, psichologinės), metodinės literatūros bei miesto parkus reglamentuojančių dokumentų analizė.

2. Empiriniai:

1) Taikytas anoniminės anketinės apklausos internetu metodas miesto bendruomenei (kiekybinio tipo duomenų rinkimo ir apdorojimo metodas, Kardelis, 2005).

2) Pusiaus struktūrizuotas pokalbio-interviu metodas, ekspertų apklausa.

3) Kokybinė turinio analizė.

Darbo aprobacija. Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto studentų mokslinių darbų konferencijoje paruoštas standinis pranešimas tema „Miesto parkų edukacinė veikla ir jos tobulinimo galimybės: Kuršėnų miesto atvejis“ 2015 m. gegužės 14 d.

Darbo struktūra. Darbą sudaro santrauka lietuvių ir anglų kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 6 priedai. Darbe pateikiama 17 lentelių, 14 paveikslų.

I. MIESTO PARKŲ EDUKACINĖS VEIKLOS IR JŲ TOBULINIMO GALIMYBIŲ TEORINĖS PRIELAIIDOS

1.1. Miestų parkai kaip biologinė, socialinė, kultūrinė struktūra ir edukacinės veiklos terpė

Siekiant tikslingesnės problemos analizės, svarbu apsibrėžti parko ir jo konkretinančių kontekstų sampratą. Parkas - prižiūrimas natūralus arba ugdomas želdynas poilsiui, pramogai, gamtos apsaugai. Pasak L. Januškevičiaus (2004) parkas – ne mažesnis kaip 1 hektaro žmogaus sukurtas ar jo pertvarkytas želdynas, kuriame yra meniškai sukomponuotų želdinių, inžinerinių įrenginių, architektūros mažųjų formų, skirtas poilsiui, pramogoms arba mokslo, kultūros reikmėms ir aplinkos kokybei gerinti. Paprastai parkai priklauso valstybei ir yra skirti visų gyventojų rekreacijai ir edukacijai. Šiandien miestų parkų projektavimu ir priežiūra rūpinasi miesto valdžia arba įstatymu numatytos atsakingos institucijos. Remiantis R. Prapiestiene (2003) žaliųjų plotų, tokių kaip parkų planavimo esmė – patogumas, visapusiškas naudojimas, prieinamumas visiems gyventojams.

Iš parko apibrėžčių matyti, kad parkas nėra vien tik biologinė struktūra – tai *žmogaus sukurtas* želdynas, todėl jis suprantamas ir kaip kultūrinė struktūra, kurioje veikia žmogus. Kaip ir kiekvienas kultūros objektas, tam tikros edukacinės terpės kontekste jis gali tapti ir asmenybės ugdymo(si) terpe. Ž. Budžienės (2011) teigimu, savo gyvenamojoje erdvėje žmonės įgauna naujų įgūdžių, kaupia patirtį, turi savo tradicijas, vertybes. S. Barkauskaitės, K. Bradauskienės (2013) nuomone parko nauda žmogui, visuomenei yra įvairialypė. Laikas, praleistas parke gerina žmogaus sveikatą, skatina ekonominę plėtrą, teikia ekologinę ir socialinę naudą. Jau XIII-XIV amžiais netoli pilių būta uždaros kompozicijos parkų, naudojamų gynybos bei kitoms reikmėms (Januškevičius, 2004).

Miesto parkas kaip biologinė aplinka, savyje talpinanti visą eilę edukacinių sąlygų, reikšmingų mokymuisi ir tenkinanti rekreacinius poreikius perima aplinkos saugojimo, puoselėjimo vertybes ne moralizuojant, o aktyviai veikiant. Remiantis G. Isoku (1995), L. Januškevičiumi (2004) parkuose yra augalų, gyvūnų, kuriuos galima stebėti, tyrinėti ir kartu grožėtis, mokytis komponavimo meno ar pan. R. Pakalnis (2003) pateikdamas informaciją apie Verkių parką, teigia, jog ten auga 31 rūšies medžiai, kurių amžiaus siekia 300 metų. Plungės Oginskių dvaro ansamblis ir parkas pradėtas formuoti XVII amžiuje ir yra vienas gražiausių Lietuvos dvarų kompleksų, kuris yra saugomas valstybės ir 2000 m. pripažintas kultūros

paminklu. Šiaulių miestą puošia Centrinis parkas (plotas 11 ha). Jis pradėtas sodinti apie 1950 m., *bendruomenės iniciatyva, talkų metu*. Parkas vertingas savo biologine įvairove. Gubernijos parkas (0,8 ha) pradėtas kurti XIX a. pradžioje prie dvaro sodybos. Šiuo metu parke auga kaštonai. Tai vienintelis toks parkas Lietuvoje. Parkas įrašytas į kultūros vertybių sąrašą. Alytaus kultūros ir poilsio parkas (4,8 ha) pradėtas kurti prieš antrąjį pasaulinį karą. *Parkas buvo kuriamas miesto moksleivių, mokytojų, dėstytojų pagalba*. Parkas turtingas želdiniais, yra vietinių ir introdukuotų medžių bei krūmų. Kasmet sodinama naujų. Joniškio parkas (4 ha) atkurtas 1964 metais, taip pat miesto žmonių talkų metu. Parke esama įvairių medžių, įrengtas stadionas, netoli yra mokykla, kultūros centras. 1986 metais parkas paskelbtas valstybinės reikšmės gamtos paminklu. Žagarės parkas apima 71 ha teritorijos. Parke išlikę centriniai dvaro rūmai, daug ūkinių pastatų. Parke gausu krūmų, medžių. Kelmės miesto parkas (15 ha) su dvaru minimas nuo XVI a. pabaigos. Paprastieji ąžuolai išliko iki mūsų laikų. Parką puošia vandens telkiniai (Isokas 1995, Januškevičius 2004).

Apžvelgus dalį Lietuvos miestų parkų, galima teigti, jog miesto parkai atsirado, pradėjo kurtis jau XIII-XIV am.. Jų atsiradimui turėjo įtakos: sodų istorijos, gamtos vertybės (medžiais, atodangomis, akmenimis, augalais), senieji dvarų parkai, Europos parkų pavyzdys. Svarbus parkų kūrimosi veiksnys buvo žmonių pagalba rengiant parkus. Pabrėžiamas gamtos ir architektūros paveldas (nematerialusis). Miestų parkų funkcija formaliai įteisinta 1900-2000 m. aplinkosaugos dokumentuose. Skatinant gamtos mokslų plėtrą, retų augalų rūšių išsaugojimą, miesto parkams buvo sudarytos sąlygos išlikti. Lietuvos miestų dvarų parkai tapo svarbiais visuomenės kultūros, patriotizmo, rekreacijos, ugdymo objektais. Miestų parkų gamta, augalų kolekcijos, architektūros paminklai, rūmai buvo *tradicinės pagalbinės mokslo, mokymosi vietos, kuriose buvo vykdoma pažinimo, gamtotyros, aplinkosaugos veikla*.

Parkas, kaip socialinė struktūra atspindi žmonių gyvenimo santykius. Remiantis J. Muliolyte, T. Jonauskiu (2012) miestams būdinga žmogiškosios veiklos įvairovė. Žmogų supantis socialinis pasaulis - visuomeninės (materialinės ir dvasinės) žmonių gyvenimo, jų vystymosi ir veiklos sąlygos. Bendradarbiavimas, bendravimas – reikšminga socialinio gyvenimo funkcija. Autoriai pabrėžia, jog žaliųjų erdvių atnaujinimas bei naujų bendruomenės ir susitikimų erdvių kūrimas stiprina socialinius ryšius.

V. Stauskas (2012 p. 294) apibendrinamas miestų žaliąsias erdves socialiniu, kultūriniu ir ekonominiu interesų balanso aspektu teigia, jog Europoje šiuolaikiniam miesto žmogui viešosios žaliosios erdvės tampa svarbios „kaip kaimynų ar draugų socialinių ryšių, bendravimo vietos sveikoje aplinkoje“. Pasak autoriaus, „Pagrindiniu miesto modernumo, šiuolaikiškumo,

tinkamumo gyventi kriterijumi Europos miestuose ateityje laikyti atvirų erdvių skaičių ir jų proporciją mieste“.

Apibendrinant pateiktą mokslinę literatūrą galima teigti, jog jų esminis miesto parkų komponentas yra savitai sutvarkyta ir vieningai funkcionuojanti biologinė, socialinė ir kultūrinė struktūra. Jie skirtingoms žmonių grupėms ar individams yra vertingi kaip rekreacinės, ekologinės, edukacinės, mokslinės, kultūrinės, istorinės ir kt. vertės objektai. Miesto aplinka apibūdinama, kaip visuma mieste funkcionuojančių gamtos ir antropogeninių elementų, susijusių tarpusavyje, su čia gyvenančia bendruomene, jos veikla ir jos poreikiais. Miestų parkai - tai teritorijos, kuriose yra vertingų bei vaizdingų kampelių, tai kiekvienos šalies pasididžiavimas, indėlis į pasaulio paveldo išsaugojimą. Remiantis I. Jakubavičiene (2011), galima teigti, jog pildosi viltys vėl regėti žmogui, kultūrai, menui ir mokslui skirtus kūrinius – lankomus senuosius dvarų ir naujai kuriamus miestų parkus, kuriuose yra galimybė edukacinėms veikloms.

1.2. Miestų parkų pritaikymo edukacinėms reikmėms patirtis užsienyje ir Lietuvoje

Šiuolaikinis miestas, tai aplinka, kurioje gyvena žmogus, dirba, mokosi, poilsiauja, bendrauja su kitais. Mieste reikia sudaryti tinkamas sąlygas šiai žmonių veiklai ir sukurti humanišką aplinką šiuolaikinės bendruomenės poreikiams tenkinti. Pasak M. Pakalnio, D. Bardauskienės (2012) Pasaulinės inovatyvių miesto sprendimų organizacijos (International Eco Cities Initiative, IECCI) duomenimis, daugiausia dėmesio kuriant naujus miesto plėtros modelius skiriama idėjoms, paremtoms gamtos ir žmogaus sugyvenimu, harmonija. Remiantis P. Grecevičiumi, J. Abromu, A. Rimkumi (2012) labai reikšmingas pozityvus poveikis regiono miestelių aplinkos kokybei galimas tinkamai naudojant esamas kultūros paveldo vertybes. Vidutinį potencialą turintys architektūrinio paveldo objektai (dvarų rūmai, buvusios dvarų sodybos, parkai) turi būti įtraukti į pažintinius maršrutus ir panaudoti organizuotų turistų ar moksleivių grupėms priimti, edukaciniams projektams rengti, literatūriniais rajono renginiams organizuoti. Miesto kultūrinių pramoginių erdvių planavimas ir sukūrimas turi būti orientuojamas į *miesto parkus*. Tai yra ta erdvė, *kur būtų traukiami gyventojai, svečiai praleisti laisvalaikį, sužinoti, patirti, išmokti*.

Š. Laužadis (2007) teigia, jog žmogaus ryšį su gamta daug nulemia aplinka: stimuliuoja ir formuoja stebėjimo, dėmesio sutelkimo gabumus, formuoja asmenybę, todėl dėl šių veiksmų būtina padėti miesto žmogui priartėti prie gamtos. Tikslingai sukurti medžių ir krūmų deriniai miestų parkuose, skveruose šiandien atlieka svarbias funkcijas, kurias senovėje atlikdavo natūrali gamta.

Analizuojant užsienio šalių patirtį miesto parkų pritaikyme edukacinėms reikmėms, anot Nekrošienės (2007) Vokietijoje yra nesuskaičiuojama daugybė įdomių parkų. Federalinė asociacija nori didinti visuomenės informuotumą apie parkus ir jų išsaugojimą. Po sėkmingos pradžios 2008 metais kampanijos nariai pradėjo ypatingą parkų kultūros iniciatyvą. Brandenburgo valstybę pagrįstai galima vadinti sodų ir parkų regionu. Žmonės gali leisti laisvalaikį, mokytis, tyrinėti, stebėti, pajusti gamtos grožį ir pan. Edukacinė veikla parkuose dažnai suprantama kaip rekreacinių poreikių tenkinimas. Kaip gamtamokslinio ugdymo pavyzdys yra išplėtotą edukacinės veiklos infrastruktūra Miuncheno Nimfenburgo pilies parke, kur yra muziejų, veikia vienas geriausių Vokietijoje gamtamokslinio ugdymo pavyzdžių – muziejus „Žmogus ir gamta“ („Mensch und Natur“).

Pasak O. Motiejūnaitės (2014), Potsdamo soduose ir parkuose (Vokietijoje) galima įgyti vertingų žinių, žaliųjų edukacinių erdvių panaudojimui ugdymuisi. „Pasaulio sodų parke“, skirtingos kultūrinės ir botaninės erdvės, „gamtinė kūrybinė networka“ pritaikyta įvairiems mokomiesiems dalykams ir neformaliojo ugdymo veikloms. Tai saugi ir informatyvi edukacinė aplinka. Frankfurte prie Oderio esančio Lenne parko biologinė įvairovė, tai pavyzdys edukacinės aplinkos, kur galima mokytis natūralioje parko aplinkoje. Potsdamo atogrąžų oazėje – „Biosferos“ parko šūkis: „Stebėk, tyrinėk, atrask!“. Lankytojai gali ne tik apžiūrėti, bet naudodamiesi interaktyvia įranga patys išbandyti, kiek energijos reikia medžiams į lapus tiekti vandenį, iširti atogrąžų augalų kvapus ir pan. „Buga“ parke įkurtos žaliosios klasės, edukacinės, rekreacinės bei sporto erdvės. Turint galimybę aplankyti Naująjį parką ir Cecilienhofo rūmus, kuriuose 1945 m. buvo pasirašyta Potsdamo sutartis, galima papildyti istorijos, geografijos žinias (Motiejūnatė, 2014).

Patirties mainų seminaras „Lietuvos ugdymo įstaigų edukacinių erdvių kokybės gerinimo prielaidos, remiantis Vroclavo ir Prahos visuomenės švietimo institucijų patirtimi“ suteikė galimybę praktiškai susipažinti su Lenkijos ir Čekijos miestų parkų žaliosiomis erdvėmis ir jų panaudojimu edukacijai. Wroslowo japoniškas sodas, Kniaz pilies parkas (Lenkija) Sychrovo rūmų parkas (Čekija) ir kitos miestų žaliosios zonos skirtos įvairaus amžiaus žmonių edukacinių ir rekreacinių poreikių tenkinimui. Atskiros erdvės su poilsio zonomis, augalų, senų medžių kolekcijomis pritaikytos žmonėms laisvalaikiu tobulinti žinias aktyviai veikiant: domėtis istorija, grožėtis, patirti džiugių emocijų, bendrauti, stebėti gamtoje vykstančius procesus. Parkų infrastruktūra pritaikyta žaidybinei, pažintiniai veiklai, aktyviam ir pasyviai poilsiui. Parkuose poilsiauja, turiningai leidžia laisvalaikį: šeimos su vaikais, jaunimas, pagyvenę žmonės.

Švedijos parkai jau nuo praeitų šimtmečių yra priskiriami įvairioms pramogų erdvėms miestuose. Šioje šalyje miesto parkais rūpinasi savivaldybės kartu su architektais, menininkais ir miesto gyventojais. Kasmet viešuosiuose miestų parkuose, įvairiose veiklose, dalyvauja tūkstančiai lankytojų. Rūmų parkas Drottningholm - natūraliai susiformavęs parkas, šiandien yra atviras visuomenei ir skirtas edukaciniams poreikiams tenkinti. Enköping – vienas garsiausių Švedijos miesto parkų rajonas Stokholme, kuriame augalų biologinė įvairovė panaudota visuomenės edukaciniams poreikiams tenkinti. Kartu su įdomiais medžiais ir krūmais sudaro fantastišką spalvų, formų ir apimčių vaizdą. Parkai Enköping turi daug ką pasiūlyti visuomenei: savitos augalų kompozicijų ir statinių formos, viliojantys aromatai ir spalvų deriniai pirmiausia tenkina emocinius, estetinius lankytojų poreikius. Parkai taip pat skirti rekreacijai - laisvalaikiui, pramogoms, sportui, žaidimams (Liljedahl, 2015).

Pasak N. Sundberg (2014), Bambucha parkas, įsikūręs Malmö mieste (Švedija) - tai žaliosios gamtos erdvė vaikams, jaunimui, suaugusiesiems viduryje miesto, kurioje aplinka ir veiklos stebina įvairumu, informatyvumu, natūralumu. Parkas lankytojus pirmiausia pritraukia savo gamtine aplinka. Parkas bendradarbiauja su šalia esančia Ostra sodų mokykla, kur edukacijai gamtoje pasitelkta veiksminga „Storyline“ metodika. Tai pedagoginė strategija, skirta aktyviam mokymuisi. Taip vaikai gauna žinių ir susiformuoja teigiamą požiūrį į aplinką. „Storyline“ metodika padeda susikurti jausmą, jog žmonės tik kartu gali kažką nuveikti, pakeisti, sužinoti.

Anglijoje parkus paversti edukacinių užsiėmimų vieta yra siekiama per projektinę veiklą, kur pagrindiniai vykdytojai - mokiniai. Jiems yra suteiktos galimybės planuoti edukaciją Harlow Town parke. Philippa Statter duomenimis, iki šiol dvidešimt keturios Harlow ir aplinkinių rajonų mokyklos atliko internetinę apklausą apie parko ugdymo galimybes. Harlow miesto parke vyko konsultaciniai susitikimai su specialistais, išsiaiškinant jų poreikius. Taip parkas ruošiamas kaip mokymosi vieta (Groundwork, 2015). Danijoje mėgstami lankytojų „Šeimos parkai“, kur vienos iš edukacinių veiklų – žvejyba. Palanki miesto parko geografinė padėtis sudaro sąlygas realizuoti šią edukacinę veiklą, kadangi parkas yra trijų ežerų apsuptyje. Organizuojama edukacinė veikla, kuri skatina natūraliai pažinti žuvis. Šioje programoje pagrindinis dėmesys skiriamas pažintiniam ir emociniam ugdymui.

Central Park (Niujorkas, JAV) - vienas iš didžiausių miesto parkų, tai poilsio ir meditacijos vieta, kur malonu ateiti visiems, nepriklausomai nuo jų socialinio statuso. Remiantis A. Schwarzenegger, M. Chrisman, R. Coleman (2005), kurie analizavo Kalifornijos miestų parkų ir žaliųjų zonų įtaką bendruomenių narių poilsiui, laisvalaikiui ir mokymuisi galima teigti, jog didelei valstybei labai svarbios yra pramogų ir poilsio vietos - miesto parkai ir kitos gamtos

erdvės. Jos taip pat yra jaunų žmonių traukos centrai laisvalaikio. Tyrimai rodo, jog parkai su savo poilsio zonomis teigiamai veikia Kalifornijos gyventojų fizinę ir psichinę sveikatą. Esant gerai parkų priežiūrai, stiprėja miesto bendruomenės saugumo pojūtis. Miestuose mažėja nusikalstamumas, ypač tarp paauglių. Gamtinė aplinka skatina bendradarbiavimą tarp mokyklų, universitetų ir viešųjų miestų parkų sektorių.

Miestų parkų pritaikymas edukacijai Lietuvoje. Miestų parkai, kaip edukacinės erdvės yra tyrinėtos, jų panaudojimo švietimo sistemoje, aspektu. Kaip teigia O. Motiejūnaitė (2014) būtina plėsti edukacinių erdvių naudojimo praktikoje galimybes, pritaikant jas visos visuomenės mokymuisi. Gamta visada buvo žinių, supratimo ir pripažinimo šaltinis, kaip idėjų šaltinis.

Buvęs Sereikiškių parkas, kuris atgavo istorinį Bernardinų sodo pavadinimą, šiandien yra pavyzdys parkų pritaikymo edukacinėms reikmėms Lietuvoje. Parko aplinka (alpinariumas, tvenkinys, Belvederio kalnelis, istorinėse vietose įrengti fontanai ir pan.) skatina tiek pažintinę, tiek specializuotą edukacinę veiklą. Tai puiki terpė aktyviai, organizuotai edukacinei veiklai, savaiminiam mokymuisi. Parko aplinka suteikia galimybę mokytis, atlieka šviečiamąją funkciją. *Norint stiprinti socialinius ryšius su vietos bendruomene, mokyklomis ir verslais dalis Bernardinų sodo priežiūros darbų atliekama savanoriškais pagrindais.*

Vingio parkas Vilniuje - žalioji erdvė atliekanti socialinę, kultūrinę, edukacinę funkcijas. *Parko veiklos skirtos bendravimui, aktyviam sportui, šventėms, pasaulinio lygio koncertams rengti ir pan.* . Vilniuje kuriamas naujos kokybės kultūrinio kraštovaizdžio objektas - japoniškas sodas - praplėsiantis miesto gyventojų ir svečių turiningo poilsio bei pažinimo galimybes.

Šiaulių miesto Centriniam parke yra vaikų žaidimo aikštelės, atrakcionai, vasaros koncertų estrada. Parko veiklos tenkina rekreacinius, laisvalaikio poreikius. Gegužių gatvės beržynėlis, labai mėgiamas Dainų ir Gytarių gyvenamųjų rajonų gyventojų, ypač paauglių, jaunuolių. Parke įrengta BMX dviračių trasa, vyksta varžybos, galima teigti, jog parko veikla orientuota į sportą, bendravimą, tikslingą laiko praleidimą (Šiaulių miesto parkai, 2014).

Pakruojo dvare kartu su paku vykdomos edukacinės veiklos, skatinančios lankytojus supažindinti su senąja dvaro istorija, veikiančioje kalvėje pristatomas kalvystės amatas. Plungės miesto Oginskių dvare su parku daugiausia edukacinių užsiėmimų yra siūloma prisimenant senuosius amatus, kulinarijos paveldą. Programos moksleiviams vykdomos integruojant lietuvių, istorijos, dailės, muzikos, technologijų dalykus. Užsiėmimams yra panaudojama parko biologinės struktūros elementai - gėlynai. Edukacinių programų, užsiėmimų, veiklų aprašai, pateikti ir išleisti lankstinuko forma arba pateikiami konkretaus miesto internetinėje svetainėje. Dažniausiai tekste būna pateikta: edukacinės programos pavadinimas; tikslinė lankytojų grupė;

tema; trumpai apibūdinama veikla, kuri bus vykdoma edukacinėje programoje; edukacinės programos kaina; kontaktiniai adresai.

Apibendrinant anksčiau pateiktą literatūros šaltinių analizę ir ją interpretuojant, galima daryti prielaidą, kad miestų parkų pritaikymo edukacinėms reikmėms sampratoje pabrėžiamas parko atvirumas, akcentuojama paskirtis tarnauti visuomenės mokymuisi, laisvalaikio praleidimui. Siekiama sudaryti palankiausias sąlygas įvairaus amžiaus žmonėms lankytis miestų parkuose, žaliosiose zonose, soduose, plėtojant parkų infrastruktūrą, rūpinantis biologine įvairove, architektūros paveldo objektais. Užsienio šalių patirtis miesto parkų pritaikyme edukacinėms reikmėms Europoje labiau orientuota į miesto parkų, sodų pritaikymą edukacijai, panaudojant technologijas, aktyvaus mokymosi metodiką. Amerikoje, kitose užatlantės šalyse miesto parkų erdvės labiau orientuotos į rekreaciją. Lietuvoje miestų parkai, kaip valstybės saugomos teritorijos, svarbios visuomenės mokymosi ir kultūrinės laisvalaikio institucijos, palaipsniui pritaikomos edukacinėms reikmėms tenkinti. Tvarkomi senieji dvarų parkai, sodai, kur veiklos orientuotos į pažinimą, emocijų, sėkmės patyrimą, skatina bendravimą, stiprina fizinę ir psichinę sveikatą. Kuriant naujos kokybės miesto žaliąsias zonas taip pat orientuojami į gamtos ir žmogaus santykį. Miestų parkuose vykdomos pavienės veiklos leidžia daryti prielaidą, jog reikia kurti sisteminių požiūrį į parkų teikiamas galimybes edukacijai.

1.3. Parkų edukacinės veiklos reikšmingumas Lietuvos nacionaliniuose ir regioniniuose strateginiuose dokumentuose

Ekologiškai tvarią, gerą gyventi, tobulėti skatinančią, patogią dirbti ir sveiką ilsėtis tautai aplinką gali sukurti tik ta valstybė, kuri turi krašto kompleksinę tvarkymo viziją, ją įgyvendinančias valdymo struktūras, teisės dokumentus, planavimo ir kontrolės institucijas (Bučas, 2001).

Valstybinės reikšmės parkų nuostatai (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 25 d. nutarimu Nr. 1239) nustato ypatingą istorinę, architektūrinę, kultūrinę, mokslinę, estetinę, ekologinę ir dendrologinę vertę turinčių parkų valstybinėje žemėje atrankos kriterijus, apsaugą, tvarkymą, veiklą juose, jų lankymą ir kontrolę. Valstybinės reikšmės parkams priskiriami parkai, tinkantys būti demonstraciniu objektu gamtamoksliniam auklėjimui, švietimui, turintys infrastruktūros elementų, leidžiančių juos lankyti. Parkuose skatinama veikla puoselėjanti, išryškinanti ir propaguojanti istorines, architektūrines, kultūrines, mokslines, estetines, ekologines, dendrologines vertybes, nepažeidžiant Parko būklės:

- moksliniai tyrimai – istoriniai ir gamtos taikomieji ir fundamentiniai tyrimai;

- mokymas – praktiniai (moksleivių ir studentų) užsiėmimai, žaliosios klasės; atskirų gamtos ir kultūros objektų Parke stebėseną;
- švietėjiška veikla – informaciniai standai, kuriuose propaguojamos gamtos ir kultūros vertybės, etninę kultūrą populiarinantys renginiai;
- kultūrinė veikla – koncertai, parodos, etninės kultūros paveldo vertybių puoselėjimo, kiti kultūriniai renginiai;
- pažintinė rekreacija.

Saugomų teritorijų svarba visuomenės gyvenimui yra didelė – dalis jos nuolat ar laikinai naudojasi teritorija, esamais gamtos, rekreaciniais, kultūriniais ir kitais ištekliais. *Saugomose teritorijose* labiau nei kitose yra *reglamentuojamos vykdomos veiklos*, apribojamos teisės į išteklių naudojimą, infrastruktūros plėtrą ir kt. Dalis saugomų teritorijų yra patrauklesnės rekreaciniu, estetiniu, moksliniu požiūriais, gamtos išteklių gausa, geriau išvystyta infrastruktūra, dėl to visuomenės interesai jose didesni nei kitose teritorijose. Pagrindinis saugomų teritorijų tikslas yra išsaugoti gamtines, kultūrinės ir kitas vertybes ateities kartoms, darniai naudoti gamtos išteklius (Mierauskas, 2010).

Parkų edukacinės veiklos reikšmingumas Lietuvos regioniniuose strateginiuose dokumentuose, tokiose, kaip Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, kur švietimui kelia uždavinius, susijusius su švietimo programų atnaujinimu, kur sumaniai būtų naudojami paveldo objektai ugdymo reikmėms, stiprinant piliečių istorinę savimonę ir savigarbą, skatinant įvairių rūšių kultūrinę ir meninę raišką (Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, 2013).

Valstybės ilgalaiškės raidos strategijoje (2002) pabrėžiamas žmogaus pasirinkimo galimybių plėtojimas visais jo gyvenimo aspektais – ekonominiu, socialiniu, kultūriniu ir politiniu, investuojant į švietimą, lavinimą ir sveikatos apsaugą užtikrinti žmogaus galių stiprinimą (žmogaus kapitalą). Tai turi aprėpti visus šalies gyventojus, sudaryti sąlygas naudoti savo galias ekonominei ir kūrybinei veiklai, visuomeniniam gyvenimui bei poilsiui. Strategijoje numatytas Kultūros paveldo tvarkymas atskleidžiant jo pažintinę vertę ir pritaikant jį viešam naudojimui bei kultūrinės veiklos (kūrybos, sukurtų vertybių sklaidos) plėtojimas, sudarant palankias sąlygas turizmui, rekreacinei veiklai, gerinant socialinę ir verslo aplinką, keliant gyvenimo kokybę visoje Lietuvoje.

2010-2020 metų strateginiame Vilniaus miesto plane numatyti kriterijai kur, atsižvelgiant į miestiečiams svarbią pramogų / užimtumo problemą, planuojama daugiau dėmesio skirti

aktyvaus laisvalaikio skatinimui, plėtojant „žaliųjų zonų“ pritaikymą poilsiui, rekreacijai ir turizmui.

Edukacinę raišką Šiaulių rajono savivaldybės strateginiame plėtros plane 2011–2017 metams apibrėžia tai, jog Šiaulių rajonas pasižymi plačia kultūrine veikla, kurios vienas iš komponentų - švietėjiškos veiklos. Šiaulių rajone puoselėjama etninė kultūra, plėtojama švietėjiška pramoginė veikla, tenkinami bendruomenių kultūriniai poreikiai.

1 lentelė

Šiaulių r. savivaldybės strateginio plano kultūrinės veiklos SSGG

STIPRYBĖS Šiaulių rajone gerai išvystytas kultūros įstaigų tinklas, veikla	SILPNYBĖS Nepakankamai rūpinamasi jaunimo užimtumu bei veiklos skatinimu.
GALIMYBĖS Visuomenės skatinimas mokytis, kelti kvalifikaciją, mokymosi suaugusiesiems galimybių sudarymas	

Pateiktos kultūrinės veiklos stiprybės, silpnybės, galimybės leidžia matyti vienos iš edukacinių veiklų – mokymosi galimybę, kuria norima siekti edukacinių veiklų miesto bendruomenei užtikrinimo. Šiaulių rajono plėtros iki 2017 m. strategijoje pabrėžiami prioritetai: pilietiškos, apsišvietusios, kūrybiškos, sveikai ir saugiai gyvenančios bendruomenės kūrimas, švietimo ir savišvietos galimybės suaugusiesiems plėtojimas. Numatyta didinti Šiaulių rajono gyventojų visuomeninį ir kultūrinį potencialą, ugdant aktyvią, pilietišką, kūrybingą visuomenę, puoselėjant krašto kultūrinį paveldą, skatinant mokinių ir jaunimo laisvalaikio užimtumą, plėtojant viešąją laisvalaikio ir kultūros infrastruktūrą, propaguojant sveiką gyvenseną, gerinant gyvenamąją ir rekreacinę aplinką. Strateginiame plėtros plane 2011 - 2017 metams numatyti Kuršėnų miesto kompleksinės plėtros principai ir programos, tikslai ir uždaviniai, kurie padės didinti Šiaulių rajono gyventojų visuomeninį ir kultūrinį potencialą. Bus gerinama gyvenamoji ir rekreacinė aplinka. Vienu svarbiausių Kuršėnų miesto rekreaciniu objektu laikytinas vienintelis miesto parkas – Kuršėnų dvaro sodybos parkas. Šis parkas – mėgstama ir gausiai lankoma kuršėniškių poilsio, švenčių, įvairių renginių ir susibūrimo vieta. Kuršėnų dvaro sodyba – pagrindinis Kuršėnų miesto kultūros paveldo objektas, laikomas miesto viešųjų erdvių branduoliu, kur numatyta rekreacinė zona.

Analizuojant įvairių regionų programas, skirtas investiciniam ir gyvenamosios aplinkos patrauklumui didinti nurodyta, jog jos apima miesto viešųjų erdvių tvarkymą; kultūrinio ir bendruomeninio gyvenimo mieste skatinimą, modernizuojant esamas kultūros įstaigas bei

vystant viešąją infrastruktūrą, skirtą miesto šventėms bei bendruomeniniams renginiams organizuoti, o tai atliepia ir edukacinių poreikių tenkinimą. Apibendrinant Telšių regiono centro plėtros dokumentus galima teigti, jog miestų parkais rūpinamasi, išvelgiant edukacinę, rekreacinę reikšmę žmogui. Poilsio ir rekreacinių zonų infrastruktūra Mažeikių mieste atnaujinta. Regiono centro plėtros plane 2013 metais numatytas Mažeikių senamiesčio parko ir stadiono kompleksinis sutvarkymas, sukuriant poilsio ir miesto bendruomenės renginių zoną, įvykdytas. Kompleksiškai sutvarkytas Mažeikių senamiesčio parkas ir masiniams renginiams pritaikytas stadionas. Vykdomas Juodpelkio parko kompleksinis sutvarkymas, sukuriant poilsio ir miesto bendruomenės renginių zoną (Telšių regiono centro plėtra 2008-2013, 2008)

Edukacijos raiška švietimo dokumentuose. Mokymosi visą gyvenimą memorandume (2000) teigiama, jog mokymasis visą gyvenimą yra tarsi skėtis, po kuriuo turėtų vienyti įvairios mokymo ir mokymosi rūšys. Svarbu kurti veiksmingus mokymo ir mokymosi metodus bei sąlygas mokymosi visą gyvenimą kontinuumui. Darnaus vystymosi strategija (2003) akcentuoja visuomenės švietimo pagerinimą įtraukiant pagrindines žinias apie kultūros vertybes ir jų apsaugos būdus į mokyklų, kolegijų ir universitetų programas. Švietimo gairėse (2002) rekomenduojama „įvesti asmenį į šiuolaikinę visuomenę, padėti jam įgyti kultūrinę bei socialinę kompetenciją ir tapti savarankišku, atsakingu žmogumi, norinčiu bei gebančiu nuolat mokytis ir kurti savo bei bendruomenės gyvenimą”.

Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2005) svarbų dėmesį skiria pagalbos asmeniui tenkinant pažinimo ir saviraiškos poreikius. Šiandieniniam ugdymui labai svarbu išvengti nuobodulio. Pagrindinis dėmesys kreipiamas į tai, jog žinios būtų gyjamos per patirtį, laisvai pasirenkant informacijos gavimo šaltinį (Neformaliojo ugdymo koncepcijos projektas, 2009). Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011) savišvietos paskirtis apibrėžiama, suteikiant asmeniui galimybes nuolat savarankiškai mokytis remiantis supančia informacijos erdve (bibliotekos, žiniasklaida, internetas, muziejai, gamtinė aplinka ir kt.) ir iš kitų perimama gyvenimo patirtimi.

Apibendrinant parkų edukacinės veiklos reikšmingumą Lietuvos nacionaliniuose ir strateginiuose dokumentuose galima daryti prielaidą, jog parkai, kaip vieta edukacinei veiklai nėra apibrėžti įstatymais. Miestų parkais rūpinamasi, pirmiausiai išvelgiant rekreacinę reikšmę žmogui. Edukacinės veiklos reikšmingumas gamtinėje aplinkoje, labiau akcentuojamas švietimo dokumentuose.

1.4. Miestų parkų edukacinis potencialas

Edukacija suvokiama kaip užmokyklinis įvairaus amžiaus asmenų švietimas. Žmogus miesto aplinkoje neabejotinai yra veikiamas gamtinių, kultūrinių vertybių. Miesto parkų edukacinį potencialą galima analizuoti, *švietėjiškos veiklos pajėgumo aspektu*. Miestų parkai turtingi biologine įvairove, kaip kultūrinė, socialinė struktūra veikia žmogų. Kuo naudingas parkas mokymuisi? Parkų edukacinė aplinka kaip mokomoji terpė, gali būti panaudota bendruomenės telkimui ir ugdymui, laisvalaikio praleidimui, įvairių rūšių mokymui, tarp jų savaiminiam ir patirtiniam. Pastaraisiais metais daugėja buvusių dvarų parkų teikiamų edukacinių paslaugų, plečiamos savaiminio pažinimo galimybės. Rengiamos specializuotos erdvės (muziejai, edukaciniai centrai, telkiasi atskiros bendruomenės grupės), kuriamos programos, skirtos ugdomajai veiklai, ieškoma aktyvių ugdymosi formų.

Parkas, kaip bendruomenės sutelktumo vieta. Žmogus kaip sociali būtybė pilnavertiškai ir prasmingai gali funkcionuoti tik gyvendamas bendruomenėje. Miesto bendruomenė - tai įvairaus amžiaus, įvairių profesijų, įvairių pomėgių turintys asmenys ir ryšiai tarp jų. Pasak I. Leliūgienės (2012) per paskutinius dešimtmečius Lietuvoje labai suaktyvėjo vietinių bendruomenių socialinė, kultūrinė, edukacinė veikla. Vienas iš svarbesnių bendruomenės veiklos veiksnių yra mokymasis kartu. Bendradarbiavimas mokymosi procese, neformalioje veikloje remiasi socialine interakcija (dviejų ar daugiau asmenų tarpusavio sąveika, supratimas ir grįžtamasis poveikis) kuri svarbi tuo, jog žmonės stimuliuoja vieni kitų mintis, dalydamiesi idėjomis, patirtimi, skatina diskusijas, drąsina vieni kitus (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012 VI d.).

Lietuvos pagyvenusių žmonių asociacijos (2014) vienas uždavinių yra bendruomenės narių įtraukimas į edukacines veiklas. Taip pat svarbus prioriteto tikslas - senjorų įtraukimas į sveikatingumo programas. Vertinant bendruomenę socialiniu, psichologiniu aspektu, galima teigti, jog bendra veikla skatina nugalėti vienišumo sindromą, padeda pažadinti kūrybingumą, žinių troškimą, realų kritišką mąstymą.

Kuršėnų miesto kompleksinės plėtros 2014-2020 m. galimybių studijoje (2014) yra kalbama apie parko plėtros galimybes ir kur link jos veda. Taip pat yra numatytas parko rekreacinio ir edukacinio potencialo panaudojimas. Suformuota Kuršėnų miesto kompleksinės plėtros vizija 2014-2020 metams - Kuršėnai - patrauklus ir gyvybingas miestas, kuriame gyvena aktyvūs, sveiki ir laimingi žmonės. Įgyvendinus pasirinktą alternatyvą, bus sukurta patraukli viešoji infrastruktūra, pagerinta Kuršėnų miesto gyvenamoji ir investicinė aplinka, suformuotas savitas miesto veidas. Miesto gyventojai ir svečiai turės galimybę turiningai leisti laisvalaikį

patraukliose, reprezentatyviuose, sutvarkytose miesto erdvėse. Miesto kompleksinės plėtros problemos: rekreacinių, poilsio, laisvalaikio, sveikatinimo erdvių plėtra. Kuršėnų miestas turi didelį rekreacinių erdvių potencialą – vaizdingą teritoriją Ventos upės pakrantėje pačiame miesto centre, kuri dar nėra pritaikyta vietos gyventojų visaverčiam poilsiui. Kuršėnų mieste nepakankamai sudaromos sąlygos visapusiškam vietos gyventojų ir svečių poilsiui. Vystant rekreacines erdves Kuršėnų mieste būtų skatinamas kultūrinis ir sportinis vietos gyventojų aktyvumas, sudaromos sąlygos pailsėti, praleisti laisvalaikį. Rekreacinių, pažintinių erdvių vystymas.

Aiškinantis užsienio šalių patirtį bendruomenės centrų gyvavimo aspektu, galima teigti, jog Belgijos bendruomenės centrai, dar vadinamos neformalaus švietimo edukacinėmis įstaigomis, tarnauja įvairių amžiaus tarpsnių žmonių socializacijai. Juose žmonės gali gauti socioedukacinę pagalbą, tame tarpe - kultūros ir bendravimo įgūdžių ugdymą, mokymą. Bendruomenės centrų valdymo problemas plačiai nagrinėjusio Izraelio bendruomenių centrų dalyvio ir konsultanto prof. H. Schmid (1998) nuomone, bendruomenės centrai teikia daug visuomeninių paslaugų, apimančių rekreaciją, švietimą ir kultūrą (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001).

H. Shaftoe (2012) teigimu, viena iš maloniausių miesto erdvių - miesto parkai daro didžiausią poveikį miesto bendruomenei. Šios viešosios visuomenės erdvės skirtos laisvalaikiui, renginiams organizuoti, sveikatos stiprinimui, vaikų lavinimui, žmonių laisvalaikio leidimui, ypač neįgalių ir vyresnio amžiaus žmonių. Autorius remiasi moksliniais tyrimais, susijusiais su gyvenimo kokybės ir saugumo užtikrinimu Europos šalių (Anglijoje, Vokietijoje, Italijoje, Ispanijoje) miestuose. Svarbiausias bruožas, jog miestų parkuose lankytojai gali nevaržomai bendrauti, sportuoti, žaisti. Laisvalaikio leidimas tėvų su vaikais vienija šeimas, ugdo toleranciją. Parkų dėka visuomenė darosi bendruomeniškesnė, ugdomas sąmoningumas aplinkos atžvilgiu, didėja savanorystės poreikis.

Remiantis atliktais tyrimo duomenimis (Katherine B. Vaughan, M.P.H. & Andrew T. Kaczynski 2012), Misūrio valstijoje (JAV) teigiama, jog parkai yra pagrindinis bendruomenės turtas, skatinantis kartu tenkinti sveikatos stiprinimo, fizinio aktyvumo didinimo poreikius. Žemesnes pajamas gaunantys asmenys lankosi parkuose dažniau, tačiau jiems neprieinamos parkų teikiamos galimybės (pvz. žaidimų aikštelės). Šiek tiek didesnes pajamas gaunantieji rinkosi kokybės požiūriu geresnius parkus. Vidutines pajamas gaunantieji daugiau dėmesio skyrė parkų estetinėms savybėms. Pasak autorių, lyginant parkus su Australijos žemyno viešosiomis erdvėmis, jos turi daugiausia patogumų, tenkinančių lankytojų rekreacijos poreikius.

Apibendrinant miesto parkus, kaip bendruomenės sutelktumo vietas, galima teigti jog Lietuvoje norint įtraukti bendruomenes į sociokultūrinę veiklą, būtų galima pasitelkti natūralią

gamtinę aplinką, miesto parkus, kuri padėtų įveikti pagyvenusių, neįgalių asmenų socialinės izoliacijos atskirtį, sudarytų sąlygas dalyvauti integruotoje bendruomenės laisvalaikio veikloje. Kur veiklos principas - socialinio gyvenimo optimizavimas, gyvenimo įvairovės siekimas. Bendruomenės narių susitikimai (bio)edukacinėse aplinkose gali suteikti veiksmingą visaapimančią tarpusavio ugdymąsi. Miestų parkai užtikrina švietimo, mokymo, kultūrinę, sporto plėtojimo, laisvalaikio užimtumo, socialinės pagalbos teikimo, taip pat kitokią visuomenei naudingą veiklą įvairaus amžiaus žmonėms pagal jų interesus, poreikius, pageidavimus. Bendruomenė turi būti demokratiška, kūrybinga, besimokanti, besiremianti humanistinėmis vertybėmis.

Parkų aplinka savyje talpina visą eilę sąlygų, reikšmingų mokymuisi aktyviai veikiant, todėl toliau apžvelgsime parko, kaip formalaus ir neformalaus ugdymo(si) edukacinės aplinkos ypatumus.

Parkas kaip formalaus ir neformalaus ugdymo(si) edukacinė aplinka. Nuolat vykstanti kaita visuose visuomenės gyvenimo srityse lemia ir edukacinių vyksmų pokyčius švietimo srityse, kuriose sparčiai vyksta požiūrio į mokymą, kaita. Šių dienų visuomenėje ugdymo turinys suvokiamas plačiau - jis apima ne vien specifines žinias, mokėjimus ir įgūdžius, bet ir bendruosius gebėjimus, nuostatas, tam tikrą socializacijos laipsnį. Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose pabrėžiama, kad ugdymo dalykų turinys turi būti susietas su socialine ir mokinių gyvenimo aplinka. Tuo pačiu, ugdymą siejant su saugomomis teritorijomis pabrėžiama, kad šios teritorijos yra ypač svarbios vykdant darnaus vystymosi nuostatas (Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos, 2008).

R. Gaučaitė, A. Kazlauskienė, E. Masiliauskienė ir kiti (2012, VI d.) kelia klausimą: Kas turi būti daroma, siekiant susikurti efektyvią konstruktyvaus mokymosi aplinką? Kad vyktų mokymosi procesas, asmuo turi norėti mokytis - turėti motyvą - vidinę ir išorinę motyvaciją. Pasak autorių labai svarbu, ar besimokantys asmenys gali kontroliuoti aplinką ar gali rinktis veiklą, priemones ir pan.

Ugdymas lauke - multidisciplininė veiklos sritis, akcentuojanti gyvenimo patirties, aktyvios sąveikos su gyvenamąja aplinka svarbą, vaiko raidai. Kaip teigia A. Zlataravičienė, D. Mikalopaitė ir kt. (2006), šiais laikais norint visapusiškai ir efektyviai ugdyti jaunas asmenybes reiktų stengtis kuo dažniau panaudoti gamtinę aplinką, kaip ugdymui tobulą erdvę.

V. Lamanuskas (2006) pastebi, jog gamtamokslinio jauniosios kartos parengimo kokybę iš esmės atspindi tas faktas, jog daugeliu atvejų moksleiviai sunkiai įžvelgia (suvokia) pačius paprasčiausius gyvosios ir negyvosios gamtos ryšius, nesugeba sistemaiškai suvokti daugelio gamtos reiškinių ir t.t. Šiuo atveju edukacinės veiklos miestų parkuose, kaip formalaus ir

neformalaus ugdymo aplinkos, mokymui atveria galimybes geresniam gamtamoksliniam parengimui. R. Vilkonio (2008) teigimu, ugdytojui mokymas lauke atveria plačias galimybes atskleisti vaikui žmogaus santykių su aplinka įvairovę.

P. Walter (2013, p.151-158) mokymąsi skaitmeniniame amžiuje laiko „mokymusi tarp keturių sienų“. Tai paaiškinama, jog mokymasis tapo atskirtas nuo natūralaus pasaulio. Toks mokymasis verčia besimokančiuosius patirti fizinės, emocinės, psichinės sveikatos problemų. Straipsnyje analizuojama problema, kaip sujungti du mokymosi būdus: naudojimąsi skaitmeninėmis technologijomis su mokymąsi natūralioje gamtoje.

Analizuojant parko aplinkos išnaudojimą neformaliojo ugdymo kontekste, galima teigti, jog parko gamtinė aplinka, turtinga rekreaciniais ištekliais, yra puiki terpė vykdyti neformaliojo gamtamokslinio, aplinkosauginio švietimo programas, orientuotas į įvairių kompetencijų ugdymą. Edukacinių programų rengimas ir įgyvendinimas, vienos iš daugelio galimų veiklų gamtinėje, kultūrinėje parko aplinkoje.

Pasak R. Nekrošienės (2007) papildomojo ugdymo įstaigų veiklose atsiveria galimybės vaikams ir suaugusiems paliesti, išgirsti, išvysti. Mokymosi neformaliose ir informaliuose aplinkose atlikti mūsų šalies mokslininkų tyrimai (Šiaučiulienė 2011, Pranskūnienė 2013) rodo, kad yra daug vietų, kur vaikai gali įgyti žinių ir patirties. Su tuo susijusi prasmingo mokymosi proceso samprata.

Nuolatinis suaugusiųjų mokymasis vis dar nėra populiarus. Stokojama įstaigų, kurias galėtume vadinti mokymosi visą gyvenimą mokyklomis, traukiančių dėmesį ir žinomų kaip vietos, į kurias galima ateiti ir nuolat gauti švietimo pagalbą (Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, 2013) todėl, būtina siekti, jog miestų parkų edukacinės veiklos suteiktą galimybę pagyvenusiems žmonėms tobulėti visą gyvenimą?

Lietuvos jaunimo neformalaus ugdymo organizacijų dėka jaunimo neformalus ugdymas vyksta specifinėje aplinkoje, kuriai būdinga tam tikra autonomija, kad jauni asmenys galėtų saugiai eksperimentuoti, išbandyti save. Jaunimo neformaliame ugdyme dalyvaujantys jauni asmenys rezultatų pasiekia pirmiausia savo aktyvumo dėka. Aktyvumo siekiama skiriant laiko asmeninio patyrimo įvardijimui ir suvokimui. Būtent miestų parkų aplinka yra tinkama vieta jaunimui kurti, organizuoti, išreikšti save.

Remiantis R. Balvočiūte, Z. Tamašauskiene (2014) žmonės mokosi namie, darbo vietoje bei kitur ir toks mokymasis gali būti daug svarbesnis, tinkamesnis ir reikšmingesnis nei formalusis mokymasis. Pasaulyje, kur technologijos padeda žmonėms mokytis pačiais įvairiausiais būdais, vis svarbesnė tampa savišvieta. Analizuojant miestų parkų edukacines veiklas, *laisvalaikis parke* gali būti įvardijamas, *kaip savaiminio ir patirtinio mokymosi terpė*.

Remiantis Žydzūnaite, D. Lepaite, G. Cibulskiu ir kt., (2012), savaiminio mokymosi būdu žinių įgyjama ir gebėjimai tobulinami pačiais įvairiausiai praktinės veikos ir bendravimo vienas su kitais būdais, dažniausiai dėl iš anksto nežinomų priežasčių. Pasak autorių, kai kurie užsienio mokslininkai (Marsick, Warkins, 1990) savaiminį mokymąsi vadina atsitiktiniu. S. Stašienė N. Petkevičiūtė (2003) nuolatinį žmogaus mokymąsi laiko labai reikšmingu ir visai nesvarbu ar jis mokysis atsitiktinai, ar jo mokymui kas nors vadovaus. Svarbiausia yra sąmoningas žmogaus pasirinkimas tobulėti, jo vidinis nusiteikimas nuolatos mokytis. Laisvalaikio metu žmonės renkasi įvairią veiklą: pramogauja, keliauja, kuria, dalyvauja įvairiose nevyriausybinėse organizacijose, ilsisi. ir pan. Kadangi žmogus - sociali būtybė, jis laisvalaikiu būtinai skirs laiko savęs tobulinimui, žinių įgijimui, gerų emocijų patyrimui, kažką naujo sužinojus, išmokus, patyrus.

Remiantis R. Šiaučiuliene, A. Juodaityte(2011) laisvalaikis žmogui yra labai palankus laikas savišvietai, savaiminiam mokymuisi. Laisvalaikiu žmogus atgaivina jėgas, pailsi, turi galimybes visapusiškam asmenybės tobulėjimui. Laisvalaikį ir veiklą laisvalaikiu autorės aiškina, jog tai laisvas nuo būtinų užsiėmimų laikas, skirtas asmeniniams poreikiams tenkinti, plėsti žinioms, lavintis ir dvasiškai tobulėti.

Pasak R. Gaučaitės, A. Kazlauskienės, E. Masiliauskienės (2012, VI d.) savaiminis mokymasis gali būti skatinamas paties gyvenimo, aplinkybių, kurio pagrindas - asmeninių, socialinių poreikių tenkinimas. K. Rudytės (2010) atliktas tyrimas parodė, jog per vasaros atostogas vaikai mokosi veikdami, stebėdami, tyrinėdami ir eksperimentuodami. Kaip pastebi R. Pranskūnienė (2013, p. 109) patirtinio mokymosi metodai ir edukacinės aplinkos ypač tinka nemotyvuotiems mokiniams.

Pasak M. Spierts (2003, p. 146) „Žmonės dažnai sako ko nors išmokę iš kokio asmens ar per kokį renginį, nors visai nebuvo ketinę to mokytis“. Savaiminiam ugdymui didelį poveikį daro informacinės priemonės, muziejai, įvairaus pobūdžio pramoginiai renginiai, naudojimasis biblioteka, komunikaciniai ryšiai su aplinkiniais ir pan. Savišvietos paskirtis – suteikti galimybes asmeniui nuolat savarankiškai mokytis remiantis supančia informacijos erdve (bibliotekos, žiniasklaida, internetas, muziejai ir kt.) ir iš kitų perimama gyvenimo patirtimi (LR Švietimo įstatymas 2003).

Apibendrinant ankščiau pateiktą mokslinę literatūrą, galima teigti, jog miestų parkų edukacinis potencialas sudaro sąlygas didinti asmenų užimtumą, atliepia švietimo prioritetus papildyti ugdymo turinį, realizuoja mokymosi visą gyvenimą principą, padeda sėkmingiau integruotis į visuomenę, spręsti socialines problemas. Miesto parkai, kaip mokymosi aplinka, vertinama pagal jos turtingumą ir saugumą. Gamtos ir kultūros paveldo vertybėmis turtingos

mokymosi aplinkos privalo daryti asmeniui edukacinį poveikį ir turėti edukacinę naudą, kuri traktuojama, kaip gebėjimas edukacinėmis priemonėmis padėti žmogui įgyti pasirengimą spręsti jam kylančias gyvenimo ir veiklos problemas. Pasak G. Kvieskienės (2005), laisvalaikio leidimo būdas parodo asmenybės motyvus. Kaip asmenybė renkasi laisvalaikio leidimo formas, spendžiame apie jos kultūrinį lygį, o bendriausios laisvalaikio panaudojimo tendencijos atspindi bendrą visuomenės dvasingumą.

Visuotinai pripažinta, kad be veiklos asmenybės raida beveik neįmanoma, todėl būtina ypatingą dėmesį skirti ir kuo įvairesnėms edukacinėms veikloms miestų parkuose. Sekančiame skyriuje apžvelgsime ne tik edukacinės veiklos veiksmus parko aplinkoje, bet ir veiklos tobulinimo galimybes.

1.5. Miestų parkų edukacinės veiklos veiksniai ir tobulinimo galimybės

Miestas sudėtinga sistema. „Mieste reikia sudaryti tinkamas sąlygas žmonių veiklai ir suformuoti humanišką aplinką šiuolaikinės bendruomenės poreikiams tenkinti“ (Pakalnis, Venckus, 2012, p.123-124).

Veikla - reguliuojamas struktūros veikimas, kurios struktūrą sudaro: tikslas, siekiamo tikslo motyvai, veikimo turinys, veiksmai, kuriais realizuojamas siekimas, grįžtamoji informacija apie turinio ir veiksmų kryptingumą, veiksmų koregavimas (Jovaiša, 2007). Edukacinė veikla apibūdinama kaip mokomojo ir pažintinio pobūdžio ir skirta įvairaus amžiaus ir išsilavinimo žmonėms, todėl ją lemia daugelis nuo keliamų tikslų priklausančių veiksnių. Kuo aiškiau žinomi lankytojų poreikiai, tuo tinkamiau suplanuojamos veiklos. Veiklų programos turi būti planuojamos atsižvelgiant į amžiaus grupes. Veiklos tikslas apgalvojamas realiai įsivaizduojant, kaip veikla bus atliekama praktiškai, kaip bus konstruojamos žinios. Metodai turi orientuotis į aktyvius, sėkmę lemiančius, geras emocijas, pasitenkinimą veikla suteikiantys. Planuojamas veiklas būtina aptarti su bendruomenės nariais, numatant jų koregavimo galimybes.

Parkų edukacijos raiškos formos. Duomenų apie miestų parkų panaudojimą edukacijai Lietuvoje skatinant gyventojų poreikį juose mokytis, bendrauti, leisti laisvalaikį, patirti teigiamų emocijų, stiprinti sveikatą ir pan. labai trūksta. Norint, jog miestų parkai būtų vertinami, kaip pats priimtinausias variantas miestų bendruomenės nariams tenkinti edukacinius (rekreacinius) poreikius, reikia išanalizuoti, kokios veiklos būtų prieinamos, patrauklios, natūralios, nekainuojančios, sveikos, skatinančios tobulėti? Kadangi miestų parkai yra kiekvienos savivaldybės žinioje, vadinasi veiklos juose tampa konkrečių institucijų reikalas. Tą patį galėtume pasakyti ir apie formaliojo, neformaliojo ugdymo įstaigų poreikį pajvairinti mokymosi

procesą, užsiėmimus parkų edukacinėje aplinkoje. Pedagogai vadovaujasi mokymo(si) programomis, todėl parkų aplinkas panaudoti ugdymo procese yra jų kūrybiškumo kompetencija.

Parkų edukacinėmis raiškos formomis būtų galima apibrėžti laisvalaikiui skirtus renginius, nes į parką žmonės daugiausiai eina laisvu laiku nuo pagrindinės gyvenime veiklos (darbo, mokslo, namų ruošos).

A. Paulavičiūtė (2008) teigia, jog, planuojant laisvalaikio veiklą reikia atsižvelgti ne tik į objektyvius (materialinė techninė bazė), bet ir į subjektyvius momentus (individualūs asmenybės ypatumai, jos dvasiniai, psichologiniai, materialiniai motyvai ir pan.). Edukacinės veiklos organizatorių pagrindinį darbo krūvį gali sudaryti visokių formų, pobūdžio, stiliaus renginiai. Autorė, remdamasi L. Surginiene, renginį apibūdina, kaip vientisą, laike, erdvėje apribotą žodžiais, veiksmais, vaizdais junginį, skirtą tam tikrai temai atskleisti ir išreikštą atitinkamomis priemonėmis bei metodais. Juose turėtų būti naujų, prie šiuolaikinės visuomenės priderintų kūrybinių idėjų, pasireikštų kūrėjų išmonė, triūsas, atsakomybė. Renginiai skirstomi įvairiu pagrindu:

- pagal laisvalaikio lygius: švietėjiški (pažintiniai), rekreaciniai (pramoginiai), šventiniai;
- pagal renginių pobūdį: liaudiški, pramoginiai, sportiniai, vieši arba uždari;
- pagal dalyvių skaičių: masiniai, kameriniai;
- pagal dalyvių amžių: vaikams, jaunimui, suaugusiems, vyresnio amžiaus žmonėms;
- pagal organizavimo laiką: kalendoriniai, proginiai;
- pagal vietą: patalpose, lauke (Paulavičiūtė, 2008).

N. Keršytė (2005) edukacinės raiškos formas skiria į tradicines (gyvuojančias šimtmečius) ir naujas, atsiradusias modernių komunikacijos, informacijos technologijų dėka. Remiantis pagrindinėmis muziejinės edukacijos raiškos formomis, būtų galima išskirti parkų edukacijai tinkančias formas: ekskursija, paskaita, pamoka, konferencija, žaidimai, jau minėti renginiai. Muziejinėje edukacijoje edukacinės programos išskiriamos kaip atskira raiškos forma. Anksčiau apžvelgus užsienio šalių ir kai kuriuos mūsų šalies parkų veiklos pavyzdžius, pastebėta, jog yra vartojamas ir „edukacijos programos parkuose“ terminas.

Daugelyje senųjų miestų parkų yra įsikūrusios įvairios įstaigos, tokios kaip muziejai (Palangos), amatų centrai (Kuršėnų), regioninių parkų direkcijos (Žagarės). Norint, jog miestų parkuose veiklos būtų labiau orientuotos į edukaciją, galėtume remtis muziejų, vykdančių edukacinę veiklą pavyzdžiais, pritaikant jas vykdyti parkų gamtinėje aplinkoje. Edukacinės raiškos formoms būtų galima priskirti plenerus, nes turime pavyzdžių, kad jie organizuojami (Druskininkų, Lentvario, Kuršėnų parkuose).

A. Klimienė (2011) botanikos sodų paskirtį apibrėžia, kaip gamtinę mokymosi aplinką, kurioje vykdoma edukacinė veikla. Botanikos sodai, ne mažiau svarbūs ir kaip socialinė struktūra. Daugelis pasaulio botanikos sodų, be mokslinės veiklos, labai vertingos dėl institucijos mokomojo ir kultūrinio aspekto. Autorė, remdamasi Tarptautinės botanikos sodų organizacijos duomenimis, sodų aplinkas įvardija, kaip ypatingas rekreacijos bei aplinkosauginių ir gamtamokslinių idėjų populiarinimo vietomis. Vroclavo (Lenkija) botanikos sodas - žalioji miesto erdvė, turinti kelis šimtmečius siekiančias edukacijos tradicijas. Sode erdvės pritaikytos žmogaus edukaciniams poreikiams tenkinti. Pagrindinė edukacinių aplinkų kūrimo idėja – dermė tarp sodo augalų ir architektūros, istorijos ir dabarties. Žmogui sode suteikta galimybė pajusti, užuosti, išgirsti, pamatyti (autorės patirtis iš mainų žaliosiose edukacinėse erdvėse Lenkijoje ir Čekijoje, 2015). Edukacinės veiklos soduose tai: ekskursijos, lankytojų švietimas, programos, rengiamos stovyklos, vyksta renginiai. Botanikos soduose vykstančios edukacinės veiklos suponuoja prielaidą, jog jos gali būti *kaip pavyzdys planuojant, rengiant veiklas miestų parkuose. Edukacinės veiklos organizavimas*. Norint apžvelgti parkų edukacinės veiklos organizavimą, būtina remtis tyrimo objektu pasirinktais, miestų parkų veiklų pavyzdžiais. Miestų parkuose edukacinės (taip pat ir laisvalaikio, kultūrinės, rekreacinės) veiklos organizavimu užsiima parkų veiklą administruojančios institucijos: savivaldybių kultūros centrai, seniūnijos darbuotojai, NVO, jaunimo organizacijos, mokyklos ir pan. Kadangi miestų parkai yra visuomenei naudotis skirti objektai, į miesto parką gali užsukti žmonės pailsėti, pabendrauti, pasigrožėti gamta, kur dažniausiai patys nesuvokdami kažko išmoks, sužinos, įgis patirties.

Kaip rodo anksčiau apžvelgta literatūra, kai kurie miesto parkai turi centrus, kuriuose dirba atsakingi asmenys - edukatoriai. Pagrindiniai edukacinių erdvių sistemos objektai - besimokantysis ir edukatorius. Pastarasis yra ir edukacinės veiklos kūrėjas, kurio pagrindinė užduotis numatyti edukacinių erdvių tikslą, turinį ir formą bei metodus, kurie padeda pasiekti keliamus tikslus. V. Baršauskienės, I. Leliūgienės (2001) teigimu, bet kokia aplinka, šiuo atveju - miesto parkas, kaip žalioji ir kultūrinė aplinka, gali būti tinkama erdvė animavimo strategijai realizuoti. Tai galimybė edukacinių programų metu bendruomenei suteikti naujų impulsų.

Edukacinių programų kūrimas, kaip vienas iš veiklos veiksmų. Siekiant įgyvendinti (bio)edukacines programas, pirmiausia reikia išsiaiškinti, kodėl norima rengti programas, skirtas būtent miesto parkams ir ko norima jomis pasiekti? Edukacinės programos kūrimas - pasirengimas ir pats procesas - turi būti sutelktas į siekį suteikti asmeniui teigiamą patirtį. Šią teigiamą patirtį lemia sąveika tarp: edukatoriaus darbo, bendravimo grupėje ir su edukatoriumi, galimybė dalyvauti prasmingoje veikloje, jauki, saugi aplinka, teigiamos emocijos ir pan. Taip pat prieš planuojant įgyvendinti programą, būtina atsakyti į klausimus: koks programos tikslas?

Kas bus auditorija? Ką tokios programos buvimas pakeis aplinkoje ar bendruomenėje, kur bus vykdoma programa? Remiantis I. Petkute (2014), galima teigti, jog būtina gausinti edukacinių erdvių auditoriją, remiantis jau sukurtomis metodikomis. Kuriant bioedukacines programas gamtoje - miesto parkai turi tapti „gyvaisiais muziejais“. Tai naujų edukacinių erdvių atsivėrimo skatinimas, visuomenės susidomėjimo jomis didinimas.

Edukacinės programos orientuotos atlikti ugdomąją, kūrybinę, komunikacinę funkcijas. Programos dalyviai gautą informaciją pasiruošę paversti nauju patirtiniu žinojimu, gebėjimu, išmanymu ir matymu. Edukacinė programa veiksminga ta, kuri gyvina, aktyvina, individus ir grupes ragina veikti, taip pat padeda savyje atrasti kūrybinių galių, ekspresyviai reikštis. Edukacinė programa - tai savęs paieškų ir atradimo procesas.

Europos Sodų ir kraštovaizdžio kultūros centras akcentuoja didžiulę želdynų ir želdinių, aplinkos reikšmę edukacijai ir nurodo, kad šiuo atveju parkas yra mokslinės kultūros, techninės kultūros ir meninės kultūros susitikimų vieta. Jis padeda turimas žinias sujungti į visumą. Į mokymąsi orientuota parkų aplinka padeda atsiskleisti visoms asmenybėms, ugdo aplinką tausojančius įgūdžius. Galima teigti, jog veiklai tokiose aplinkose būdingi šie aspektai: daugiadiscipliniškumas, pilietiškumas, identiškumas, holistinis mąstymas, žinių rezervo. Be pažintinių besimokančiojo procesų, labai svarbu jausmai, emocijos. Organizuojant emocinę mokymosi aplinką, atsižvelgiama į tai, kad besimokantysis ją suvokia tokią, kokią pats sugeba pažinti, pasinaudoti remdamasis jau turima patirtimi. Siekiant edukacinę erdvę projektuoti į mokinio mokymosi aplinką, rekomenduojama vadovautis Bloomo afektinių tikslų taksonomija. Pagal ją išskiriami penki emocinės raidos lygmenys: suklusimas, reagavimas, vertinimas, organizavimas, apibūdinimas pagal vertę (Gamtamokslinės kompetencijos ugdymo(si) žaliuose mokymosi aplinkose koncepcija, 2013).

H. Eshach (2007) analizuodamas mokymą(si) natūralioje gamtinėje aplinkoje išskiria tris veiksnius, darančius įtaką mokymui(si):

- Ugdymosi proceso veiksniai - mokymo metodai, ugdymo turinio, analizuojamo per išvyką, siejimas su bendrosiomis programomis, mokymo(si) priemonės, mokytojo kompetencija.
- Išvykos veiksniai - mokymosi sąlygos išvykos metu, kelionės trukmė, maršruto patrauklumas, oro sąlygos.
- Besimokančiųjų veiksniai - mokinių turimos žinios, susijusios su išvykos tema, ankstesnis susipažinimas su lankoma vieta, ankstesnė patirtis, požiūris į dalyką, kurio mokomasi, klasės ypatybė.

Pasak A. Dove (2006), *fizinė mokymosi erdvė* (pastatai, teritorija, mokymosi priemonės) vis dažniau mokslininkų *įvardijama vienu svarbiausių veiksnių*, sudarant sąlygas besimokančiųjų mokymuisi, žinių kūrimui ir dalijimuisi patirtimi (remt. mokymosi aplinka XXI amžiuje, 2012.). JAV Misūrio valstijoje atliktas tyrimas parodė, jog nors parkų prieinamumas yra svarbus, parkų įranga ir patogumai jame (išskylų stalai, suolai, geriamojo vandens čiaupai, tualetai, sėdėjimo, poilsio vietos įrengtos po medžių šešėliu, sutvarkyti dviračių ir pėsčiųjų takai) gali būti vienodai reikšmingi veiksniai parko panaudojimui (Vaughan, Kaczynski, Wilhelm Stanis 2012).

Pasak M. Spierts (2003, p. 148) kokių galimybių atveria žmonėms švietimo ir auklėjimo veikla? Autorius remiasi Goezinne-Zijlmann pateiktu švietimo ir auklėjimo veiklų skirstymu. Per veiklą, kurioje akcentuojamas *refleksyvusis* mokymasis, žmonės išmoksta nustatyti sąryšį tarp savo veiksmų ir socialinių struktūrų bei institucijų pokyčių ir numatyti ateities scenarijus tiek asmeninei, tiek visuomeninei egzistencijai. Svarbu suderinti šias tris mokymosi formas, tada atsiranda galimybė gyvenimo ir mokymosi integracijai.

Edukacinių veiklų sukūrimas dar negarantuoja edukacinio proceso veiksmingumo. Būtina ieškoti, derinti įvairius metodus, formas ir būdus, kurie padeda įgyvendinti edukacines veiklas, stebėti, analizuoti gaunamus rezultatus. Mokslinės literatūros analizė padėjo rasti nemažai įžvalgų, kurios ***padėtų tobulinti miestų parkų edukacines veiklas:***

- Veiklų kūrėjas turėtų laikytis mokymosi paradigmos, kuri grindžiama sociokultūriniu ir konstruktyviniu požiūriais.
- Edukatorių ir besimokančių santykiai būtų grindžiami požiūriu, kad jie yra pažinimo siekiančios būtybės.
- Besimokantysis yra aktyvus mokymosi dalyvis.
- Glaudūs santykiai su miesto bendruomene, kad susidarytų prielaida dažniau lankytis edukacinėse veiklose.
- Edukacinių veiklų programų kūrimas būtų efektyvesnis, jeigu tai būtų vykdoma dialogo pagrindu. Tai skatintų asmenų, ypač mokyklinio amžiaus, kūrybinius bei mąstymo gebėjimus.
- Edukacinės veiklos turėtų būti nukreiptos į atitinkamą auditoriją: vaikus, paauglius, suaugusius, senyvo amžiaus asmenis, neįgaliuosius. Galima pagrįsti tuo, jog mokymosi procesai bei saviraiška, atskirų grupių asmenų yra skirtinga.
- Vienas iš veiksnių edukacinėse veiklose turėtų būti emocinis pasitenkinimas.
- Edukacinės veiklos turi būti puikus mokymosi ir kūrybos laukas, erdvė augti ir tobulėti.
- Ugdymo procese labai svarbus veiksnys ugdytojo požiūris į besimokantįjį.

Apibendrinant miestų parkų veiklos veiksnius ir tobulinimo galimybes, galima teigti, jog viena iš daugelio asmens sociokultūrinės veiklos krypčių parke gali būti edukacinė veikla. Edukacinėse veiklose ne būtinai turi vyrauti kognityvinė (pažintinė) sąveika su gamtine aplinka, gali vyrauti emocinė, meninė, etinė, ekologinė, aplinkosauginė. Pažinimas vykstantis gamtoje, gali atverti galimybes geriau pažinti save, šalia esantį. Būtina siekti, kad kiekviena veikla taptų lankytojui draugiškiausia, dėmesingiausia, žaismingiausia. XX amžiaus šeštajame ir septintajame dešimtmetyje sukurta ir išplėta poreikių teorija (Arends, 1998) aiškina, jog energingai veikti žmones skatina trijų rezultatų siekimas: laimėti, priklausyti kam nors ir daryti įtaką.

Šiais laikais dėl visuomeninių pokyčių, žmonėms reikia daugiau poilsio, tačiau yra žmonių, kurie nežino ką jiems veikti laisvalaikiu. Šioms grupėms reikalinga pasiūla, kad žmonės galėtų pasinaudoti naujomis laisvalaikio leidimo galimybėmis, kurias atveria pramogų ir aktyvaus poilsio organizavimo pakilimas. Jo pasekmė - išaugusi laisvalaikio industrija ir padidėjusios pastangos organizuoti ir rūpintis rekreacine veikla artimiausioje gyvenamojoje aplinkoje, todėl sekančiame skyriuje apžvelgsime parką lankančių asmenų edukacinius ir rekreacinius poreikius, susijusius su veikla parko aplinkoje, kur skirtingų vietos bendruomenės grupių rekreacinių ir edukacinių poreikių dermė gali būti prielaida tobulinant parkų edukacinę veiklą.

1.5.1. Parką lankančių asmenų edukacinių poreikių identifikavimas

Kasdieninė žmonių veikla susijusi su daugybe apsisprendimo situacijų, todėl turi būti reguliuojama pagal poreikius (Žaidytė, 2008, p.15). Iš kur žmogui kyla poreikis veikti miestų parkuose - biologinės, kultūrinės, socialinės struktūros aplinkoje? L. Jovaiša (2007) poreikį apibūdina, kaip biologinio, materialinio, kultūrinio ar dvasinio trūkumo emocinį išgyvenimą ir siekimą jį pašalinti. Aukštesni poreikiai sukelia žmogui tikrą motyvavimą, skatina eiti tolyn. Prie tokių poreikių priskiriamas mokymosi poreikis. Kuo labiau patenkinami pirminiai poreikiai, tuo labiau žmogus rūpinasi savo mokymusi, tenkina smalsumą, pažinimą. Poreikių aktyvumas dažniausiai priklauso nuo to, kiek aktualus vienas ar kitas žmogaus noras. Kai jis daugiau ar mažiau patenkinamas, tampa ne toks aktyvus, tačiau jį galima paskatinti (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012, III d.).

Edukacinės programos kuriamos su tikslu patenkinti šiuolaikinio dalyvio poreikį patirti malonumą, išgyventi džiaugsmą, aktyviai dirbti (fizinės veiklos animacija), atrasti naują veiklą – patirtį, nelauktą potyrį įveikiant sunkumus, bendraujant (jausmų išgyvenimo animacija). Taip pat programose siekiama patenkinti poreikį bendrauti su įdomiais žmonėmis. Programos turi būti

orientuotos į psichologinio atsipalaidavimo patenkinimą (nusiramavimo animacija) (paskaitų konspektai 2015, pagal E. Mambekov).

Analizuojant Lietuvos jūrų muziejuje 2002-2003 m. atliktą lankytojų poreikių tyrimą nustatyta, kad sąvoka „naujovė“ paslaugų rinkodaroje turi ypatingą reikšmę. Tai reiškia, kad kiekvienais metais veikloje turėtų atsirasti naujumo elementų. Šią būtinybę lemia tai, kad pagrindinį srautą sudaro nuolatiniai lankytojai, todėl naujų veiklų ir pramogų kūrimas lankytojams yra labai svarbus lankomumo veiksnys (Janeliauskas, Žalienenė, 2003)

Pastaruoju metu dvarų sodybose, dvarų pastatų ansambliuose kuriasi tradicinių amatų centrai, kurių tikslas - edukacinės programos. Miestų ar rajonų savivaldybės tarybos yra pasiruošusios patvirtinti edukacines programas, pagal kurias vedami užsiėmimai. Pasak Jasevičiūtės (2004), kuriant edukacines programas būtina įsiklausyti į lankytojų pageidavimus.

Analizuojant vaikų, dalyvavusių Europos parke organizuojamuose praktiniuose užsiėmimuose apklausos duomenis, paaiškėjo jog jie atvykę į Europos parką labiausiai tikisi matyti parką kaip vietą, skatinančią kūrybiškumą bei lavinančią analitinius bei „techninius“ gebėjimus. Pasak autorės, edukacinė veikla Europos parke orientuota į *kūrybos džiaugsmo patyrimą*. Edukacinės programos dalyviai turi patirti *saugumo, priklausomybės, įvertinimo, savęs aktualizavimo* poreikius. Būtina užtikrinti fiziškai ir dvasiškai saugią aplinką. Mandagumas, paslaugumas suteiks dalyviams saugumą. Labai svarbu kiekvienai amžiaus grupei *įvertinimo* poreikių patenkinimas. Esminis dalykas motyvuojant dalyvius kuo išsamiau, daugiau susipažinti su programa, yra skatinti sėkmę. Kiekvienoje programoje svarbu motyvuoti mokinius kažko išmokti, pasidaryti, sužinoti, pajauti.

Remiantis Dunnett ir kt. (2002) galima teigti, jog *parkų aplinkos išplanavimas* yra svarbus veiksnys tenkinant įvairius lankytojų poreikius. Parkų lankytojai gali būti skirstomi į kelias amžiaus grupes: mažamečiai vaikai, kurie parkus lanko su suaugusiais, mokyklinio amžiaus vaikai, jaunuoliai, suaugę, pagyvenę žmonės. Pasak autoriaus, reikia atsižvelgti į tai, jog į parką užsuka neįgalieji. Taip pat skirtingus poreikius turi vyrai ir moterys. Vien tik biologinė parko struktūra negali patenkinti įvairių lankytojų poreikius. Parko erdvės turi būti planuojamos atsižvelgiant į aplink parką gyvenančių žmonių sudėtį. Pagyvenusiems žmonėms parkas svarbus kaip ramybės, gerų emocijų, poilsio, bendravimo vieta. Vaikams, jaunimui parkas bus svarbus kaip judėjimo, žaidimų poreikių tenkinantis objektas. Autoriai, išanalizavę gyventojų poreikius pagal amžiaus grupes, *parkų aplinkos panaudojimą suskirstė į kategorijas: gamtos ramybės, visuomeninė susitikimų, sveikatos stiprinimo, pasivaikščiojimų su šunimis, pasyvių ir neformalių veiklų, aktyvių pramogų, renginių, koncertų, parodų vietas.*

Žmogaus poreikių apibrėžtys suponuoja prielaidą, jog siekiant efektyviai organizuoti edukacines veiklas miesto parke, reikia nuolat analizuoti miesto bendruomenės poreikius bei lūkesčius. Remiantis M. Spierts (2003), edukacinės programos nebus veiksmingos, jeigu jų struktūra nesuteikia žmonėms *galimybių veikti, išmokti, sužinoti, patirti*.

S. Packer ir R. Ballantynes (2002) atlikę tyrimus trijose institucijose (gamtos ir kultūros muziejus, akvariumas, meno galerija), siekiant išsiaiškinti lankytojų poreikius, klausimus apibendrino penkiose kategorijose:

1. Mokymasis ir atradimas (poreikis atrasti naujus dalykus, išplėtoti žinojimo ribas, būti geriau informuotam, patirti kažką nauja, neįprastą).
2. Pasyvus pasitenkinimas (noras patirti džiaugsmą, maloniai praleisti laiką, jaustis laimingam ir patenkintam).
3. Atsistatymas (poreikis fiziškai ir protiškaai atsipalaiduoti, patirti permainą nuo rutinos, atsigauti nuo įtampos ir streso).
4. Socialinė sąveika (poreikis praleisti laiką su draugais ir šeima, bendrauti, užmegzti ryšius).
5. Saviraiška, savęs aktualizavimas (poreikis daryti dalykus prasmingesnius, mesti iššūkį savo galimybėms, patirti pasiekimo jausmą, ugdyti savivoką ir savivertę).

Ruošiantis tenkinti lankytojų edukacinius poreikius, būtina išsiaiškinti: kokie yra lankytojai? Ko jie tiksis? Ko siekia? Pagrindinių suaugusiojo žmogaus mokymosi motyvacijos principų žinojimas gali padėti suprasti, kaip geriau motyvuoti žmones aktyviai veiklai. Remiantis M. Knowles, E. Holton, R. Swanson (2011) suaugusieji nori, kad jų mokymasis būtų: *savanoriškas, lydėtų sėkmė, išmoktų vertingų ir reikalingų dalykų, atrastų prasmę, mokymasis teiktų pasitenkinimą, procese būtų aktyvūs dalyviai*.

Apibendrinant galima teigti, jog svarbiausia parkus lankančių asmenų edukacinių poreikių priežastimi galėtume įvardinti veiklas parko gamtinėje aplinkoje, kur poreikį veikti nusako šių rodiklių visuma:

- *turtinga biologinė parko įvairovė;*
- *noras bendrauti gamtinėje aplinkoje;*
- *galimybė pamatyti, pajusti, patirti gerų emocijų;*
- *galimybė konstruoti savo patirtį natūralioje gamtinėje aplinkoje;*
- *galimybė mokytis parkų aplinkoje, išreiškiant save laisvai, nevaržant.*

Rekreacinių ir edukacinių poreikių dermė programose. Pasak M. Spierts (2003, p. 148) „Lavinimas ir pramogos yra dvi to paties medalio pusės“. Tiek rekreacinę tiek edukacinę (švietimo ir auklėjimo) veiklą galima apibūdinti kaip „atviras“.

Pagal savo pobūdį rekreacinė veikla skirstoma į kelias rūšis (sveikatingumo, poilsio, intelektualios veiklos, kelionių, socialinę veiklą, pramogas). Rekreacinei veiklai būtina speciali erdvė, įrenginiai, kurie vadinami rekreacine aplinka. Vadinasi galima teigti, jog rekreacinė veikla ne tik atstato jėgas, bet ir praturtina asmenį žiniomis, tenkindama edukacinius poreikius. Ši apibrėžtis ir suponuoja rekreacinių ir edukacinių poreikių dermę, kur rekreaciniai poreikiai - socialinė, asmeninė, sveikatos pilnatvė, tai veikla ir jos suteikiami potyriai, kuri žmogų daro tobulesnį, dvasiškai stipresnį, aktyvesnį; edukaciniai poreikiai - noras dalyvauti, pažinti, sužinoti, susipažinti, patirti gerų emocijų, spręsti ekologines ir aplinkosaugines problemas (Vitkienė, 2008).

Apibendrinant ankščiau pateiktą literatūros šaltinių analizę ir ją interpretuojant, galima daryti prielaidą, kad švietimo veikloje svarbų vaidmenį vaidina rekreacinis aspektas. Pagrindiniai kriterijai, lemiantys žmogaus rekreacinę veiklą gamtoje, šiuo atveju miesto parke: graži ir tvarkinga aplinka, lankomumas, kompleksiskumas, pažintinės galimybės. čia išryškėja būtinybė derinti rekreacinius ir edukacinius visuomenės poreikius, kadangi į parką žmonės paprastai ateina pailsėti, pasigėrėti ir pan.. Suderinus šias, esminę parko paskirtį atliepančias funkcijas su mokymosi poreikiais, galima pasiekti geresnio rezultato, nes mokymasis su malonumu yra visada efektyvesnis, nei be jo.

Skirtingų sektorių (privataus, NVO, valstybinio (savivaldos) sektoriaus) įtrauktis. Edukacinės veiklos, kurių tikslas puoselėti savo šalies istorinį, kultūrinį potencialą, skatina verslo organizacijas bendradarbiauti su bendruomenių institucijomis ir NVO, steigiant vaikų ir jaunimo, senjorų užimtumo, šeimų laisvalaikį organizuojančius pramogų centrus. Didinant bendradarbiavimą tarp skirtingų interesų grupių - valstybės tarnautojų, verslo atstovų, vietos gyventojų, mokslo ir švietimo įstaigų, politinių organizacijų, būtina plačiau taikyti viešuosius ryšius, šiuolaikinės informacinės technologijos priemones informuojant ir skatinant visuomenę domėtis miestų parkuose vykstančiomis edukacinėmis veiklomis.

Nevyriausybių organizacijų veikla orientuota į įvairias socialines ir kultūrinės sritis: kultūros, meno, ekologijos, bendruomenių telkimo. Galima teigti, jog svarbu, kad būtų derinami veiksmai. Miestų parkuose dažnai matome, jog nevyriausybines organizacijas turi tikslų organizuoti veiklas: pramoginį, komercinį renginį (pvz. tautodailininkai). Siekiant skirtingų sektorių bendradarbiavo, būtina informacijos sklaida, jog apie jį sužinotų kuo daugiau įvairių įstaigų (pvz. mokyklų, neformaliojo ugdymo įstaigų). Įsitraukus visai bendruomenei bus pasiekiamas teigiamas rezultatas, stiprės motyvacija. Saugumo užtikrinimui, kuris kaip rodo užsienio tyrimai, yra svarbus veiksnys vykdomoms veikloms miestų parkuose. Sustiprinus

bendradarbiavimą su miestų viešosiomis tvarkos įstaigomis (policija), dar labiau būtų stiprinamas bendruomenės sutelktumas.

Sėkmingam įvairių sektorių bendradarbiavimui, reikalingos tam tikros sąlygos:

- bendra vizija ir bendri tikslai;
- formalus planavimo procesas;
- nuolatinis vertinimo procesas,
- skirtingų sektorių įsipareigojimai;
- komunikacijos priemonės bendravimui palaikyti.

Programų komercionalizavimas, kaip motyvavimo dalyvauti skatinimas. Komercionalizmas pastaruoju metu aktualus visame pasaulyje. Šiame darbe, sprendžiant miesto parkų edukacinės veiklos tobulinimo galimybes, būtina apžvelgti programų komercionalizavimo, kaip motyvavimo dalyvauti veiklose skatinimo veiksnį.

Miesto parkas, vieta kur vyksta įvairaus pobūdžio renginiai. Norint pritraukti kuo daugiau bendruomenės narių, būtina įgalinti dalyvauti asmenis ir kaip komercinius subjektus. Jie gali parduoti savo produkciją, paslaugas ir tapti aktyviais parko veiklos dalyviais. Šalia komercijos, galima užsiimti edukacija. Parkuose yra įsikūrusių įvairių centrų, kurie priima mokinius, suaugusius ir pan. į edukacinius užsiėmimus ir tampa paslaugos tiekėjais. Jie suinteresuoti pateikti įdomias, kiekvienos grupės poreikius atitinkančias veiklas, kurios skatintų pritraukti kuo daugiau ir platesnę lankytojų auditoriją.

M. Valevičius (2012) analizuodamas, įvairiose pasaulio šalyse vykstančius megarenginius teigia, jog jie pritraukia žiniasklaidos dėmesį ir didelius žmonių srautus. Tai daro įtaką miestams kultūriniais, ekonominiais ir socialiniais aspektais: vyksta komunikacija su pasauliu, stiprina visuomenės didžiavimąsi ir pasitikėjimą savo miestu, siekia pristatyti save, pritraukti užsienio investicijų, turistų, pristatyti savo pasiekimus, technologijas, kultūrą. Megarenginiai didina įvairių sektorių pajamas. Šiuo atveju galima teigti, jog didieji miestų parkai (pvz. Vingio), organizuodami pasaulinio lygio koncertus, šventes tampa multidisciplininiais objektais.

Apibendrinant aukščiau pateiktą literatūrą ir ją interpretuojant galima teigti, jog miestų parkai skirti bendruomenės poreikiams tenkinti, todėl veiklos jose yra visų bendruomenės institucijų reikalas. Skirtingų sektorių įtrauktis į veiklas, kurios skatintų bendruomenės sutelktumą, mokymąsi ir tobulėjimą, emocinį pasitenkinimą, programų komercionalizavimas, kaip motyvavimo dalyvauti skatinimas yra vieni iš veiksmų parkų tobulinimo galimybėms.

1.5.2. Grįžtamasis ryšys kaip edukacinės veiklos tobulinimo veiksnys

Ugdymo procese koregavimo veiksmai kuria teigiamus ryšius - naujas pusiausvyras, kurios sudaro prielaidas sistemai tobulėti. Remiantis L. Jovaiša (2007), gaunant grįžtamąją informaciją apie veiklos padarinius, ji sukels sėkmės arba nesėkmės išgyvenimus, priklausomai nuo to kiek veikla bus arti išsikelto tikslo. S. M. Brookhart (2012) teigimu, tinkamai pateikta grįžtamoji informacija aprėpia pažinimo ir motyvacijos veiksnius. Kiekvienai besivystančiai organizacijai yra ypatingai svarbu, kad įvairios interesų grupės diskutuotų tarpusavyje ir viena iš kitos pasimokyty, pripažindamos, jog tiek mokytojai, tiek mokiniai – kiekvienis savo galimybių ribose – yra savo srities ekspertais. Grįžtamojo ryšio tikslas - geriau suprasti situacijas ir problemas, siekiant kryptingiau ir efektyviau dirbti bei remti sėkmingo mokymosi procesus (Widmer, Brägger, 2007).

Rengiant miesto parko edukacinės veiklos strategiją, numatant mokymo objektą - ko bus mokoma(si), parenkant metodus, geriausiai orientuotus į aktyvų mokymo pobūdį, būtina numatyti ir grįžtamąjį ryšį, kuris yra kaip vienas iš edukacinės veiklos tobulinimo veiksnių. Edukacinių veiklų parke rezultato siekiama plėtojant ir tobulinant vyksmą. Pasak I. Leliūgienės (2012), vyksmą sudaro bendravimas, susitikimai, kompromisų ieškojimas, bendrų programų rengimas ir pan. Čia labai svarbus yra grįžtamasis ryšys. Jei grįžtamojo ryšio trūksta, būtina daugiau dėmesio skirti bendruomenės telkimui, jos iniciatyvos skatinimui. Siekiant grįžtamojo ryšio būtina nepamiršti efektyvios komunikacijos ir informacijos prieinamumo sąlygų. Pasak autorės, bendruomenės nariai visada nori žinoti, ką veikia jų bendruomenė, kokie pagrindiniai jos tikslai. Jeigu bendruomenės nariai jaus savo indėlio įvertinimą, svarbą jie bus pasirengę atstovauti bendruomenei, dalyvauti veiklose.

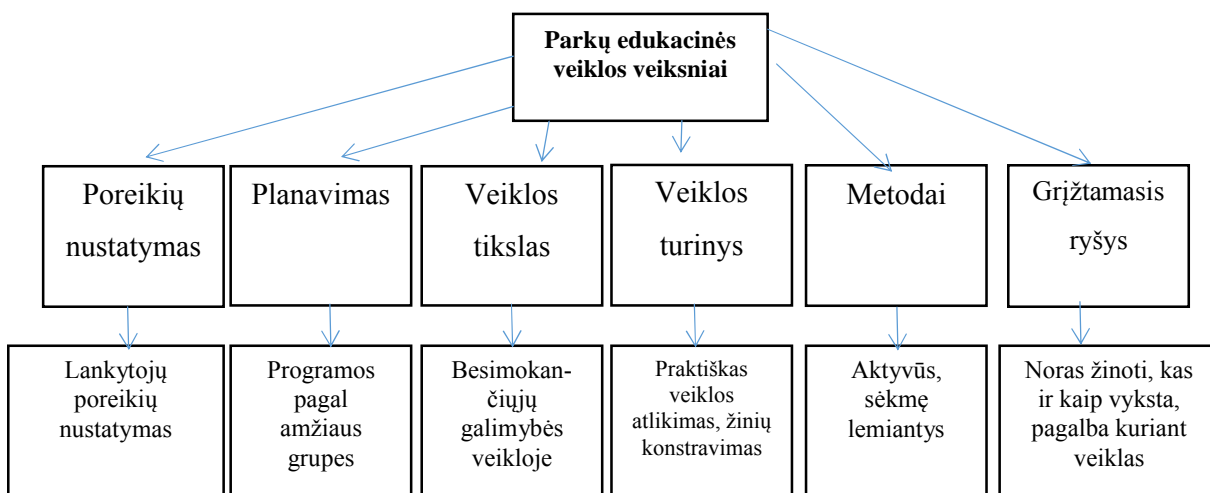
P. Weeden, J. Winter, P. Broadfoot (2005) pateikė pasiūlymus apie grįžtamosios informacijos įtaką mokinių motyvacijai, tačiau ją galima pritaikyti ir edukacinės parkų veiklos organizatoriams, dalyviams. Todėl, pasak autorių, būtina prisiminti, jog grįžtamoji informacija gali sukelti tiek teigiamą, tiek neigiamą poveikį veikiančių asmenų motyvacijai. Ypač neigiamai veikia komentarai, pasakyti ne vietoje. Grįžtamoji informacija gali paveikti jausmus, savigarbą ir motyvaciją veikti, kurti, realizuoti. F. Waidacher (2007), nagrinėdamas muziejinio perteikimo grįžtamąją informaciją, siūlo ją pateikti dviem būdais: tiesioginiu, kai bendraujama asmeniškai arba raštu be tarpininkų ir netiesioginiu, kai tiriami lankytojai apklausų ir stebėjimo būdų ir vertinami statistiniai duomenys. Remiantis D. Baudo (1995) pasiūlytais grįžtamosios informacijos pasiūlymais, kurios sukurtos bendradarbiavimo principu veikiančioms

organizacijoms, apibendrinant galima teigti, jog svarbu: kalbėti tikroviškai, konkrečiai, vaizdingai, pozityviai, būti jautriems žmonių tikslams, nelyginti, būti skrupulingiems, supratingiems (remt. Waidacher, 2007).

Grįžtamasis ryšys, kaip vienas iš edukacinės veiklos tobulinimo veiksnių, yra būtina sėkmingo mokymosi ir saviuklos sąlyga, veiklos ir bendravimo tarp asmenų tobulinimo priemonė.

1.5.3. Parkų edukacinės veiklos tobulinimo teorinis modelis

Miestų parkų aplinka sudaro sąlygas kiekvieno ugdytinio saviraiškai, saviraidai. Edukacinė veikla apibūdinama kaip mokomojo ir pažintinio pobūdžio ir skirta įvairaus amžiaus ir išsilavinimo žmonėms, todėl ją lemia daugelis nuo keliamų tikslų priklausančių veiksmų:

1 pav. Edukacinės veiklos veiksniai

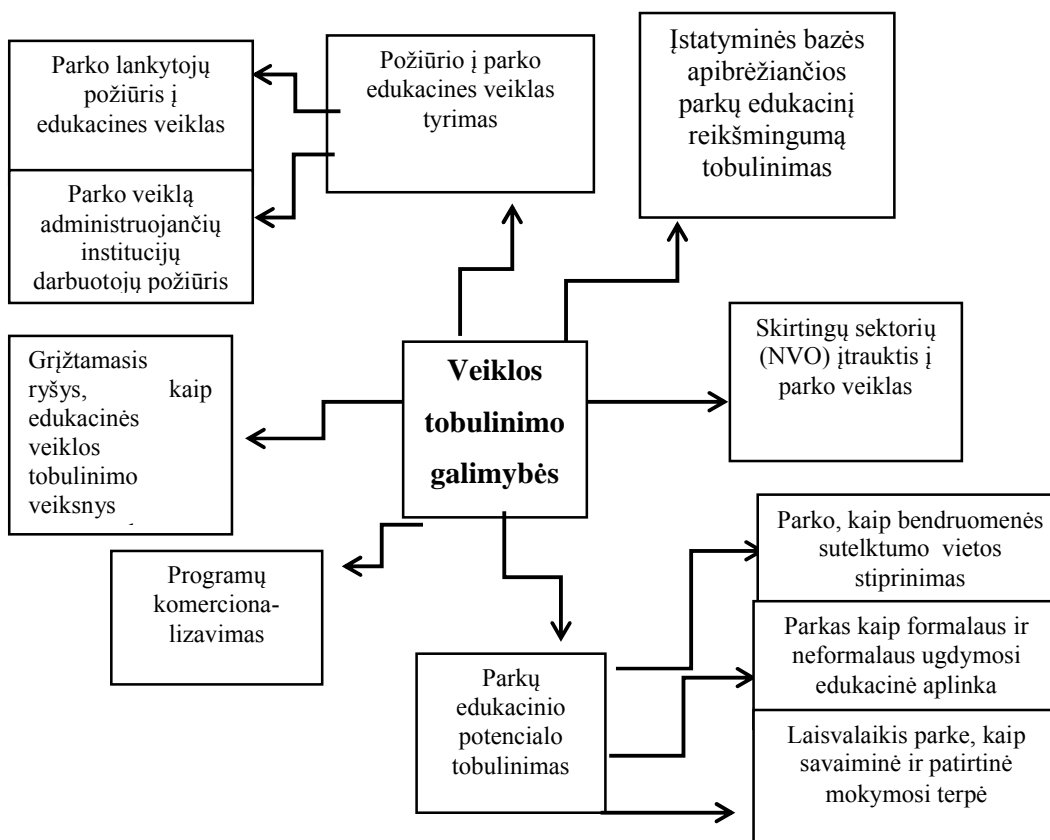
Apibendrinant edukacinės veiklos veiksmus akcentuojami etapai: pradinis - poreikių nustatymas; planavimas - veiklos tikslo, turinio, metodų parinkimas, veiksmų koregavimas (grįžtamoji informacija).

Parko veiklos specifika lemia visa parko edukacinė aplinka: parko biologinė struktūra, parke esantys objektai, informacijos perdavimo priemonės, tokios kaip etiketės su tam tikra informacija, edukatoriaus paslaugos, programos tikslinėms grupėms, masiniai renginiai, šventės.

Pastaraisiais metais daugėja buvusių dvarų parkų teikiamų edukacinių paslaugų, organizuojamas mokymosi procesas, plečiamos pažinimo galimybės bei ugdymo formos. Rengiamos specializuotos erdvės, *kuriamos programos skirtos ugdomajai veiklai*, taikomos *aktyvios ugdymo formos*. Edukacinių programų struktūra turi suteikti žmonėms *galimybių veikti, išmolti, sužinoti, patirti*.

Edukacinės veiklos, kurių tikslas puoselėti savo šalies istorinį, kultūrinį potencialą, *skatina verslo organizacijas bendradarbiauti* su bendruomenių institucijomis ir NVO, steigiant vaikų ir jaunimo, senjorų užimtumo, šeimų laisvalaikį organizuojančias veiklas. *Naujų veiklų ir pramogų kūrimas lankytojams gali būti labai svarbus lankomumo veiksnys*.

Edukacinės veiklos parke sudaro vyksmas, kuris paremtas bendravimu, susitikimais, kompromisų ieškojimais, bendrų programų rengimu, todėl labai svarbus yra *grįžtamasis ryšys, kaip vienas iš edukacinės veiklos tobulinimo veiksmų.*

2 pav. Parkų edukacinės veiklos tobulinimo galimybių teorinis modelis

Apibendrinant miestų parkų edukacinės veiklos veiksmus ir tobulinimo galimybes, galima teigti, jog mokymasis, vykstantis miestų parkų edukacinėje aplinkoje, turtingoje savo biologine, socialine, kultūrine struktūra bei edukacinėmis veiklos terpėmis, apima platų veiklų spektrą, sudarydamas sąlygas *didinti asmenų užimtumą*, atliepia švietimo prioritetus *papildyti ugdymo turinį, realizuoja mokymosi visą gyvenimą principą, padeda sėkmingiau integruotis į visuomenę, spręsti socialines problemas.*

Svarbiausia parkus lankančių asmenų edukacinių poreikių priežastimi galėtume įvardinti veiklas parko gamtinėje aplinkoje, kur poreikį veikti nusako šių rodiklių visuma: *turtinga biologinė parko įvairovė; turtinga biologinė parko įvairovė; noras bendrauti gamtinėje aplinkoje; galimybė pamatyti, pajusti, patirti gerų emocijų; galimybė konstruoti savo patirtį natūralioje gamtinėje aplinkoje; galimybė mokytis parkų aplinkoje, išreiškiant save laisvai, nevaržant.* Mokymasis netradicinėje aplinkoje, tokioje kaip parkų, gali padėti atrasti patrauklią veiklą miesto bendruomenei.

1.6. Kuršėnų miesto parke įsikūrusio Etninės kultūros ir amatų centro vykdomos edukacinės veiklos analizė

Remiantis aukščiau atlikta mokslinės literatūros apie miestų parkus ir Lietuvos nacionalinių ir strateginių dokumentų, reglamentuojančių miestų parkų veiklą analize, būtina apibūdinti Kuršėnų miesto parką kaip biologinę, socialinę, kultūrinę, edukacinę struktūrą. Miesto dvaro parkas, tai rekreacinės paskirties želdynas. Pagal reikšmę miesto žalių plotų sistemoje, parkas yra centrinis, turintis bendramiestinę reikšmę, kurį lanko visi miesto gyventojai. Pagal paskirties ypatumus miesto parkas yra bendrojo naudojimo - lankytojai gali poilsiauti, pramogauti įvairiais būdais, nekenkdami kitiems ir gamtinei aplinkai (Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas, 2007).

Mišriojo stiliaus Kuršėnų parkas įkurtas XIX a. . Biologinę parko struktūrą sudaro vietiniai medžiai ir krūmai. Iš gausių egzotinių augalų - 37 rūšys ir formos. Parko centrinėje dalyje įrengta aikštelė miesto šventėms ir renginiams. Parką puošia nedidelis tvenkinys. Dvaro rūmai išlikę nerestauruoti. Kuršėnų parko tvarkymu rūpinasi seniūnija (Januškevičius, 2004).

Remiantis A. Bacevičiute, V. Kirkučiu (2014) Kuršėnų dvaro sodyba - valstybės saugomas kultūros paveldo objektas. Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis, kraštovaizdžio, želdynų. Tai vienintelis Lietuvoje leninis dvaras, kurio nuosavybės forma ir valdų dydis išliko beveik nepakitęs 1564 iki 1922 m. Pagal 2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ įgyvendintas projektas „Kuršėnų dvaro sodybos teritorijos sutvarkymas ir pritaikymas viešojo turizmo poreikiams“. Remiantis autoriais, dvaro išliekamoji vertė aktuali Kuršėnų miesto bendruomenės kultūrinei raidai, autentiškų puodininkystės ir keramikos amatų puoselėjimui bei išsaugojimui, jaunosios kartos etninės kultūros ugdymui.

Remiantis Kuršėnų miesto kompleksinės plėtros 2014-2020 m. galimybių studija (2013), analizuojant Kuršėnų miesto tikslinių gyventojų grupių poreikius, pastebėta jog mieste trūksta viešųjų erdvių, pritaikytų aktyviam poilsiui bei laisvalaikio praleidimui. Miestas neturi zonos su įrengtais pėsčiųjų ir dviračių takais, tinkamais pasivaikščioti bei eiti su šiaurietiškomis lazdomis, važinėti dviračiu, riedučiais. Taip pat trūksta patrauklių sutvarkytų erdvių, pritaikytų pasyviai poilsiui – piknikams, pasisėdėjimui ramioje vietoje. Neužtenka suoliukų, šiukšliadėžių ir pan. Nesutvarkytos miesto reprezentacinės erdvės, todėl miesto šventės, renginiai organizuojami nepatrauklioje aplinkoje, ir dėl to renginiai nesulaukia didelio vietos gyventojų susidomėjimo.

Šiaulių rajono savivaldybės Etninės kultūros ir tradicinių amatų centras buvusio dvaro rūmuose įkurtas 2000 metais. 2011-2012 metais įgyvendintas projektas „Šiaulių rajono

savivaldybės etninės kultūros ir tradicinių amatų centro plėtra“, kuris leido pritaikyti Kuršėnų dvaro oficiną Šiaulių rajono savivaldybės Etninės kultūros ir tradicinių amatų centro veiklai. Šiandien centre vykdomos veiklos, puoselėjančios senąsias šalies tradicijas. Etninės kultūros ir tradicinių amatų centro darbuotojų uždavinys - krašto tradicijų puoselėjimas, papročių, tradicinių amatų išsaugojimas, atgaivinimas ir perimamumas. Centro veikla apima: parodų, parodų-konkursų, konferencijų, seminarų, vasaros stovyklų organizavimą, ekskursijų priėmimą, edukacinių užsiėmimų organizavimą ir vedimą, projektų kūrimą ir įgyvendinimą. Etninės kultūros ir tradicinių amatų centre veikoje dalyvauja mūsų rajono vaikai, jaunuoliai, suaugusieji. Taip pat čia atvažiuoja ekskursijos iš visos Lietuvos. Patirties ir gerų emocijų išsivežė Latvių-Lietuvių (Joniškis) amatininkų delegacija, Šiaulių VVG bendruomenių atstovai, Biržų rankdarbių asociacijos nariai. Žinių apie amatus ir tradicijas semiasi pavieniai asmenys, seneliai su anūkais, šeimos.

Per 2014 metus amatų centre buvo surengta 10 parodų. Dar 8 parodos buvo surengtos kitur – Kelmėje, Šiauliuose, Telšiuose, Vilniuje, Kuršėnų mieste. Kuršėnų l/d „Eglutė“ su centru organizavo bendrą renginį - konferenciją, surengė bendrą parodą. Įvairius renginius etninės kultūros ir amatų centre organizavo rajono socialiniai darbuotojai, VšĮ biblioteka, rajono istorikai. Organizuotas parodas aplankė 7295 asmenys.

Minint Kuršėnų miesto gimtadienį 2014 m. gegužės 26 - birželio 1 d. buvo surengta Keramikų kūrybinė stovykla-seminaras “Lietuvos Puodžių karaliaus rinkimai“, kurioje savo gabumus rodė, patirtimi dalijosi 18 geriausių keramikų iš visos Lietuvos. Amatų centras 2014 m. rugpjūčio 4-10 dienomis Šiaulių rajone, Raudėnų seniūnijoje, Paežerių dvare organizavo rajono tautodailininkų, vaikų ir jaunimo etnokultūros stovyklą “Iš mažos gilės didelis ažuolas užauga“. Stovykloje įvairiose edukacinėse veiklose dalyvavo per 70 įvairaus amžiaus vaikų, merginų, vaikinių. Lėšos stovyklai buvo gautos iš projekto, finansuojamo Europos Sąjungos bei Šiaulių rajono savivaldybės.

Kuršėnų amatų centre edukaciniais užsiėmimais formalųjį ugdymą pajvairina mokiniai ne tik iš Šiaulių rajono, bet ir kitur - Kelmės, Telšių, Papilės, Plungės, Mažeikių, Joniškio. Centre lankosi lopšelių/ darželių auklėtiniai. Edukaciniuose užsiėmimuose: lipdymo iš molio, žiedimo, vilnos vėlimo, juostų audimo, karpymo iš popieriaus, kiaušinių marginimo vašku ir kituose dalyvavo per 1250 žmonių.

Amatų centre patvirtinta viena lipdymo iš molio edukacinė programa. Programos metu skatinama kūrybiškai pažvelgti į veiklą. Užsiėmimo metu naudojami metodai, kurie aktyvina, motyvuoja atskirai po vieną ir bendrai kartu visą grupę, skatina mąstyti, domėtis, analizuoti, reflektuoti. Vadovas (animatorius) veddamas užsiėmimą pasiruošęs tikslingai, spontaniškai

žadinti mokinių troškimą daugiau sužinoti apie vykdomą veiklą. Taip plečiami programos dalyvių interesai, žadinamos vidinės galios. Edukacinė programa orientuota į tai, jog grupėje, kurią sudaro, dalyviai, būtų patenkinti socialiniai poreikiai, būtų mokomasi dirbti asmeninius norus derinant su grupės tikslais ir interesais.

Apibendrinant miesto parke įsikūrusio amatų centro veiklą, galima teigti jog užsiėmimai orientuoti į miesto bendruomenės užimtumo didinimą, savo regiono populiarinimą. Norint dvaro sodybą su parku padaryti efektyvesne mokymosi institucija, būtina siekti sukurti dermę tarp parko ir jame esančių objektų, veiklas bei edukacines programas pritaikant visoms asmenų amžiaus grupėms pagal bendruomenės poreikius (2014 metų veiklos ataskaita. Informacija parengta, centro darbuotojos I. Mituzienės, kartu su darbo autore, 2015).

II. MIESTO PARKO EDUKACINĖS VEIKLOS IR JOS TOBULINIMO GALIMYBIŲ EMPIRINIS TYRIMAS: KURŠĖNŲ MIESTO PARKO ATVEJIS

2.1. Imties apibūdinimas ir tyrimo metodika

Empirinio tyrimo tikslas – empiriškai ištirti Kuršėnų parko lankytojų ir parko veiklą administruojančių institucijų darbuotojų požiūrius į edukacinę parko veiklą (abiejų tiriamųjų grupių požiūriai).

Tyrimo etapai: *Pirmajame etape*, išanalizavus nacionalinius ir regioninius strateginius dokumentus, reglamentuojančius parkų edukacinę veiklą, mokslinę literatūrą miestų parkų pritaikymo edukacinėms reikmėms patirtis Lietuvoje ir užsienyje, miestų parkų edukacinį potencialą bei edukacinių veiklų veiksnius atliktas miestų parkų edukacinės veiklos bendruomenės ugdymo(si) kontekste teorinis pagrindimas.

Antrame etape (2015 vasario - kovo mėn.) remiantis Kuršėnų miesto parko atveju, išanalizuoti parko edukacinės veiklos patirtį ir numatyti jo tobulinimo galimybes, atliktas dviejų dalių tyrimas: Kuršėnų parko lankytojų požiūrio į edukacinę parko veiklą tyrimas ir parko veiklą administruojančių institucijų darbuotojų požiūrio tyrimas.

Trečiajame etape (2015 balandžio - gegužės mėn.) atliktas tyrimo duomenų suvedimas, tyrimo rezultatų analizė, apibendrinimas, išvados, pateiktos rekomendacijos Šiaulių rajono savivaldybei.

Empirinio tyrimo metodai:

1. Taikytas anoniminės anketinės apklausos metodas miesto bendruomenei (kiekybinio tipo duomenų rinkimo metodas (Kardelis, 2005)). Anketa susideda iš trijų blokų: įvadinio, demografinio ir pagrindinio. Demografinio bloko klausimai parengti atskleisti nuomonę apie respondentų išsilavinimą, socialinę padėtį, kuri gali nulemti lankymosi parke motyvus. Pagrindinį bloką sudaro trys klausimų grupės: Ką bendruomenės nariai veikia miesto parke? Ką asmenys norėtų veikti miesto parko aplinkoje? Kokias veiklos galimybes respondentai mato miesto parke? Pagrindinis blokas sudarytas iš įvairaus tipo (17 uždari ir 3 atviri) klausimų. Kiekybinė duomenų analizė atlikta remiantis SPSS paketu (17versija), lentelėms ir paveikslas sukurti buvo naudojama Microsoft Exel programa. Kiekybinio tyrimo duomenys apdoroti taikant aprašomosios statistikos metodą.

2. Siekiant išanalizuoti Kuršėnų miesto parko edukacinės veiklos patirtį ir numatyti tobulinimo galimybes bendruomenės kultūros, mokymo, poilsio reikmėms taikytas ekspertų patirties

tyrimas. Tyrimo duomenims gauti naudotas pusiau struktūrizuoto interviu metodas, kur interviu metu naudota technika - pokalbis. Informantai atsisakė pokalbį įrašyti, todėl jis buvo užrašinėjamas ranka. Remiantis B. Bitinu, L. Rupšiene, V. Žydžiūnaite, (2008) pusiau struktūrizuotas interviu reiškia, jog tyrėjas iš anksto numato pokalbio kryptį, klausimus, tačiau siekia gilesnio pokalbio su respondentu tyrimo eigoje. Kaip teigia R. Tidikis (2003), pusiau standartizuoto interviu metu iš anksto numatomi galimi klausimai, kurie standartizuojami tik iš dalies. Informantai pageidavo, jog pokalbis vyktų laisvai. Interviu vyko pagal iš anksto paruoštą planą, tačiau gilinantį į pokalbį, interviu buvo papildytas reikšmingais ir temai tinkančiais klausimais. Tyrimo organizavimas ir vykdymas rėmėsi S. Kvale (2003), B. Bitino (2006) kokybinio tyrimo taikymo metodologinėmis rekomendacijomis.

Pusiau struktūruoto interviu metodu apklausti parko veiklą administruojančių institucijų darbuotojai: seniūnijos, kultūros skyriaus, amatų centro, savivaldybės, mokyklos. Kokybinio tyrimo duomenys analizuojami taikant turinio (*content*) analizės metodą. Turinio (*content*) analizėje, remiantis tyrimo tikslu, išskirtos kategorijos, vėliau - kategorijų sritys (Luobikienė, 2003, p. 91). Pasak R. Tidikio (2003), kontent - analizės metodas yra socialinės informacijos turinio kiekybinė analizė. Tai yra technika, leidžianti objektyviai ir sistemiskai išnagrinėjus teksto ypatybes, daryti patikimas išvadas. Naudojant turinio analizę gali būti fiksuojama atvira, aiški arba paslėpta informacija, kadangi, taikant šį metodą tekstams apdoroti, pagrindinis dėmesys tenka nekalbinei realybei.

Pusiau struktūruoto interviu taikymo procesas buvo vykdomas trimis etapais:

- I. Pasirengimo etapas, kurio metu buvo apgalvoti klausimai - tyrimo instrumentai, numatyta dalyvių atranka, šiuo atveju - tikslinė.
- II. Pusiau struktūruotas pokalbio interviu atlikimo etapas, kurio metu buvo laikomasi etiškumo principų.
- III. Analizuojami ir interpretuojami tyrimo duomenys, kuriuos sudarė kategorijų, subkategorijų išskyrimas bei struktūravimas.

Pusiau struktūruoto interviu imties pagrindimas ir charakteristika. Vienas iš svarbiausių tyrimo imties sudarymo reikalavimų – imties reprezentatyvumas (Bitinas, 2006). Šiuo atveju pusiau struktūruoto interviu dalyvių imtis sudaryta remiantis tikslu ir dalyviams numatytais kriterijais. Taikyta ekspertinė atranka. Kokybinio tyrimo išvados labiau siejasi ne su imties dydžio problema, bet su tyrėjo analitiniais gebėjimais bei tyrimui pasirinktų atvejų informatyvumu. Todėl imties dydžio problema nėra labai svarbi (Bitinas ir kt., 2008, p. 104). Kardelis (2005) teigia, kad kokybiniams tyrimams netaikomi griežti imties tūrio reikalavimai. Tyrimo rezultatyvumą rodo ne tiriamųjų skaičius ir pasirinkimo būdai, o lankstūs teoriniai

kriterijai, kokybiškas duomenų apibendrinimas, reiškinių kilmė. Taikant individualų interviu mokslinėje literatūroje siūlomas imties dydis – nuo penkių iki trisdešimties žmonių (Bitinas ir kt., 2008).

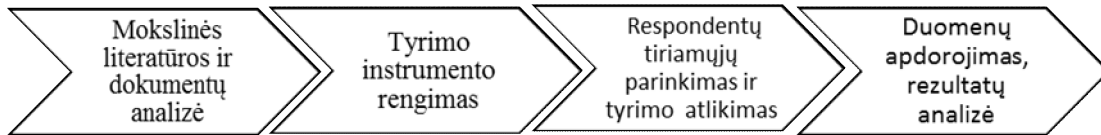
Tyrimo eiga ir duomenų apdorojimas. Siekiant tyrimo duomenų patikimumo buvo užduodami iš anksto parengti *raktiniai klausimai*.

1. Kaip vertinate Kuršėnų miesto parkų pritaikymą edukacinėms reikmėms?
2. Kokios miesto parko (dvaro) veiklų pritaikymo galimybės edukacinėms reikmėms miesto bendruomenei?
3. Kaip jūsų organizacija prisideda (prisidės) prie veiklos parke tobulinimo ?

Kokybiniame tyrime svarbūs požymiai: validumas (išorinis ir vidinis) ir patikimumas (Bitinas, 2006, Bitinas ir kt. 2008). Siekiant užtikrinti tyrimo vidinį validumą, taikyta trianguliacija - duomenys rinkti iš kelių šaltinių: Šiaulių r. kultūros centro, amatų centro administracijos darbuotojų, seniūnijos ir savivaldybės atsakingų asmenų. Išorinis duomenų validumas - tyrėjo rezultatų apibendrinimas, išsamus tyrimo aprašymas. Tyrimo patikimumo siekiama keliais būdais: metodologinės trianguliacijos, laipsnišku duomenų rinkimo kartojimu, kitais suformuluotais klausimais (Bitinas ir kt., 2008).Kokybinis tyrimas vykdytas remiantis tyrimo duomenų analize: duomenys buvo skaitomi kelis kartus, išskirtos prasminės kategorijos, nustatytos subkategorijos.

Tyrimo etinės problemos. Pasak K. Kardelio (2005) norint, kad tyrimas būtų etiškai atliktas, reikia: *atminti*, kad tiriamųjų dalyvavimas turi būti *savanoriškas*, žmogus turi teisę pasirinkti vietą, laiką, informacijos, kuria nori dalintis kiekį; *garantuoti* anonimiškumą ir konfidencialumą – apklausos dažniausiai yra anonimiškos, tai yra, kuomet atsakymas nesusiejamas su atsakinėjusiu į klausimus ir konfidencialios; pradedant tyrimą svarbu tiriamuosius *informuoti* apie tyrimo tikslą, kam reikalingas, kas jį atlieka, kas apdoros duomenis, kam naudos, kas matys anketas, suteikiama laisvė – pasitraukti bet kuriame etape; informacija turi būti pateikiama taip, kad žmogus, kuris dalyvauja tyrime ją suprastų.

Tyrimo atrankos metodas. Taikyta tikslinė atranka: *kiekybiniame* tyrime subjektai numatomi prieš renkant duomenis, nors kartais vykstant tyrimui gali būti papildytas kitais. Dažnai subjektai pasirenkami siekiant visuotinumą; *kokybiniame* tyrime subjektų parinkimas yra tikslingas; individai ir situacijos yra parenkami taip, kad jie išryškintų atrastas prasmes ir patikrintų hipotezę (Kardelis, 2005).

3 pav. Kiekybinio tyrimo etapai

2 lentelė

Tyrimo instrumento (anketos) struktūra

Nr.	Anketos klausimų blokas	Tikslas
1.	Įvadinis blokas	Informacija: kas atlieka tyrimą, kokiam tikslui, kur bus naudojami duomenys, kaip tinkamai atsakyti į klausimus.
2.	Demografinis blokas	Demografinio pobūdžio klausimais siekiama išsiaiškinti tiriamojo lytį, amžių, išsilavinimą, gyvenamąją vietą, šeimos sudėtį, tikslu, jog duomenys turės įtakos aiškinantis parko lankytojų sudėtį pagal amžiaus grupes. Išsilavinimo duomenys gali prisidėti prie motyvacijos lankytis parke edukaciniais tikslais.
3.	<p>Pagrindinis blokas:</p> <p>I. Ką bendruomenės nariai veikia miesto parke? Koks bendruomenės narių tikslas?</p> <p>II. Ką asmenys norėtų veikti miesto parko aplinkoje? Kaip būtų galima suderinti edukacinius ir rekreacinius bendruomenės narių poreikius?</p> <p>III. Kokias veiklos galimybes žmonės mato miesto parke? Kokių pasiūlymų žmonės gali pateikti miesto parko veiklai tobulinti?</p>	<p>Pirmasis klausimų blokas apima tiriamųjų patirtį veiklose parke, kurias veiktis renkasi bendruomenės nariai, kaip parką išnaudoja atskiros asmenų grupės pagal amžių. Taip pat yra klausimas, kuris skirtas apibūdinti bendruomenės narių aktyvumą.</p> <p>Antrasis klausimų blokas susideda iš klausimų, kurie orientuoti atskleisti bendruomenės požiūrį veikti parko gamtinėje aplinkoje.</p> <p>Trečiajame klausimų bloke respondentai turi galimybę išsakyti savo nuomonę, kokių veiklų, edukacinių užsiėmimų norėtų miesto parke, kokioms veikloms pritartų, kokios veiklos jų nuomone, geriausiai atitiktų Kuršėnų miesto bendruomenės edukacinius poreikius.</p>

Tyrimo imtis ir organizavimas. Iš viso tyrime dalyvavo 145 respondentai: 137 (N=137) respondentai, Kuršėnų miesto bendruomenės nariai ir 8 (N=8) parko veiklą administruojančių institucijų (amatų centro, kultūros centro, seniūnijos, savivaldybės ir mokyklos) atstovai. Imties sudarymo būdas - tikslinė atranka, kad tiriamosios grupės galėtų geriausiai reprezentuoti tyrimo objektą bei atsakyti į problemos klausimus (Kardelis, 2005, Kvale, 2003). Pagrindinė kiekybinio tyrimo imties charakteristika pateikta 3 lentelėje. Kiekybinio tyrimo apklaustieji charakterizuoti aprašant jų demografinius duomenis.

Kiekybinio tyrimo imties charakteristika (N=137)

Lytis																							
Mot.								Vyr.															
Skaičius(n)				Procentai %				Skaičius(n)				Procentai %											
111				81				26				19											
Amžius																							
16-19 m				20-29 m				30-60m				Virš 60											
Skaičius(n)		Procentai %		Skaičius(n)		Procentai %		Skaičius(n)		Procentai %		Skaičius(n)		Procentai %									
26		19		29		21		72		47		10		14									
Jūs esate																							
Mokinys		Studentas		Darbuotojas		Tarnautojas		Verslininkas		Pensininkas		Bedarbis		Kita									
n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%								
21	15	9	7	65	47	27	20	4	3	3	2	4	3	4	3								
Išsilavinimas																							
Pagrindinis				Vidurinis				Profesinis				Aukštesnysis				Aukštasis universitetinis							
n		%		n		%		n		%		n		%		n		%					
15		11		16		12		15		11		22		16		69		50					
Gyvenamoji vieta																							
Miesto centras				Daugėliai				Pavenčiai				Pilaitė				Ringuvėnai				Aplinkiniai kaimai			
n		%		n		%		n		%		n		%		n		%		n		%	
46		34		20		15		29		21		16		12		5		7		17		12	

Tyrimo metu apklausoje dalyvavo 137 respondentai: 111 moterys ir 26 vyrai. Pagal amžių jaunimas (14-29 m.) sudarė 40 procentų, darbingo amžiaus - 46 proc. vyresnio nei 60 metų- 14 proc. apklaustųjų. Vidutinis amžius 37 metai. Pagal užimtumą, didžiąją dalį respondentų sudarė darbuotojai (47 proc.), 20 proc. tarnautojai, 15 proc. mokiniai. Apklausoje dalyvavo po kelis procentus studentų, verslininkų, pensininkų, bedarbių. Daugiausiai apklausoje dalyvavo aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintys respondentai. Pagal gyvenamąją vietą 34 procentai apklaustųjų gyvena miesto centre. Apibendrinus demografinius duomenis galima teigti, kad tiriamoji miesto bendruomenės imtis reprezentuoja žmones, kuriems miesto parkas yra arba gali būti vieta edukacinei veiklai.

Kokybinio tyrimo imties charakteristika (N=8). Pokalbyje dalyvavo 8 tiriamieji (2 vyrai ir 6 moterys) iš Kuršėnų m. etninės kultūros ir tradicinių amatų centro (2), miesto kultūros

skyriaus (2), po vieną seniūnijos, Šiaulių r. savivaldybės aplinkosaugos skyriaus ir mokyklos atstovai) vienaip ar kitaip susiję su veiklų organizavimu miesto parko aplinkoje. Visų tiriamųjų išsilavinimas – aukštasis. Tiriamieji pagal amžių pasiskirstė sekančiai: 4 - vyresnio nei penkiasdešimties, 3- tarp 40-50 metų, vienas tiriamasis tarp 30-40. Taip pat išsiaiškinta, jog tiriamieji savo srityje dirba daugiau nei 10-20 metų. Gauti demografiniai duomenys apie išsilavinimą, apklaustųjų amžių ir darbo stažą leidžia geriau suprasti, jog tiriamieji turi patirties, gali derinti teoriją ir praktiką organizuojant veiklas bendruomenėje.

2.2. Parko veiklą administruojančių institucijų darbuotojų požiūrio tyrimas

Pokalbio metu buvo pateiktas pagrindinis klausimas, kuris prisidėtų prie tyrimo tikslo atskleidimo: *Kaip vertinate Kuršėnų miesto parke vykdomas/vykstančias edukacines veiklas?* Tiriamieji išsakė savo požiūrį į tai, ką ir kaip jie mato veikiant parke. Toliau tiriamieji apibūdino Kuršėnų miesto parkų būklę, dėmesį atkreipdami į tai, jog veiklos valstybės įstatymais saugomame dvaro parke labai priklauso nuo parko infrastruktūros, kuri turi būti derinama pagal įstatymus. Pasisakymai išryškina kelis momentus, susijusius su parko pritaikymu edukacijai. Išskirtos keturios kategorijos: *parke vykdomos veiklos bendruomenės narių iniciatyva; atskirų institucijų veikla parke; kliūtys parką naudoti bendruomenės narių poreikiams; atskiroms institucijoms veiklas parke ribojantys veiksniai.* Atsakymai pateikti 1 priede. 4 lentelėje pateikta sukonkretinta informacija pagal kategorijas ir subkategorijas.

4 lentelė

Parko veiklą administruojančių darbuotojų požiūris į vykdomas edukacines veiklas parke

Kategorija	Subkategorija
Parke vykdomos veiklos bendruomenės narių iniciatyva	Parkas, įvairaus amžiaus bendruomenės narių veikimo vieta
	Turiningas laisvalaikis - žvejyba
	Bendravimas su gyvūnais parke
	Parkas naudojamas sveikatos stiprinimui
	Sėkmės išgyvenimas veikloje
	Savaiminis tobulėjimas parko gamtinėje aplinkoje
Atskirų institucijų veikla parke	Veikla parke pamokų, neformalaus ugdymo užsiėmimų metu
	Amatų centro veikla parke
	Kultūros centras, kaip artimiausia parko įstaiga veiklai
Kliūtys parką naudoti bendruomenės narių poreikiams	Takai nepritaikyti pasivaikščiojimui
	Infrastruktūra netinka aktyvaus laisvalaikio praleidimui su vaikais
	Su renovacija susiję trukdžiai rengti masinius renginius
	Netinkama parko infrastruktūra veikloms

	Veiklas parke reguliuoja įstatymai
	Bendradarbiavimo tarp institucijų trūkumas
	Nepasitenkinimas parku, kaip kultūriniu objektu
Institucijoms veiklas parke ribojantys veiksniai	Su renovacija susiję trukdžiai rengti masinius renginius
	Netinkama parko infrastruktūra veikloms
	Veiklas parke riboja įstatymai
	Bendradarbiavimo tarp institucijų trūkumas
	Nepasitenkinimas parku, kaip objektu

Kategorija: parke vykdomos veiklos pačių bendruomenės narių iniciatyva. Parko veiklą administruojančių institucijų požiūrį į edukacines veiklas parke, kuris yra kaip bendrojo naudojimo - lankytojai gali poilsiauti, pramogauti įvairiais būdais, nekenkdami kitiems ir gamtinei aplinkai, suponavo pačių institucijų: kultūros centro, seniūnijos, amatų centro, mokyklos teigiamas požiūris į parke vykdomas/vykstančias veiklas ir į parko aplinkų išnaudojimą bendravimui, sportui, pomėgiams. Analizuojant refleksijas (žr. 1 priedą) matyti tiriamųjų įžvalgos, jog parkas yra įvairaus amžiaus bendruomenės narių veikimo vieta: vyresnio amžiaus, jaunimo, mokinių, šeimų, mamų su mažais vaikais. Parko gamtinė aplinka išnaudojama pasivaikščiavimui, sveikatos stiprinimui [*Matau su lazdomis vaikstančias moteris*], turiningo laisvalaikio praleidimui [*Žvejai nuolatos Ventos pakrantėje žvejoja*], bendravimui šeimose [*Ateina mamos su vaikais*], bendravimui su gyvūnais parke: [*Šunis moko, treniruoja gyventojai*], [*Ateina pavadžioti šuniukus*]. Apklaustieji pastebi, jog parkas **naudojamas savaiminiam mokymuisi**: [*Matau stebint gamtą būrelius žmonių*]. [*Ventos pakrantėje žvejus kalbina vaikai*]. [*< > mokiniai apžiūrinėja medžius, žiūri į paukščius, arba radę negyvą tyrinėja*]. [*Žmonės kartais stoviniuoja, apžiūrinėja seną dvaro pastatą*]. Tiriemieji pastebėjo, jog žmonės būdami parke patiria gerų emocijų: [*Jaunimą matau linksmi leidžiantį laisvalaikį, sportuojantį, kalbantį, juokaujantį, kartais dainuojantį*]. [*< > linksmi atrodo, vaikšto susikibę, bendrauja*]. [*Žaidžia su šuniukais, treniruoja, glosto*]. [*Iš amatų centro išeina žmonės linksmi, ypač vaikai patenkinti*]. Kategorijos **Atskirų institucijų veiklos parke** išryškina momentai, kurie parodo, jog **formalaus ir neformalaus ugdymo įstaigos (mokykla) - parko aplinką panaudoja ugdyme**: [*Naudojamės parko tvenkiniu - su plaustais plaukiojame*], [*Ateina <> stebėti rudens, pavasario požymius*]. [*<> vedamos integruotos pamokos: matematika su daile, kūno kultūra ir pan.*]. Mokiniai skatinami **turiningai leisti laisvalaikį**, todėl parke organizuojamos neformalios veiklos gamtosaugos, ekologijos temomis: [*<> mokiniai dažnai ateina į parką: stebi, tyrinėja, žaidžia, renka šiukšles*]. [*Vyko edukacinis užsiėmimas „Šikšnosparniams inkilai sename dvaro parke*]. Tiriamųjų atsakymai išryškina tai, jog veiklos

parke pavienės, sugalvotos atskirų asmenų. Galima daryti išvadą, jog parke trūksta visą bendruomenę vienijančių renginių, veiklų, kurios skatintų kartu veikti įvairias amžiaus grupes.

Pokalbio metu atsakymai (žr. 1 priedą) apie tai, kad parkas šiuo metu yra „tuščias“, jame nuobodu buvo prieita prie svarbaus veiksnio, kur išskirta kategorija: **Kliūtys parką naudoti bendruomenės narių poreikiams. Subkategorija:** takai nepritaikyti pasivaikščiavimui [*<...> mama atvažiavusi į parką negalėjo pastumti vežimėlio*]. [*Semiasi į batus smėlis, žmonės nebenori eiti į parką*]. Kaip vienu iš svarbiu veiksmu buvo paminėti, šiuo metu **su parko restauravimu susiję veiklų apribojimai:** [*Vyksta teisminiai procesai dėl parko restauracijos*]. Parkas šiuo metu prarado savo populiarumą, dėl **netinkamos infrastruktūros:** [*Netinkama elektros instaliacija, nebėra privažiavimo*], [*Per mažai suolų, nepritaikyta vyresniems žmonėms koncertų renginių metu*]. [*Nebėra sūpynių, laipynių pagrindinėje parko dalyje*]. Tiriamieji vienu iš veiksmų, kodėl veiklos parke nėra aktyvios, trūksta pasirinkimo, nepritaikytos įvairiom amžiaus grupėms išvelgė **bendradarbiavimo tarp institucijų, bendruomenės narių, NVO, verslo įmonių trūkumą:** [*Trūksta bendradarbiavimo su amatų centru*]. [*Trūksta bendradarbiavimo tarp verslo, NVO, jaunimo organizacijos, švietimo įstaigų*]. [*„Nesikalbame“ vieni su kitais*]. [*Būtina turėti idėjų, ją suderinti su bendruomene ir tada vykdyti*].

Apibendrinant vykdomas veiklas parke, žiūrint iš apklaustųjų pateiktų atsakymų, galima daryti prielaidą, kad parke veiklų pasirinkimas bendruomenės edukaciniams poreikiams tenkinti šiandien yra menkas. Institucijų, kurios galėtų prisidėti prie veiklų vykdymo parke yra stabdomos įstatymų, taip pat apklaustieji pasigenda motyvacijos iš pavienių asmenų lankytis parke, veiklas stabdo bendruomenės poreikius neatitinkanti parko infrastruktūra. Kaip rodo užsienyje atlikti tyrimai, *parkų įranga ir patogumai* gali būti vienodai reikšmingi veiksniai parko panaudojimui (Vaughan, Andrew, Kaczynski 2012).

Sekančiu klausimu pokalbio metu buvo siekiama sužinoti, kaip atsakingų institucijų darbuotojai žiūri į *parko galimybes bendruomenės nariams veikti, tobulėti, patirti gerų emocijų, bendrauti, stiprinti sveikatą*. Pokalbio rezultatai pateikti 2 priede.

Pokalbio klausimas: Požiūrio į miesto parko (dvaro) veiklų pritaikymo galimybes edukacinėms reikmėms miesto bendruomenei (žr. 2 priedą) suskirstytas į 2 kategorijas: **parko galimybės veikti ir parko renovacija irgalimybės veikti**. 5 lentelėje pateikta sukonkretinta informacija pagal kategorijas ir subkategorijas.

Požiūris į miesto parko (dvaro) veiklų pritaikymo galimybes edukacinėms reikmėms miesto bendruomenei (N=8)

Kategorija	Subkategorija
Parko galimybės veikti	Parkas bendruomenės poreikiams
	Parko edukacinės aplinkos pritaikymas mokymuisi pamokų metu
	Parko pritaikymas savaiminiam, patirtiniam tobulėjimui
	Bendruomenės aktyvumo veikti skatinimas
	Parko infrastruktūros tobulinimo galimybės
	Bendradarbiavimo tarp atskirų institucijų skatinimas
	Galimybė patirti džiugių emocijų
	Parkas - sportui tinkama vieta
Parko renovacija ir galimybės veikti	Parko pritaikymas vyksta etapais
	Parko problemos
	Faktų apie dvarą trūkumas
	Pokyčiai susiję su biologine įvairove
	Viso dvaro ansamblio pajungimas veikloms
	Infrastruktūros pagerinimas
	Bendradarbiavimo stiprinimas

Tyrimo rezultatai (žr. 2 priedą) parodė, kad apklaustieji turi viziją parko veikloms, idėjų apie parko galimybes veikti netolimoje ateityje ir didesnes galimybes veikti po renovacijos, kuri vykdoma keliais etapais ir labai lėtai. Analizuojant gautus tiriamųjų duomenis į klausimą, apie tai, koks jų požiūris į miesto parko (dvaro) veiklų pritaikymo galimybes edukacinėms reikmėms miesto bendruomenei išskirtos **dvi kategorijos: parko galimybės veikti ir parko renovacija ir didesnės galimybės veikti**. Apklausa parodė, kad tiriamieji turi idėjų susijusių su veiklomis parke. Kadangi apklausoje dalyvavo įvairių institucijų darbuotojai, atsakingi už veiklų organizavimą miesto bendruomenei, todėl jie pripažįsta veiklų parke svarbą įvairiais aspektais. Kultūros centro darbuotojai pritaria, jog įvairūs renginiai miesto parke būtų patogiau jiems, kaip rengėjams, nes centras yra parko teritorijoje. Jie planuoja didesnes galimybes „veikti“ parke po renovacijos.

Paskutinis klausimas buvo pateiktas, išsiaiškinti konkretų atsakingų institucijų indėlį į miesto parko „atgaivinimo“ procesą. Išskirta kategorija: **Veiklos parke, kaip indėlis į kultūros gyvybingumą, bendruomenės užimtumo skatinimą**. Gauti duomenys pateikti 3 priede, 6 lentelėje pateikta sukonkretinta informacija pagal kategorijas ir subkategorijas.

Atsakingų institucijų planuose edukacinės veiklos parke (N=8)

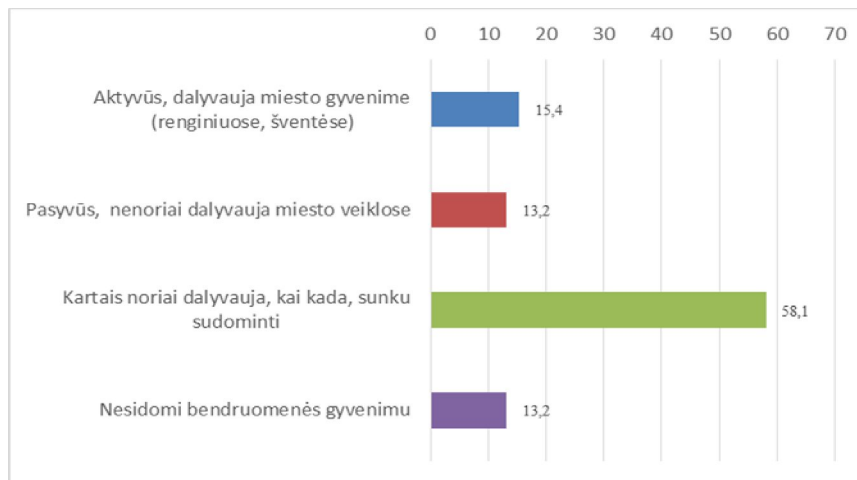
Kategorija	Subkategorija
Veiklos parke, kaip indėlis į kultūros gyvybingumą, bendruomenės užimtumo skatinimą	Atsakingų institucijų uždaviniai veiklai parke
	Naujos muzikinės, meninės veiklos
	Naujos veiklos: parodos, klubai, konferencijos
	Idėja, skatinanti verslą
	Veiklos atsižvelgiant į visų bendruomenės grupių poreikius
	Motyvacijos veikti skatinimas
	Gebėjimas suburti žmones

I š pateiktų atsakymų matome, jog atsakingų institucijų planuose yra veiklos, kurios skatintų bendruomenę dalyvauti, didintų jos užimtumą laisvalaikiu prasmingai panaudojant gamtinę parko aplinką ir ne tik. Tiriamieji pastebėjo, jog jų veiklos turi motyvuoti miesto bendruomenės narius jose dalyvauti: [*Organizuosim paplaukiojimą plaustu dvaro tvenkinyje, tikrai ateis jaunimo*]. [*Galima organizuoti vakarinį pasivaikščiojimą po parką su žibintais prieš šventes (Kalėdų)*]. Planuose naujos veiklos: gamtamokslinės konferencijos, klubai, parodos, muzikiniai vakarai: [*Atgaivinsim muzikinius gegužinius vakarus miesto parke*]. [*<...> rengsime muzikinius vakarus parke*]. Tiriamieji pabrėžė, jog labai svarbus veiksnys yra gebėjimas suburti žmones veiklai [*Paskaitas rengsime trečiojo amžiaus universiteto dalyviams*]. Vienas iš veiksmų, skatinančių veikti parke yra bendradarbiavimas su verslo organizacijom. Kodėl nepasinaudojus galimybe pritraukti verslą ir į parką? [*Galvojame pasitarę su savivaldybe, kad būtų atskira vieta, kur galima nusipirkti puodžių sostinę atitinkantį suvenyrą*].

Apžvelgus kokybinio tyrimo (pokalbio) rezultatus matyti, jog veiklos parke pavienės, parke trūksta visą bendruomenę vienijančių renginių, veiklų, kurios skatintų kartu veikti įvairias amžiaus grupes. Tiriamųjų atsakymai atskleidė ir tai, jog atsakingų institucijų veiklos orientuotos į miesto bendruomenės aktyvinimą, skatinimą aktyviai mokytis, veikti, dalyvauti, turiningai leisti laisvalaikį, stiprinti sveikatą, bendrauti, patirtį džiugių emocijų miesto parke, panaudojant visas parko aplinkas. Pastebėta, jog labai trūksta vieningos idėjos, bendradarbiavimo tarp atsakingų institucijų planuojant veiklas. Formaliojo ir neformaliojo ugdymo įstaigos turi plačias galimybes išnaudoti parką mokymuisi vien todėl, kad gamtinė parkų aplinka savyje talpina visą eilę sąlygų, reikšmingų mokymuisi aktyviai veikiant. Apklaustieji supranta, jog miesto parkais yra ta erdvė, kur gyventojai, svečiai nori praleisti laisvalaikį, sužinoti, patirti, išmokti. Tiriamieji tikisi, jog pavyks sudominti bendruomenę, atsižvelgiant į jų poreikius rengti veiklas.

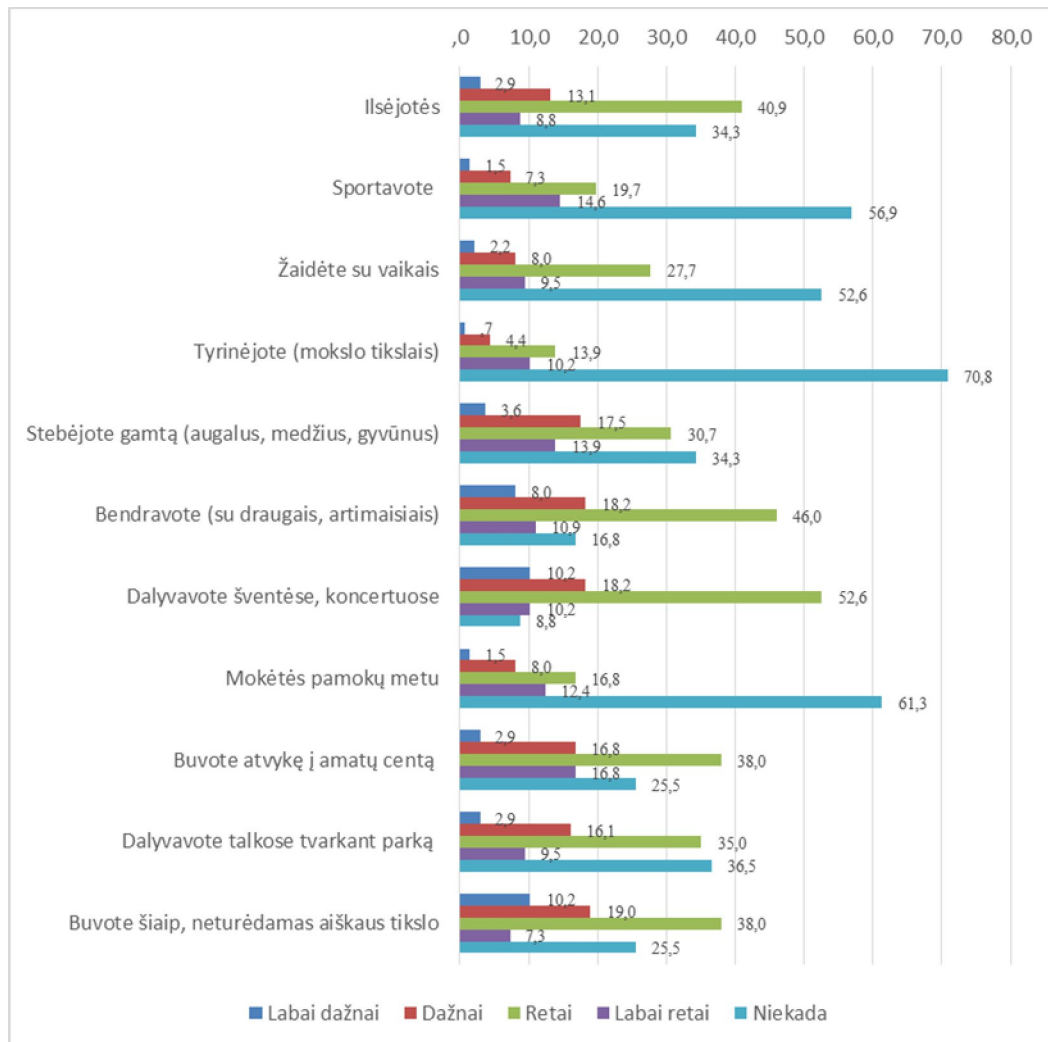
2.3. Kuršėnų parko lankytojų požiūrio į edukacinę parko veiklą tyrimo duomenys ir analizė

Miesto parkas yra ta vieta, kur vyksta arba gali vykti įvairios veiklos. **Pirmuoju uždaviniu siekta iširti edukacinės veiklos miesto parke patirtį.** Respondentams buvo pateikti keli klausimai, kurie padėtų išsiaiškinti bendruomenės aktyvumą ir dalyvavimą parko veiklose. Apie miesto bendruomenės aktyvumą dalyvauti veiklose, duomenys pateikti 4 paveiksle.

4. pav. Miesto bendruomenė pagal aktyvumą dalyvaujant veiklose (N=137)

Rezultatai rodo (žr. 4 pav.), jog tik šeštadalis apklaustųjų mano, kad jų bendruomenė yra aktyvi. Daugiau nei pusė respondentų mano, kad bendruomenės nariai *tik kartais* noriai dalyvauja organizuojamose veiklose mieste. Toliau siekta sužinoti, kokiose veiklose miesto parke per paskutinius kelis metus apklaustieji dalyvavo patys. Respondentams buvo pateiktos įvairios veiklos, kurios apima poilsį, sportą, bendravimą su draugais, šeimos nariais, dalyvavimą šventiniuose renginiuose, mokymąsi gamtinėje parko aplinkoje, amatų centre, bendruomeninę veiklą. Duomenys pateikti 5 paveiksle.

5 pav. Dalyvavimas veiklose mieste centriniame parke per paskutinius kelis metus (N=137)

Tyrimo rezultatai parodė, jog respondentams parkas nėra ta vieta, kur jie bendrauja, poilsiauja, sportuoja, įgyja ir tobulina žinias. Tai patvirtino didžioji dalis apklaustųjų (*niekada* parke nebuvo mokslo tikslais 71 proc., nesimokė pamokų metu 61 proc., nesportavo 57 proc.). Mažiau nei pusė respondentų į parką susitikti su draugais, pailsėti, pabendrauti, dalyvauti šventėse ateina *retai*. Galima teigti, jog tyrime dalyvavusieji nelinekę parko aplinką išnaudoti sveikatos stiprinimo, poilsio, bendravimo poreikiams, mokymuisi. Šiandien parko aplinka netenkina žmonių rekreacinių, edukacinių poreikių.

7 lentelėje pateikti duomenys, kurie rodo, kaip pasiskirstė tiriamieji pagal amžiaus kriterijus (jaunesni (14-37 m.) ir vyresni (38-60 ir daugiau) parko aplinką išnaudojantys poilsiui.

Poilsis parke tarp jaunesnio ir vyresnio amžiaus lankytojų (N=137)

Ilsėjosi		Amžius		Iš viso
		Jaunesni	Vyresni	
Labai dažnai	Tiriamieji	3	1	4
	Procentai	4%	1%	3%
Dažnai	Tiriamieji	17	1	18
	Procentai	25%	1%	13%
Retai	Tiriamieji	26	30	56
	Procentai	38%	43%	41%
Labai retai	Tiriamieji	5	7	12
	Procentai	7%	10%	9%
Niekada	Tiriamieji	17	30	47
	Procentai	25%	43%	34%
Iš viso	Tiriamieji	68	69	137
	Procentai	100%	100%	100%
Chi Square				19,431
p				0,001

Chi square kriterijus ($\chi^2 = 19,431$, $p = 0,001$) rodo, jog parke dažniau ilsisi jaunesni tyrimo dalyviai (25%,) nei vyresni (1%). Taip pat išryškėja, jog 43% vyresnių respondentų niekada nėra ilsėjęsi parke, tad galima teigti, jog jaunesni kuršeniečiai dažniau linkę leisti laiką ilsėdamiesi parke, nei vyresni šio tyrimo dalyviai.

Jaunesnio ir vyresnio amžiaus lankytojų parko aplinkos išnaudojimas gamtos stebėjimui (N=137)

Stebėjo gamtą		Amžius		Iš viso
		Jaunesni	Vyresni	
Labai dažnai	Tiriamieji	2	3	5
	Procentai	3%	4%	4%
Dažnai	Tiriamieji	9	15	24
	Procentai	13%	22%	18%
Retai	Tiriamieji	16	26	42
	Procentai	24%	38%	31%
Labai retai	Tiriamieji	9	10	19
	Procentai	13%	14%	14%
Niekada	Tiriamieji	32	15	47
	Procentai	47%	22%	34%
Iš viso	Tiriamieji	68	69	137
	Procentai	100%	100%	100%
Chi Square				10,276
p				0,036

Lentelėje (žr, 8 lentelę) pateiktas Chi square kriterijus ($\chi^2 = 10,276$, $p = 0,036$) rodo, jog parke gamtos nestebi jaunesni tyrimo dalyviai (47 proc.). *Dažniau* gamtą stebi parke vyresnio amžiaus apklaustieji (22 proc.). Galima daryti prielaidą, jog parke trūksta veiklų, kurios sudomintų jaunas žmones aplinkosaugos, gamtosaugos temomis.

9 lentelė

Jaunesnio ir vyresnio amžiaus lankytojų parko aplinkos išnaudojimas bendravimui

(N=137)

Bendravo (su draugais, artimaisiais)		Amžius		Iš viso
		Jaunesni	Vyresni	
Labai dažnai	Tiriamieji	10	1	11
	Procentai	15%	1%	8%
Dažnai	Tiriamieji	18	7	25
	Procentai	26%	10%	18%
Retai	Tiriamieji	28	35	63
	Procentai	41%	51%	46%
Labai retai	Tiriamieji	5	10	15
	Procentai	7%	14%	11%
Niekada	Tiriamieji	7	16	23
	Procentai	10%	23%	17%
Iš viso	Tiriamieji	68	69	137
	Procentai	100%	100%	100%
Chi Square				18,163
p				0,001

9 lentelėje pateiktas Chi square kriterijus ($\chi^2 = 18,163$, $p = 0,001$) rodo bendravimą parke tarp jaunesnio ir vyresnio amžiaus respondentų. Galima teigti, jog jaunesnio (dažnai bendrauja 26 proc.) amžiaus respondentai labiau linkę parke bendrauti su draugais/artimaisiais nei vyresni (10 proc.).

10 lentelėje pateiktas Chi square kriterijus ($\chi^2 = 19,692$, $p = 0,001$) rodo, jog masiniuose miesto renginiuose, tokiuose kaip šventės, koncertai labai dažnai dalyvauja jaunesni tiriamieji (21 proc.) nei vyresni (0 proc.).

10 lentelė

Požiūris į dalyvavimą šventėse, koncertuose parke tarp jaunesnio ir vyresnio amžiaus respondentų (N=137)

Dalyvavo šventėse, koncertuose		Amžius		Iš viso
		Jaunesni	Vyresni	
Labai dažnai	Tiriamieji	14	0	14
	Procentai	21%	0%	10%
Dažnai	Tiriamieji	15	10	25

	Procentai	22%	14%	18%
Retai	Tiriamieji	28	44	72
	Procentai	41%	64%	53%
Labai retai	Tiriamieji	5	9	14
	Procentai	7%	13%	10%
Niekada	Tiriamieji	6	6	12
	Procentai	9%	9%	9%
Iš viso	Tiriamieji	68	69	137
	Procentai	100%	100%	100%
Chi Square		19,692		
p		0,001		

Apibendrinant miesto bendruomenės dalyvavimą šventėse, koncertuose, galima remtis jau atliktu R. Apanavičiaus (2012) tyrimu, kur gauti rezultatai padėjo išsiaiškinti jog, organizuojant renginius privaloma atsižvelgti į šiuolaikinius visuomenės poreikius.

Sekančioje lentelėje (11 lentelė) pateikiamas respondentų dalyvavimas amatų centro veikloje pagal amžiaus grupes (jaunesni ir vyresni), kur Chi square kriterijus ($\chi^2 = 9,783$, $p = 0,044$) rodo, kad didesnė dalis (37 proc.) jaunesnio amžiaus tiriamųjų, *niekada* nedalyvavo amatų centro veiklose, kur puoselėjamos senosios tradicijos. Kai tuo tarpu tik 14 proc. vyresnio amžiaus apklaustųjų *niekada* nėra buvę centre.

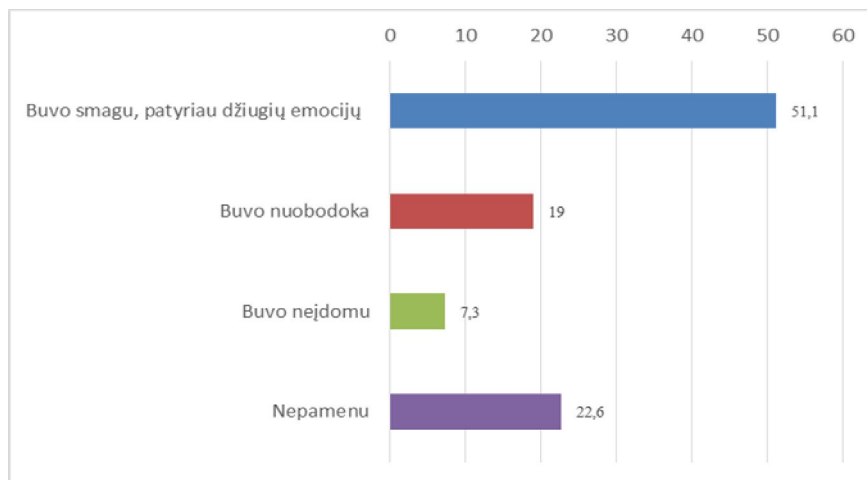
11 lentelė

Jaunesnio ir vyresnio amžiaus respondentų dalyvavimas amatų centro veikloje (N=137)

Buvo atvykę į amatų centrą		Amžius		Iš viso
		Jaunesni	Vyresni	
Labai dažnai	Tiriamieji	1	3	4
	Procentai	1%	4%	3%
Dažnai	Tiriamieji	9	14	23
	Procentai	13%	20%	17%
Retai	Tiriamieji	22	30	52
	Procentai	32%	43%	38%
Labai retai	Tiriamieji	11	12	23
	Procentai	16%	17%	17%
Niekada	Tiriamieji	25	10	35
	Procentai	37%	14%	26%
Iš viso	Tiriamieji	68	69	137
	Procentai	100%	100%	100%
Chi Square		9,783		
p		0,044		

Sekančiu klausimu siekta užinoti, kokiose veiklose respondentai yra dalyvavę miesto parko aplinkoje. Pasiūlyta tiriamiesiems nuomonę išreikšti atviru klausimu. Duomenys pateikti 4

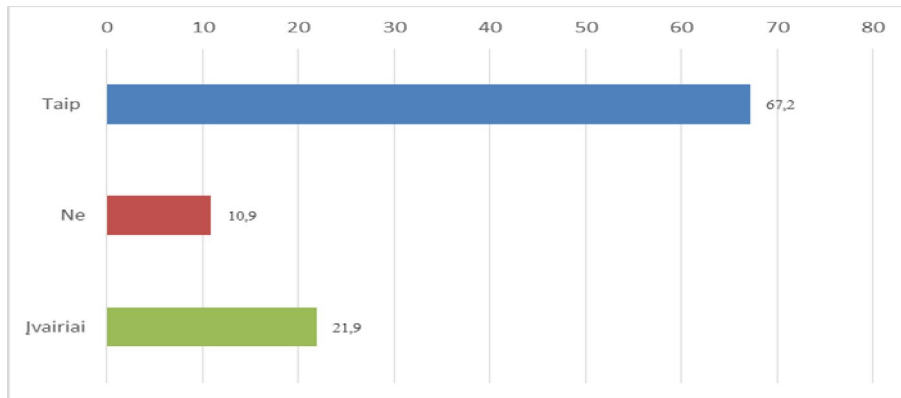
priede. Analizuojant tiriamųjų atsakymus, kuriose veiklose miesto parke jiems teko dalyvauti (žr. 4 priedą) remiantis A. Paulavičiūte (2008) galima teigti, jog dažniausiai buvo minėti *šventiniai, proginiai renginiai*: miesto gimtadienis, puodžių šventės. Taip pat tiriamieji paminėjo, jog dalyvauja *kalendoriniuose renginiuose*, tokiuose kaip užgavienės, Joninės. Respondentai mielai leidžia laisvalaikį miesto parke, išnaudodami parko aplinką rekreacijai: *sportinės veiklos, varžybos* buvo paminėtos, kaip vienos iš populiariesnių veiklų. Respondentai paminėjo ir veiklas, *kurios atsirado informacinių technologijų dėka*: fotosesija, fotografavimasis, populiarus tampa Geocaching (lobių ieškojimo) žaidimas. Po vieną kartą paminėtos veiklos, kurios *pirmą kartą vyko miesto dvaro parko aplinkoje*: vestuvės, superfiesta. Apibendrinant respondentų išvardintas veiklas, kuriose jie dalyvavo, galima teigti, jog miesto parke veiklos per pastaruosius metus (prieš renovaciją) vyko. Kadangi teorinė literatūros apžvalga parodė, jog lankytojui ir dalyviui labai svarbu ne tik sužinoti, bet ir patirti gerų emocijų, sekančiu klausimu buvo siekta išsiaiškinti, kokius prisiminimus paliko dalyvavimas įvairiose veiklose. Duomenys pateikti 6 paveiksle.

6 pav. Prisiminimai apie dalyvavimą veiklose

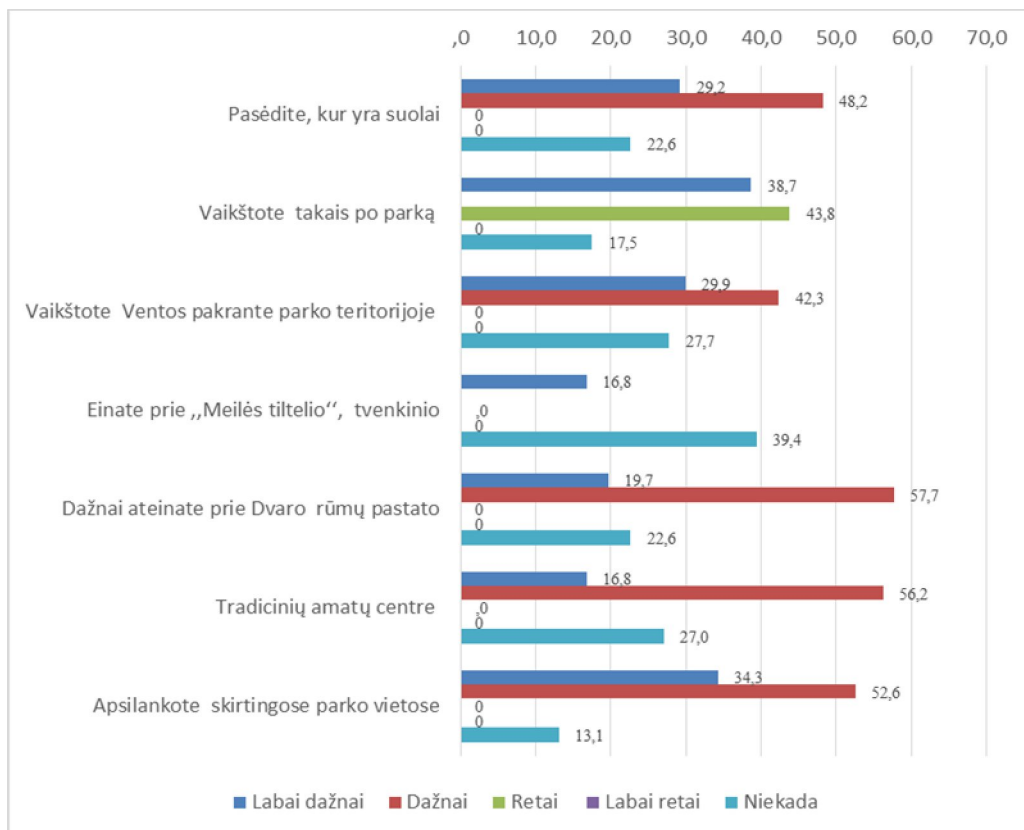
Gauti rezultatai rodo, jog šiek tiek daugiau nei pusei apklaustųjų parke buvo smagu ir tik 7 proc. - buvo neįdomu. Beveik trečdalis apklaustųjų neprisimena emocinės sąveikos su veiklomis parko aplinkoje.

Užsienyje atlikti tyrimai rodo, jog patogi vieta yra labai svarbu aiškinantis parko naudojimą ir susijusi su bendru lankytojų skaičiumi (Van Dyck, Sallis, Cardon, 2013), todėl sekančiu klausimu buvo siekiama sužinoti, ar yra patogų susisiekti su miesto parku. Duomenys pateikti 7 paveiksle, kur rodo gauti duomenys, daugumai apklaustųjų parkas yra patogioje vietoje. Galima manyti, jog taip yra todėl, kad miesto teritorija užima nedidelį plotą, parkas yra įsikūręs miesto centre. Didesnė dalis tyrime dalyvavusių respondentų gyvena miesto centre (žr. 7 pav.).

7 pav. Parko patogumas (N=137)

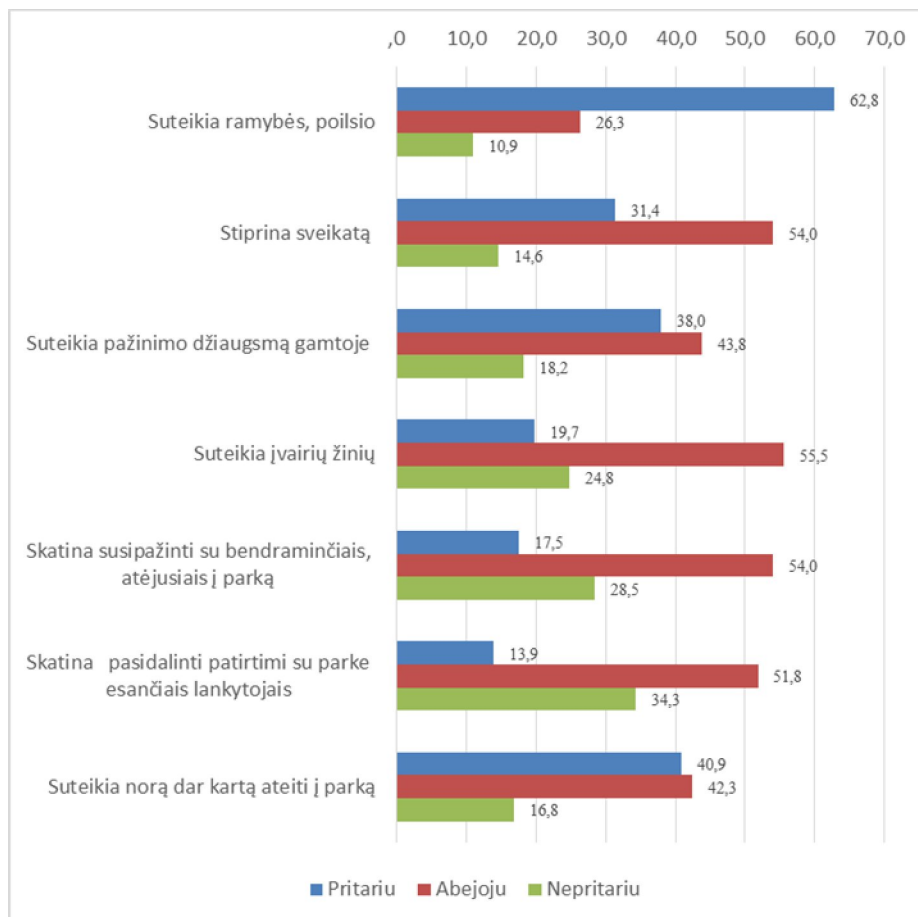
Kaip parodė mokslinės literatūros analizė, žmogui būdinga jausti poreikį atrasti naujus dalykus, patirti džiaugsmą, pailsėti. Apie respondentų patirtį parke siekiama išsiaiškinti, iš atsakymų į klausimus susijusius su apsisprendimo situacijomis parke, reguliuojamus pagal poreikius. Duomenys apie tai, *kuriose miesto parko vietose daugiausiai apklaustieji praleidžia laiko*, pateikti 8 paveiksle. Tyrimo rezultatai apie parko *naudojimą įvairiems poreikiams* tenkinti pateikti 9 paveiksle.

8 pav. Veikla susijusi su apsisprendimo situacijomis (N= 137)

Pateikti (žr. 8 pav.) tyrimo rezultatai parodė, jog daugiau nei pusė tiriamųjų parke *dažnai* ateina prie dvaro rūmų pastato, apsilanko tradicinių amatų centre. Taip pat daugiau nei pusė apklaustųjų apsilanko skirtingose parko vietose, todėl galima teigti, jog atėjusiems į parką žmonėms yra būtinybė derinti rekreacinius ir edukacinius poreikius. Tyrimo rezultatai parodė ir tai, jog trečdalis respondentų nėra buvę parke prie tvenkinio, kur atrestauruotas buvęs dvaro laikų tiltelis, taip pat beveik trečdalis nėra lankęsi amatų centre. Galima teigti, jog dalis apklaustųjų nesinaudoja parko teikiamomis edukacinėmis galimybėmis.

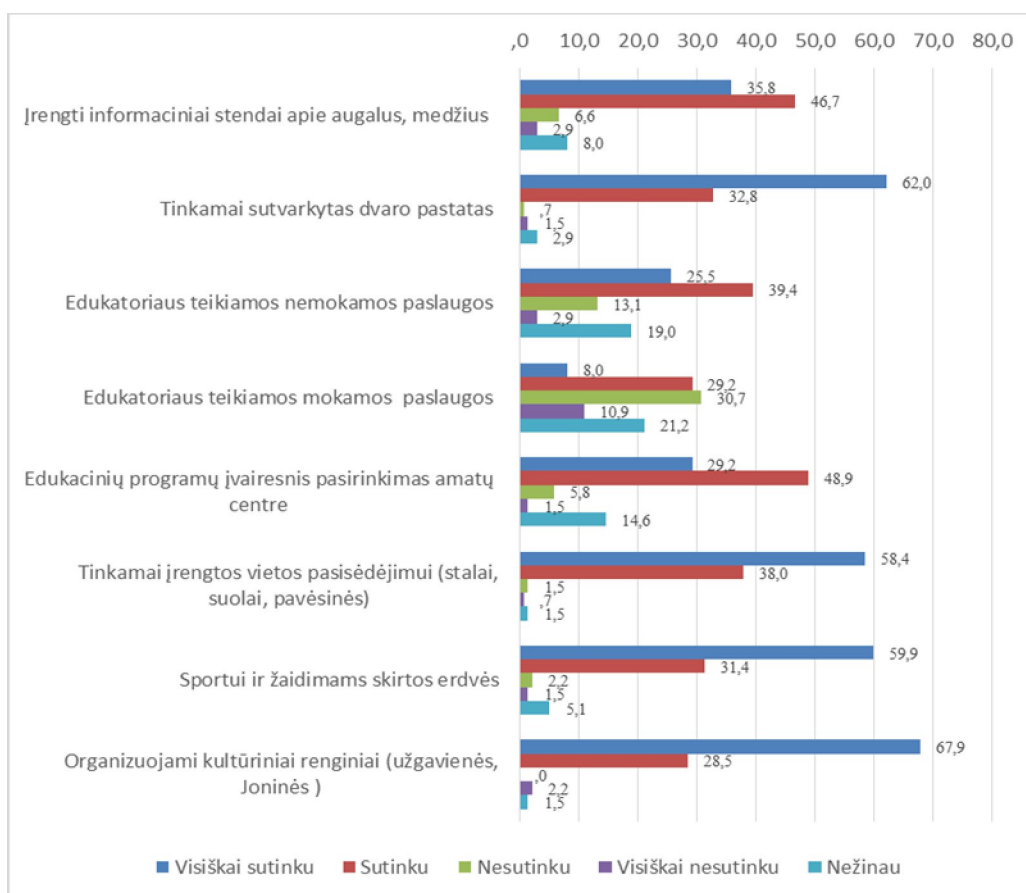
Išanalizavus tyrimo duomenis (žr. 9 pav.) paaiškėjo, jog parko aplinka suteikia ramybės (pasyvus pasitenkinimas) šiek tiek daugiau nei pusei respondentų. 20 proc. apklaustųjų teigia, jog suteikia žinių (mokymasis ir atradimas) ir pažinimo džiaugsmą (38 proc.). Apie trečdalis tiriamųjų *abejoja*, jog miesto parke galima stiprinti sveikatą, daugiau nei pusė abejoja - jog parkas tenkina susipažinimo su bendraminčiais (socialinė sąveika) ir pasidalijimo patirtimi (savęs realizavimo) poreikius.

9 pav. Respondentų nuomonė apie tai, ką jiems suteikia parkas (N=137)

Išanalizavus respondentų patirtį parko aplinkoje, galima teigti, jog labiausiai parko aplinka tiriamiesiems suteikia emocinį pasitenkinimą (ramybė) ir tenkina rekreacinius poreikius (poilsį). Taip pat trečdalis tiriamųjų gamtoje tenkina pažinimo poreikius. Tyrimo rezultatai parodė, jog Kuršėnų miesto centriniam dvaro parke daugiau nei pusė apklaustųjų *abejoja*, kad parkas jiems suteikia žinių, skatina susipažinti su bendraminčiais, stiprina sveikatą. Galima daryti išvadą, jog Kuršėnų miesto parke bendruomenės nariai negali pilnai patenkinti savo poreikių. Kad išsiaiškintume, kokie veiksniai trukdo respondentams, būtina išsiaiškinti jų požiūrį į edukacines veiklas parke.

Antrajam uždaviniui įgyvendinti, buvo paruošti klausimai, kurie padėtų išsiaiškinti Kuršėnų bendruomenės požiūrį į veiklas parke. Remiantis užsienio šalių patirtimi miestų parkų naudojimo edukaciniais ir rekreaciniais tikslais, tyrime pateikti klausimai, kuriais siekta sužinoti tiriamųjų požiūrį į parko infrastruktūrą, į parką, kaip biologinę, kultūrinę, socialinę struktūrą. Duomenys pateikti 10 paveiksle.

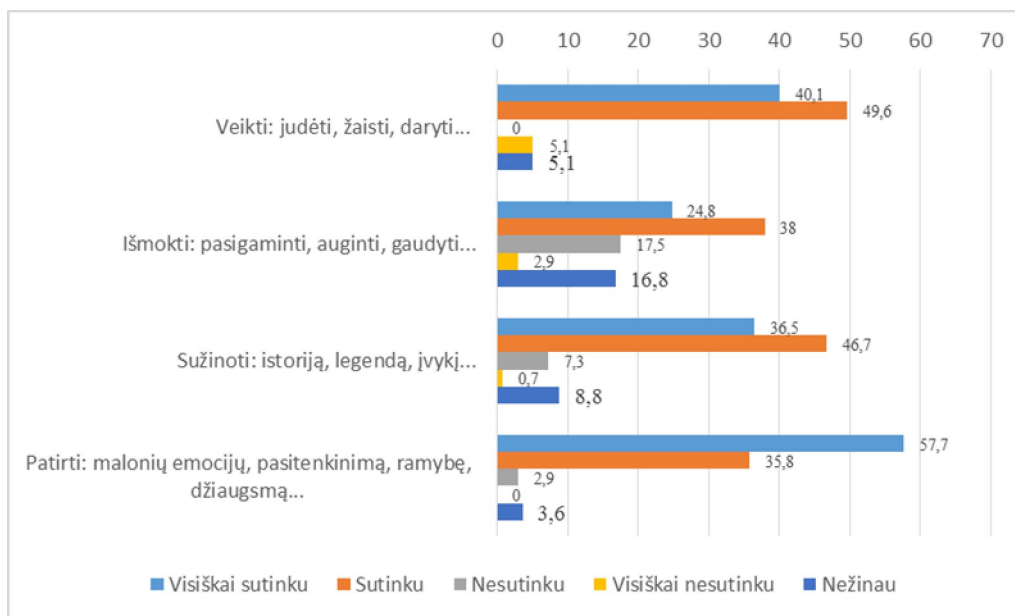

10 pav. Požiūris į parko biologinę, kultūrinę, socialinę struktūrą

Tyrimo rezultatai parodė, jog *daugiau nei pusei respondentų* būtų labai svarbu sutvarkytas dvaro pastatas, tinkamai įrengtos vietos poilsiui, sportui ir žaidimams skirtos erdvės. *Didžioji*

dalis respondentų (68 proc.) visiškai sutinka su teiginiu, jog parke reikia kultūrinės veiklos, kurioje vyktų ir socialinė sąveika, žmonės patirtų teigiamų emocijų bendraujant ir pan. . Šiame tyrime išryškėjo tai, jog penktadalis respondentų *nežino*, ar būtų parke reikalingos edukatoriaus paslaugos, tačiau beveik puse *sutinka*, jog amatų centre būtų platesnis edukacinių programų pasirinkimas. Galima teigti, jog amatų centre yra galimybė edukacines programas tobulinti pajungiant parko gamtinę aplinką supažindinant bendruomenę su senaisiais amatais, tradicijomis.

Edukacinės veiklos nebus veiksmingos, jeigu jos nesuteikia galimybių *veikti, išmokti, sužinoti, patirti*, kur veikiančiajam būtų suteikta teigiama patirtis. Respondentų nuomonė apie galimybę veiklose naudoti aktyvius mokymosi metodus, pateikti 11 paveiksle.

11 pav. Parko lankytojų naujos patirties kaupimo būdai laisvai veikiant

Analizuojant tyrimo duomenis apie parko lankytojų naujos patirties kaupimą laisvai veikiant (11 pav.) išaiškėjo, jog *labiausiai* respondentams patiktų parko veikloje patirti malonių emocijų, ramybę, džiaugsmą. Taip pat tiriamieji (36 proc.) norėtų parke *aktyviai veikti*, sužinoti kažką naujo. Vos keli procentai tiriamųjų *nežino*, ar jie norėtų parke kaupti patirtį laisvai veikiant. Galima daryti išvadą, jog miesto bendruomenės narių požiūris į parko veiklas, kurios suteikia galimybę veikti, sužinoti, išmokti, patirti yra teigiamas (tai *visiškai sutinka arba sutinka* apie pusę apklaustųjų).

12 lentelėje pateikti duomenys, kurie rodo, parko lankytojų patirties kaupimą laisvai veikiant pagal amžiaus grupes: besimokančius (moksleivius, studentus) ir vyresnius (dirbančius). Pateiktas Chi square kriterijus ($\chi^2 = 11,350$ p = 0,010) rodo, jog lankantys ugdymo įstaigas tiriamieji (67 proc.) visiškai sutinka su teiginiu, jog veiklose būtų galima „veikti“, nei dirbantys asmenys (32 proc.).

Galimybės parke „veikti“ (N=137)

Veikti: judėti, žaisti...		Amžius		Iš viso
		Lankantys ugdymo įstaigas	Dirbantys asmenys	
Visiškai sutinku	Tiriamieji	20	31	51
	Procentai	67%	32%	40%
Sutinku	Tiriamieji	8	55	63
	Procentai	27%	57%	50%
Nesutinku	Tiriamieji	1	6	7
	Procentai	3%	6%	6%
Nežinau	Tiriamieji	1	4	5
	Procentai	3%	4%	4%
Iš viso	Tiriamieji	30	96	126
	Procentai	100%	100%	100%
Chi Square		11,350		
p		0,010		

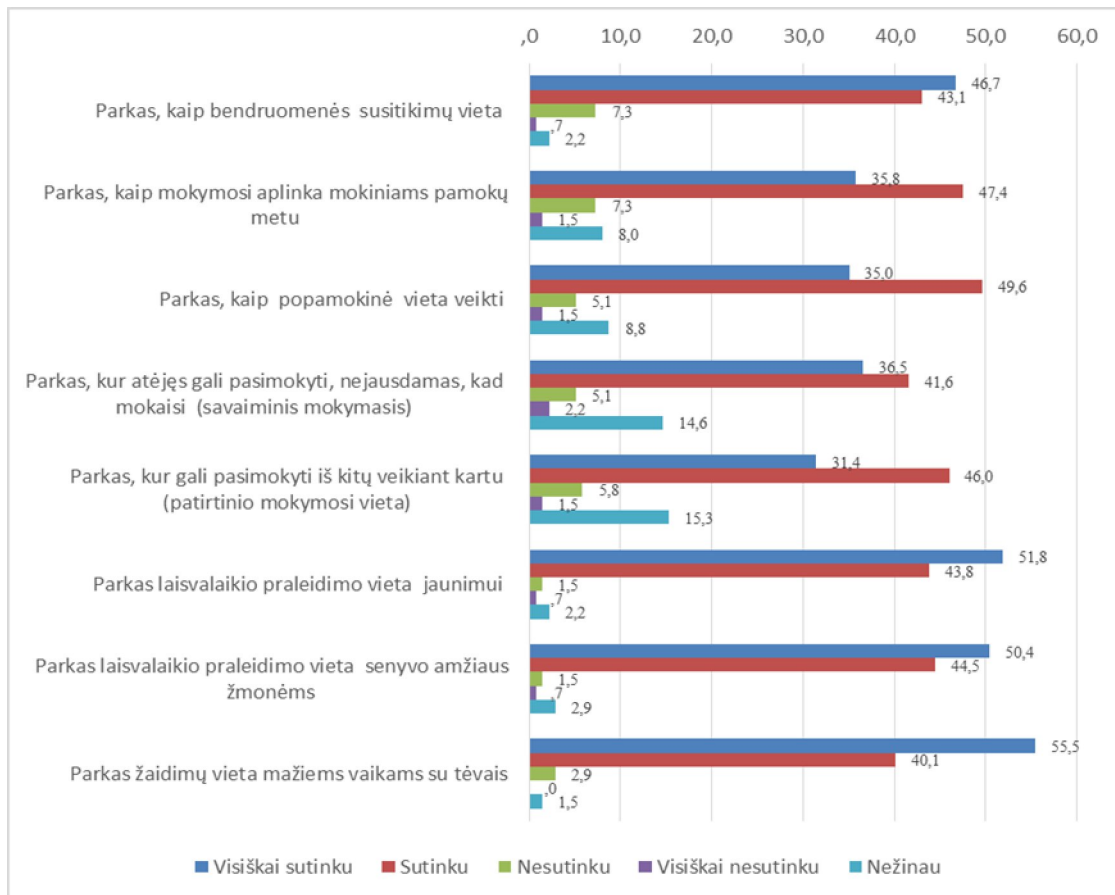
Sekančiu klausimu respondentams siūlyta įvertinti parko galimybes tapti „aktyviu“ „nenuobodžiu“ balais nuo mažiausio iki didžiausio dešimtbalėje sistemoje. 13 lentelėje pateiktas apskaičiuotas vidurkis lygus 6,48 balo. Galima teigti, jog tiriamieji parke galimybę vykdyti edukacines veiklas įvertino vidutiniškai, tai reikštų, jog atsakingoms institucijoms už bendruomenės aktyvinimą kyla uždavinys priimti sprendimus dėl planuojamų veiklų kokybės ir pan.

Galimybė miesto parke vykdyti edukacines veiklas dešimtbalėje sistemoje (N=137)

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
	137	1	10	6,48	2,414
Valid N (listwise)	137				

Kas trukdo parkui tapti aktyviu? Kuršėnų parkas - valstybės saugoma teritorija, labiau nei kitose yra reglamentuojamos vykdomos veiklos, apribojamos teisės į išteklių naudojimą, infrastruktūros plėtrą. Tačiau parke gali būti puoselėjama veikla, išryškinanti ir propaguojanti įvairias vertybes nepažeidžiant parko būklės.

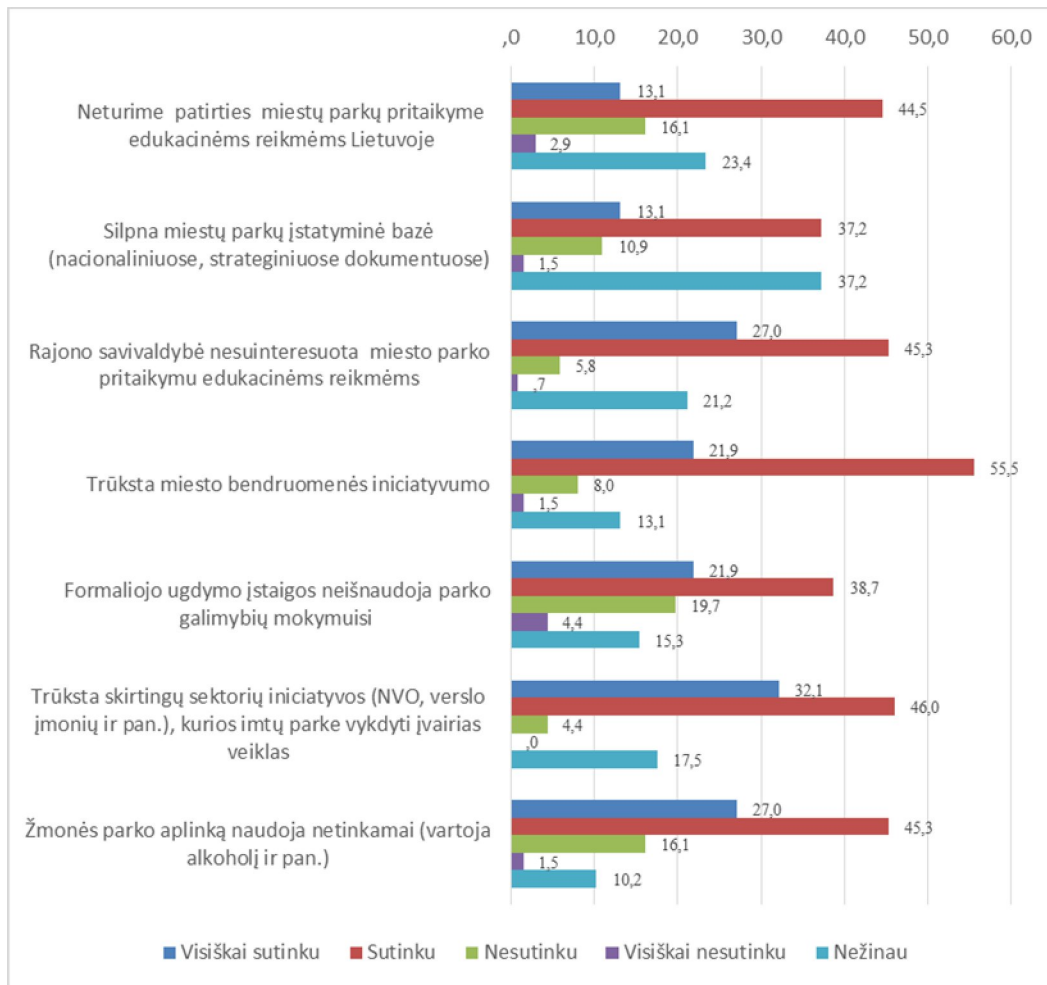
Sekančiais klausimais siekta įvykdyti **trečią magistro darbo uždavinį: Tyrimo pagrindu numatyti Kuršėnų parko edukacinių veiklų tobulinimo gaires.** Paruošti keli klausimai, skirti sužinoti, kokias tobulinimo galimybes išvelgia respondentai, kurioms pritaria labiau. 12 pav. pateikti duomenys, rodantys tiriamųjų nuomonę apie funkcijas, kurias galėtų atlikti parkas.

12 pav. Miesto parko galimybės pritaikyti bendruomenės poreikiams (N=137)

Analizuojant duomenis apie parko galimybes pritaikyti įvairiems bendruomenės poreikiams matyti, jog pusė ir net daugiau respondentų įžvelgia, jog parkas gali būti vieta, kur įvairiausio amžiaus bendruomenės nariai susitiktų, leistų laisvalaikį, žaistų, bendrautų. Su teiginiais, jog parkas gali būti įvairių veiklų vieta nesutinka tik keli proc. apklaustųjų. Vadinasi galima teigti, jog parkas ir veikla jame yra reikalingi žmonėms ir gali tapti traukos ir susibūrimų vieta, o taip pat ir edukacinės veiklos terpe.

Kad išsiaiškintume tiriamųjų nuomonę apie tai, kokias problemas jie mato, kurios trukdo parke vykdyti įvairioms veikloms, buvo pateiktas klausimas, padėsiantis išsiaiškinti sunkumus. Atsakymai pateikti 13 paveiklėse.

13 pav. Respondentų nuomonė apie sunkumus, kurie būdingi organizuojant veiklas parke (N=137)

Duomenys pateikti 13 paveiksle rodo, jog trečdalis tiriamųjų *visiškai sutinka*, jog trūksta iniciatyvos iš verslininkų, skirtingų įstaigų (NVO, jaunimo organizacijų). Daugiau kaip pusė (55 proc.) respondentų *sutinka*, jog trūksta pačios bendruomenės iniciatyvos. Tai patvirtino ir respondentų atsakymai apie bendruomenės aktyvumo lygį (žr. 4 pav.). Virš 40 proc. apklaustųjų *sutinka*, jog neturime patirties miestų parkų pritaikyme edukacinėms reikmėms Lietuvoje arba rajono savivaldybė nesuinteresuota miesto parkų pritaikymu edukacijai. Daugiau nei trečdalis apklaustųjų teigia, jog jie nesidomi miesto parkų įstatymine baze.

Malaizijoje, Kinabalu parke (2012) buvo tiriama vietos ir užsienio lankytojų nuomonė apie galimybę parke aktyviai praleisti laiką, pasimokyti, sužinoti. Rezultatai parodė, jog labiausiai lankytojai vertino parko peizažą (55,8 proc.), 24,7 proc. respondentų teigiamai įvertino veiklą, 20,4 proc. tinkamai įvertino pateiktą informaciją su mokomąją medžiaga. Todėl sekančiu klausimu buvo norima sužinoti, kurioms veikloms parke respondentai teikia pirmenybę.

Jaunesnio ir vyresnio amžiaus tiriamųjų duomenys apie tai, kas labiausiai „aktyvintų“ miesto parką, pateikti 14 lentelėje.

14 lentelė

Sutvarkyta infrastruktūra, kaip viena iš parko aktyvinimo galimybių pagal amžiaus grupes (N=137)

Sutvarkyta infrastruktūra		Amžius		Iš viso
		Jaunesni	Vyresni	
Visiškai sutinku	Tiriamieji	59	35	94
	Procentai	87%	51%	69%
Sutinku	Tiriamieji	9	32	41
	Procentai	13%	46%	30%
Nesutinku	Tiriamieji	0	2	2
	Procentai	0%	3%	1%
Iš viso	Tiriamieji	68	69	137
	Procentai	100%	100%	100%
Chi Square		21,024		
p		0,001		

Pateiktas Chi square kriterijus ($\chi^2 = 21,024$ p = 0,001) rodo, jog daugiau jaunesnių (87 proc.) nei vyresnių (51 proc.) apklaustųjų mano, jog sutvarkyta infrastruktūra pagal bendruomenės poreikius labiausiai „aktyvintų“ veiklas miesto parke.

Pateiktas Chi square kriterijus ($\chi^2 = 12,604$ p = 0,013) rodo, jog jaunesni respondentai labiau nori miesto parke muzikinių veiklų (78 proc.), nei vyresni (52 proc.).

15 lentelė

Parko aktyvinimo galimybės muzikine veikla pagal amžiaus grupes (N=137)

Vieta, kur būtų patogu mėgėjams rengti muzikinius, teatro vakarus		Amžius		Iš viso
		Jaunesni	Vyresni	
Visiškai sutinku	Tiriamieji	53	36	89
	Procentai	78%	52%	65%
Sutinku	Tiriamieji	13	31	44
	Procentai	19%	45%	32%
Nesutinku	Tiriamieji	1	1	2
	Procentai	1%	1%	1%
Visiškai nesutinku	Tiriamieji	1	0	1
	Procentai	1%	0%	1%
Nežinau	Tiriamieji	0	1	1
	Procentai	0%	1%	1%
Iš viso	Tiriamieji	68	69	137
	Procentai	100%	100%	100%
Chi Square		12,604		
p		0,013		

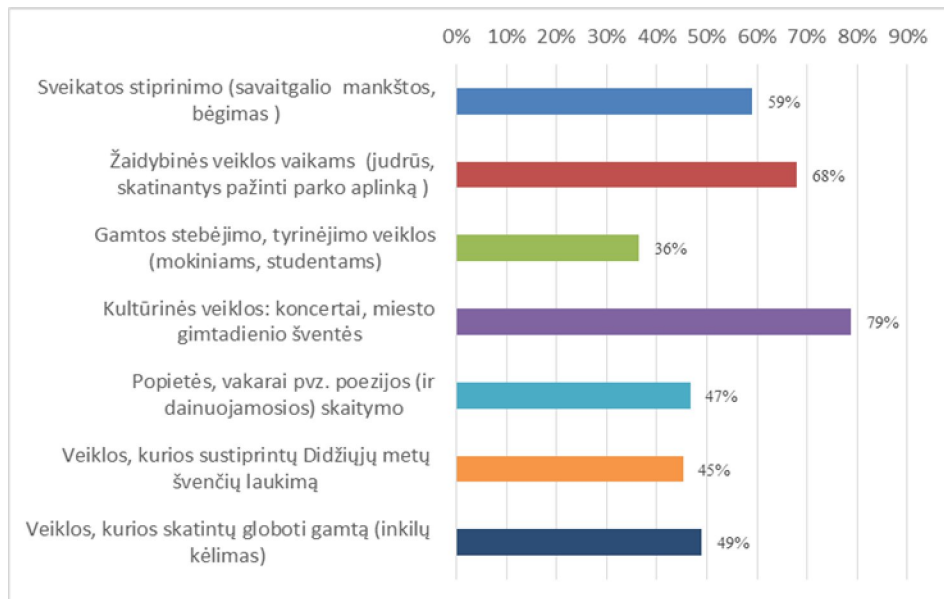
16 lentelėje pateiktas Chi square kriterijus ($\chi^2 = 15,559$ $p = 0,044$) rodo, jog jaunesni respondentai (49 proc.) labiau sutinka, jog parke būtų arbatinė, suvenyrų parduotuvė nei vyresni (29 proc.). galima daryti prielaidą, jog jaunesni asmenys mielai bendrautų parko aplinkoje.

16 lentelė

Parko aktyvinimas komercine veikla (N=137)

Parke įrengta arbatinė, suvenyrų parduotuvė		Amžius		Iš viso
		Jaunesni	Vyresni	
Visiškai sutinku	Tiriamieji	33	20	53
	Procentai	49%	29%	39%
Sutinku	Tiriamieji	14	32	46
	Procentai	21%	46%	34%
Nesutinku	Tiriamieji	15	6	21
	Procentai	22%	9%	15%
Visiškai nesutinku	Tiriamieji	1	2	3
	Procentai	1%	3%	2%
Nežinau	Tiriamieji	5	9	14
	Procentai	7%	13%	10%
Iš viso	Tiriamieji	68	69	137
	Procentai	100%	100%	100%
Chi Square		15,559		
p		0,044		

Kadangi Lietuvoje dar nėra pateikiama apibendrinta edukacinės veiklos miestų parkuose patirtis, remiantis jau tirtomis muziejų, botanikos sodų edukacijos galimybėmis galima teigti, jog miesto parkas gali apimti platų veiklų spektrą. Paskutiniaus klausimais buvo siekta išsiaiškinti, sužinoti parko lankytojų nuomonę, apie tai, ko norėtų, kokias veiklas siūlytų dalyvavusieji tyrime respondentai. 14 paveiksle pateikti duomenys, kurie rodo, kokias veiklas miesto parke respondentai rinktųsi.

14 pav. Respondentų nuomonė apie tai, kokios veiklos aktyvintų bendruomenę parke (N=137)

Tyrimo rezultatai parodė, jog tiriamieji *labiausiai* pritaria kultūrinėms veikloms. Kaip rodo patirtis, žmonės laisvalaikiu noriai lankytų pramoginius renginius (koncertai), jiems taip pat labai svarbu savo miesto gimtadienio šventės. Daugiau nei pusė respondentų pritaria pasiūlytomis žaidybinio pobūdžio veikloms, kurios skirtos vaikams. *Mažiausiai* tiriamųjų mano, jog miesto parke galėtų vykti gamtos stebėjimo, tyrinėjimo užsiėmimai mokiniams, studentams. Galima teigti, jog tiriamieji išvelgia veiksnius, kurie riboja mokinių mokymąsi gamtoje. Tačiau Grinkevičiaus (2002) mokinių požiūrio į gamtamokslinio kurso „Gamta ir žmogus“ pamokas tyrimas parodė, jog penktųjų-šeštųjų klasių mokiniai norėtų, kad pamokos vyktų gamtoje.

Paskutiniaisiais atvirais klausimais buvo siekiama sužinoti konkrečius respondentų pasiūlymus. Atsakymai į klausimą apie tai, kokius darbus reikia atlikti, jog parkas gyvuotų linksmam, prasmingam išryškina kelis momentus, susijusius su parko pritaikymu edukacijai. Duomenys pateikti 5 priede, kur atsakymai suskirstyti pagal subkategorijas: *saugumo poreikio užtikrinimas; infrastruktūros tobulinimo elementai; atskirų erdvių įrengimas; parko aktyvinimas; atsakingų institucijų pajungimas veiklos organizavimui; veiklų pasiūlymai; aplinkos tausojimo įgūdžių tobulinimas; aplinkosauginių problemų sprendimo būdų koregavimas; savanorystės propagavimas; verslo įtraukimas į parko aktyvinimą; parko aktyvinimas informacinių technologijų pagalba.*

Analizuojant pateiktus duomenis (žr. 5 priedą) pastebėta, jog *labiausiai* respondentai laiko svarbiais darbus, susijusius infrastruktūra: *padaryti aikštelę (sceną); sutvarkyti dvaro rūmus; įrengti automobilių stovėjimo aikštelę, nutiesti tiltelį, jungiantį miestą ir parką.* Respondentų

pasiūlymai: *įrengti daugiau sėdėjimo vietų, pavėsinių* rodo, jog parko lankytojams svarbu rekreacinių poreikių tenkinimas. Respondentai mano, jog parke reikia vietų, kur galima sportuoti, stiprinti sveikatą: *įrengti aikštes su sportiniu inventoriumi*. Labai svarbi bendruomenės nariams yra Ventos upė, kuri suteikia daug nepakartojamų įspūdžių stebint, vaikstant jos pakrantėmis, todėl tiriamieji norėtų *edukacinio tako pakrantėje*. Galima teigti, jog siūlomos veiklas, kurios tenkintų edukacinius poreikius. Didesnė dalis tiriamųjų *aktyvintų įvairias įstaigas, organizacijas organizuoti veiklas parke*. Buvo pasiūlymų, kurie primintų senesnius laikus, kai parkas buvo „aktyvesnis“: *atgaivinti kažkada (apie 1970-1974 m) veikusių šokių aikštelę su gyva muzika, orkestru*. Kaip rodo užsienyje atlikti tyrimai (Schwarzenegger, Chrisman, Coleman 2005), žmonėms parke labai svarbu saugumas, tvarkingi įrengimai, todėl jie siūlo parke *įrengti stebėjimo kameras, bendradarbiauti su policija*. Apibendrinus gautus duomenis galima teigti, jog respondentai pateikė realių, prasmingą veiklą parke reglamentuojančių darbų, kurie užtikrintų parko aktyvinimą, edukacinių ir rekreacinių poreikių tenkinimą. Sekančiu klausimu buvo siekiama sužinoti edukacinių veiklų pasiūlymus. Duomenys pateikti 17 lentelėje.

17 lentelė

Konkretūs edukacinių veiklų pasiūlymai (N- 64)

Subkategorija	Siūlomos veiklos	Kartai
Naujos patirties kaupimo būdai laisvai veikiant	Veiklos skatinančios pagalvoti, atsakyti, padaryti	4
	Užduočių takai	3
	Susipažinimas su dvaru: istorija, vakarai dvaro tema	8
	Paskaitos vasarą pastogėje su etnografiniais elementais	3
	Gamtos pažinimo veiklos mokiniams, jaunimui, pagyvenusiems žmonėms	3
Kultūrinės veiklos	Teminiai muzikos vakarai	5
Edukacinės veiklos gamtoje	Paskaitos apie gamtą	5
	Augalų pažinimo veiklos	
	Vakarai žiemą: „stebuklų naktis“ ir pan.	
	Mokymosi veiklos naktį: naktigonė, vakaro pasiskaitymai.	2
	Viktorinos gamtoje	1
	Švietėjiški filmai po atviru dangum apie keliones, istoriją, netgi krepšinio rungtynės	2
Susitikimai	Susitikimai su įdomiais žmonėmis netradicinėje aplinkoje	2
	Ekskursijos ir pasakojimai vadovaujami gido.	2
Edukacinės programos	Senųjų amatų programos lauko sąlygom - keramikos, audimo, verpimo, pynimo, juostų rišimo, karpinių, kalvystės, medžio drožėjų.	5
Sportinės veiklos	Sporto užsiėmimai: varžybos, sveikatos stiprinimo pratimai.	4
	Sveikatos stiprinimui: mankštos, treniruoklių kampelis	8
Rekreacinių poreikių tenkinimas	Tai yra poilsio vieta, svarbu atėjus į parką pailsėti.	2

Analizuojant (žr. 17 lentelė) pateiktus edukacinių veiklų pasiūlymus, inicijuojama mintis, jog respondentai pateikė veiklų, kurioms būdingas *žinių poreikis, naujos patirties kaupimas laisvai veikiant: susipažinimas su dvaro istorija, vakarai dvaro tema, paskaitos apie gamtą, susitikimai su įdomiais žmonėmis*. Miesto bendruomenei svarbūs yra kultūriniai renginiai, kurie vienija, suteikia gerų emocijų, atpalaiduoja ir kartu mokomasi, tobulinami bendravimo, kūrybiškumo įgūdžiai. Edukaciniai poreikiai miesto parke gali būti kartu tobulinami su rekreaciniais poreikiais: sportinės, sveikatą stiprinančios veiklos. Galima daryti prielaidą, jog respondentai miesto parke, kaip biologinėje, socialinėje, kultūrinėje struktūroje išvelgia galimybes veikti.

DISKUSIJA

Gauti Kuršėnų miesto parko edukacinės veiklos ir jos tobulinimo galimybių empirinio tyrimo rezultatai parodė, jog Kuršėnų miesto bendruomenės nariai nepakankamai išnaudoja miesto centrinio parko aplinką edukaciniams poreikiams tenkinti. Rezultatai parodė, jog per paskutinius kelerius metus parke netenkino rekreacinių ir edukacinių poreikių daugiau nei pusė apklaustųjų. Remiantis jau atliktu Lietuvoje R. Apanavičiaus (2012) tyrimu, kur autorius siekė išsiaiškinti, kiek prasmingos šiuolaikiniams miestams ir miestiečiams kalendorinės, etninę kultūrą atstovaujančios šventės, kaip miesto gyventojai įsitraukia į šventes. Tyrimo rezultatai padėjo išsiaiškinti, jog tokios šventės ne visada suranda ryšį su miesto gyventojų poreikiais. Organizuojant renginius privaloma atsižvelgti į šiuolaikinius visuomenės poreikius, kurie, palyginti su praeitimi, yra pakitę.

Lyginant šio tyrimo gautus duomenis apie tai, kaip miesto bendruomenės nariai pasiskirsto pagal amžių dalyvauti miesto parko veiklose, buvo nustatyta, jog laisvalaikio parke nelinkę leisti vyresni tyrimo dalyviai asmenys. Tai patvirtino ir M. Beržanskienės, N. Koncevičienės, K. Miškinienės (2013) atliktas tyrimas, kur aktyviai leisti laisvalaikį mėgsta mažesnė dalis tyrime dalyvavusių vyresnio amžiaus respondentų. Autorių teigimu, viena iš esminių priežasčių, trukdančių turiningai leisti laisvalaikį, yra specialių pasiūlymų senjorams trūkumas. Apie pusę respondentų norėtų, kad juos kas nors įtrauktų į laisvalaikio leidimą kartu.

Gauti tyrimo duomenys apie tai, jog respondentai parke *norėtų patirti gerų emocijų, veikti, bendrauti* atvirkta teorinius teiginius, kad žmogui būdinga įgyti papildomų žinių ir gebėjimų, kur laisvoje, nevaržančioje parko aplinkoje ugdytiniui yra suteikiamos galimybės įgyti žinias konstruojant per patirtį, laisvai ir aktyviai veikiant.

Praktinė šio tyrimo gautų rezultatų reikšmė yra ta, jog atsakingų administruojančių institucijų darbuotojai gautus tyrimo rezultatus analizuos ir kaip išaiškėjo jau interviu metu, išvelgia galimybę parko aplinką efektyviau, sumaniau, kūrybiškiau pajungti bendruomenės poreikiams. Apklaustieji patvirtino ir tai, jog veiklas parke sąlygoja bendruomenės struktūra, jos aktyvumas, nusiteikimas veikti, o ypač svarbi tampa savivalda. Pastebėta, jog atsakingos institucijos už parko veiklą pritaria tam, jog Lietuvoje trūksta žinių, informacijos apie edukacinių programų kūrimą miesto parkų aplinkos panaudojimui edukacijai. Respondentai, atsakinėdami į klausimus turėjo galimybę susipažinti su galimomis veiklomis parke, nes pasak jų, ne visi žinojo, jog parke galima atrasti gražių, įdomių, ramių vietų, kurios skatina mokytis, sužinoti ir pan. Galima teigti, jog bendruomenėje trūksta informacijos sklaidos, žmonių įtraukimo į miesto problemų sprendimus. VI Lietuvos urbanistiniame forume (2012) gvildentas darnus vystymasis, kuriame svarbiausias yra žmogus. Pasak R. Dargio „Tik tikras miesto lyderis ir miesto

bendruomenė gali iš esmės išspręsti savo klausimus, nes jie geriausiai žino, kas vyksta jų miestuose, ko miestams trūksta“.

Respondentai tyrimu atskleidė, jog norėtų suaktyvėjusio kultūrinio gyvenimo Kuršėnų mieste, kur atsirastų ir tinkamos galimybės edukacijai, todėl ir toliau būtina atlikti tyrimus, kuriais būtų galimybė sužinoti, išsiaiškinti bendruomenės požiūrį į organizuojamas veiklas. . Ypač tai būtų aktualu, kai baigsis parko renovacijos antrasis etapas, kuris ketina parko aplinkas „pajungti“ bendruomenės rekreaciniams ir edukaciniams poreikiams tenkinti.

IŠVADOS

Teorinis ir empirinis tyrimas *patvirtino hipotezę*, jog skirtingų vietos bendruomenės grupių rekreacinių ir edukacinių poreikių dėmė gali būti prielaida tobulinant parkų edukacinę veiklą.

Teorinės literatūros analizė parodė, jog:

1. Išanalizavus mokslinę literatūrą išsiaiškinta, jog miestų parkų pritaikymo edukacinėms reikmėms sampratoje pabrėžiamas parko atvirumas, akcentuojama paskirtis tarnauti visuomenės mokymuisi, laisvalaikio praleidimui. Siekiama sudaryti palankiausias sąlygas įvairaus amžiaus žmonėms lankytis miestų parkuose, žaliosiose zonose, plėtojant parkų infrastruktūrą, rūpinantis biologine įvairove, architektūros paveldo objektais.
2. Lietuvos nacionaliniuose dokumentuose labiau akcentuojamas rekreacinis miestų parkų veiklos reikšmingumas. Parkai, kaip vieta edukacinei veiklai, apibrėžti strateginiuose kai kurių miestų planuose. Edukacinės veiklos reikšmingumas gamtinėje aplinkoje, labiau akcentuojamas švietimo dokumentuose.
3. Mokslinės literatūros analizė parodė, jog būtina plėsti parkų edukacinių erdvių naudojimo praktikoje galimybes, pritaikant jas visos visuomenės mokymuisi. Siekiant efektyviai organizuoti edukacines veiklas miesto parke, reikia nuolat analizuoti miesto bendruomenės poreikius bei lūkesčius.

Empirinio tyrimo duomenų analizė parodė, jog:

3. Išanalizavus kokybinius pako veiklą administruojančių institucijų darbuotojų duomenis ir kiekybiniame tyrime dalyvavusių respondentų gautus rezultatus nustatyta, jog šiandien veiklos nemotyvuoja bendruomenės narius lankytis parke, veiklą pasirinkimas bendruomenės edukaciniams poreikiams tenkinti šiandien neatitinka gyventojų poreikius.
4. Interviu metu išaiškėjo, jog norint parką padaryti aktyviu edukacine prasme, tarp parko veiklą administruojančių institucijų darbuotojų turi būti aiški vizija, vieninga idėja, kuri skatintų, aktyvintų, vienytų miesto bendruomenę parke veikti, sužinoti, patirti, pajusti.
5. Tyrimas parodė, jog miesto parkas turi galimybę tapti svarbiu ištekliu asmenų sveikatingumo skatinimui, laisvalaikio prasmingam praleidimui (rekreacija), kur kartu derinant ir edukacinius poreikius, parkas gali tapti bendruomenės sutelktumo vieta.
6. Respondentai pareiškė nuomonę apie tai, jog parkui šiandien būdingi sunkumai susiję su miesto bendruomenės narių aktyvumo stoka, taip pat rajono savivaldybės pasyvumu parko atžvilgiu, ribotomis verslo pritraukimo į parką galimybėmis.

7. Respondentų pateikti veiklų pasiūlymai orientuoti į edukacinių ir rekreacinių poreikių tenkinimą, kur laukiamas rezultatas - užtikrinti parko atgaivinimą ir išnaudojimą įvairaus amžiaus bendruomenės aktyvinimui, telkimui, užimtumui, lavinimuisi, ugdymuisi, geros savijautos palaikymui.
8. Empirinis tyrimas leido sukonkretinti teorinėje darbo dalyje sukurtą parkų edukacinės veiklos tobulinimo galimybių teorinį modelį, išryškinant jam būdingus požymius, jog tobulinant veiklas parke būtinas bendruomenės įsitraukimas į veiklų planavimą, organizavimą, parko aplinkos išnaudojimas įvairių sričių ugdymui (savaiminio, patirtinio, formalaus, neformalaus), skirtingų sektorių įtrauktis, parko infrastruktūros tobulinimas.
9. Atlikus tyrimą išaiškėjo, jog norint, kad bendruomenė miesto parką naudotų edukacijai, būtinas sisteminis atskirų institucijų požiūris į parko teikiamas galimybes naudoti edukacinėms reikmėms.
10. Tyrimu išsiaiškinta respondentų poreikius ir galimybes veikti miesto parke, todėl Kuršėnų miesto parkas *gali tapti edukacine veiklos terpe skirtingų amžiaus grupių miesto bendruomenei.*

REKOMENDACIJOS

Šiaulių rajono savivaldybei, Kuršėnų miesto seniūnijai

1. Sukurti sisteminių parko veiklą administruojančių institucijų požiūrį į parko teikiamas galimybes naudoti edukacinėms reikmėms.
2. Atkreipti dėmesį į bendruomenės poreikius parke vykdyti veiklas, kurios priklauso nuo savivaldybės iniciatyvumo. Siekti, jog veiklos atitiktų šiuolaikinius bendruomenės poreikius.
3. Kiek leidžia įstatymai, tobulinti parko infrastruktūros elementus, kurie pateisintų bendruomenės poreikius pailsėti, stiprinti sveikatą, sportuoti, žaisti, tobulinti žinias savaiminiu būdu (stendai, dvaro pastato sutvarkymas).
4. Skatinti ir stiprinti bendradarbiavimą tarp valstybinio ir nevyriausybinių sektorių formas miesto parkų edukacijos srityje.

Etninės kultūros ir tradicinių amatų centrui, Šiaulių r. Kultūros skyriui ir centrui

1. Atsižvelgiant į bendruomenės narių pasiūlymus, papildyti edukacines programas, numatant veiklos turinyje žinias konstruoti gamtinėje aplinkoje.
2. Sukurti įvairesnių edukacinių programų užsiėmimams visoms amžiaus grupėms.
3. Organizuoti daugiau veiklų, kurios skatintų bendruomenės narius susiburti pavakaroti, kartu prisimenant senus dvaro laikus.
4. Plėtoti bendradarbiavimą tarp parko veiklą administruojančių institucijų planuojant, organizuojant, rengiant veiklas miesto parke.
5. Stiprinti bendradarbiavimą su miesto bendruomene, įtraukiant į veiklų planavimą, vykdymą, aptarimą.
6. Skirti daugiau dėmesio švietėjiškai veiklai ir informacijos sklaidai miesto ir aplinkinių vietovių bendruomenės nariams.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Apanavičius R. (2012). Iš „Gimtojo sodžiaus“ į miestą. Lietuvių etninė muzika miesto šventėse. *Straipsnių rinkinys*. Vilnius: Edukologija.
2. Arends, R.I. (1998). *Mokomės mokytis*. Vilnius: Margi raštai. \
3. Bacevičiūtė A., Kirkutis V. (2014). *Kuršėnų dvaras: atgimstantis kultūros židinys*. Šiauliai: Titnagas.
4. Baltrūnas V. (2003). *Gamta, kaip kultūros šaltinis: gamtos raidos pažinimas ir pasaulėjauta*. Vilnius: Andrena.
5. Balvočiūtė, R. Tamašauskienė, Z. (2014). *Neformaliuoju ir savaiminiu būdu įgytų projektų rengimo dalyko pasiekimų vertinimo metodika*.
6. Barkauskaitė S., Bradauskienė K. (2013). *Vilkaviškio miesto parko infrastruktūros analizė* http://www.lsu.lt/sites/default/files/dokumentai/moksliniu_straipsniu_rinkinys_2.pdf
7. Baršauskienė V., Leliūgienė I., (2001). *Sociokultūrinis darbas bendruomenėje*. Kaunas: Technologija.
8. Bėkšta A., Jarockienė N. (2010 (sud. A. Bėkšta). *Muziejų edukacinės programos suaugusiesiems*. Vilnius: Gimtasis žodis.
9. Bitinas B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedija.
10. Bitinas B.(2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
11. Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V., (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla.
12. Brazdeikis V. (2009) *Informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis papildytų edukacinių aplinkų kaita*. – Informacijos mokslai, 2009, Nr. 50
13. Brookhart S.M. (2012). *Kaip mokiniams teikti veiksmingą grįžtamąją informaciją*. Vilnius: UBA Rgrupė
14. Budžienė Ž. (2011). Kauno įvaizdis: Kultūros ir pramogų aspektai. *Kultūra ir miestas. Straipsnių rinkinys*.
15. Bukantis A., Ignatavičius G., Satkūnas J. ir kt. (2013). *Lietuvos gamtinė aplinka: būklė, procesai ir raida*. Vilnius: Kaunas: Kopa
16. Dargis R. (2012). Šiuolaikiški miestai ir miesteliai: situacija, vystymosi tendencijos, vizija. *VI Lietuvos urbanistinis forumas*. <http://www.am.lt/VI/files/File/Urbanistinis%20forumas%20tinklapiui%20WEB.pdf>
17. Darnaus vystymosi strategija (2005).
18. Dunnet m.fl. (2002). *Sociala värden och mänskliga behov*. Prieiga per internetą<
bioedukacijasvediskai.blogspot.com/>

19. Gamtamokslinės kompetencijos ugdymo(si) žaliuose mokymosi aplinkose koncepcija. (2013). [Žiūrėta 2015-01-20]. Prieiga per internetą: www.esparama.lt.
20. Gaučaitė R., Kazlauskienė A., Masiliauskienė E. ir kt. (2012). *Besimokančio asmens pažinimas*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
21. Gaučaitė R., Kazlauskienė A., Masiliauskienė E. ir kt. (2012). *Mokymosi mokytis strategijos. Konstruktyvus mokymasis: būdai, aplinkos, šaltiniai, metodai*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
22. Grinkevičius K. (2002). *Gamta ir žmogus*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
23. Grecevičius P., Abromas J., Rimkus A. (2012). Vakarų Lietuvos miestelių gyvybingumo palaikymo urbanistinių priemonių kompleksas. [Žiūrėta 2015-02-27]. Prieiga per internetą: <http://www.am.lt/VI/files/File/Urbanistinis%20forumas%20tinklapiui%20WEB.pdf>.
24. Glader E., (2011). *Göteborgs stad. Park och natur*. [Žiūrėta 2014-12-12]. http://goteborg.se/wps/wcm/connect/729e0fa2-1f5f-4466-8af6-700eefc9572a/stadsnara_odling_lagupplost.pdf?MOD=AJPERES
25. Goh HC & Rosilawati Z. (2014). *Conservation education in kinabalu park, malaysia: analysis of visitors' satisfaction* [Žiūrėta 2014-01-07]. Prieiga per internetą <http://www.savb.lt/> EBSCO Publishing.
26. Groundwork (2015). *Local schools are being given the chance to shape an education pack for Harlow Town Park*. [Žiūrėta 2015-02-22]. Prieiga per internetą: <http://www.groundwork.org.uk/Sites/hertsbedscambs/pages/who-we-are-herts-beds-and-cambs>
27. Janeliauskas E., Žalienė O. (2003). Lankytojų rekreaciniai poreikiai: Lietuvos jūrų muziejaus patirtis. [Žiūrėta 2015-01-4]. Prieiga per internetą http://www.museums.lt/zurnalas/rekreaciniai_poreikiai.htm
28. Januškevičius L. (2004). *Lietuvos parkai*. Vilnius: Lututė
29. Jarockienė N. (2009). *Muziejų edukacinės programos: naujos idėjos*. [Žiūrėta 2015-01-4] Prieiga per internetą http://www.museums.lt/sekcijos/Paveikslai/ideju_muge_knyga_mm.pdf
30. Jasevičiūtė V. (2004). *Tarptautinis seminaro „Baltijos jūros regiono muziejų bendradarbiavimas: turizmas ir edukacija“ vertinimas*. Rekomendacijos edukacinėms programoms. Kaunas.
31. Jovaiša L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
32. Jucevičienė P. (2005). Mokytojų didaktinės kompetencijos atitiktis šiuolaikiniams švietimo reikalavimams. *Tyrimo ataskaita*. [Žiūrėta 2015-02-25]. Prieiga per internetą http://www.smm.lt/.../mokytoju_didakt_kompetencijos_atitikti...
33. Isokas G. (1995). *Lietuvos gamos paminklai*. Vilnius: Mintis.

34. Kardelis K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*: vadovėlis. Šiauliai: Lucilijus.
35. Keršytė N. (2005). *Muziejų edukacija ir mokymas(is). Muziejų edukacinės programos. Teorija. Praktika*: straipsnių rinkinys. Vilnius. P. 2–5.
36. Klimienė A. (2011). *Botanikos sodas kaip mokymo(si) aplinka*. Mokymas ir mokymasis bendrojo lavinimo mokykloje. Mokslinė praktinė konferencija.
37. Knowles, M., E. Holton, R. Swanson (2011) *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (7th ed.). Oxford: Butterworth-Heinemann, [Žiūrėta 2014-12-10]. Prieiga per internetą <<http://bytheway.edublogs.org/2014/07/03/knowles-holton-swanson-2011-adult-learning/>>
38. *Kuršėnų miesto kompleksinės plėtros 2014-2020 m. galimybių studija* (2013). [Žiūrėta 2014-12-10]. Prieiga per internetą <http://195.182.85.237/lit/parengta-kursenu-pletros-galimybiu-studija/5333>.
39. Kvieskienė, Indrašienė ir kt. (2007). *Mokinių kultūrinės edukacijos poreikių tenkinimas švietimo sistemoje*. Tyrimo ataskaita. [Žiūrėta 2015-02-21]. Prieiga per internetą <http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Kulturine_educacija_ataskaita_internetui.pdf>
40. Kvieskienė G. (2005). *Pozityvioji socializacija*. Monografija. Vilnius: VPU.
41. Kvieskienė G. (red.) (2009). *Socialinis ugdymas*. Mokslo darbai. Vilnius: Socialinės komunikacijos institutas.
42. Lamanauskas V. (2006). *Internetas gamtamoksliniame ugdyme: situacijos analizė ir prognozė: mokslo studija*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
43. Lamanauskas V. Savickaitė K. (2004). Kai kurie jaunesniųjų moksleivių vertybinių santykių su gamta ypatumai. *Gamtamokslinis ugdymas*. Šiauliai: VšĮ ŠU leidykla.
44. Laužadis Š. (2007). *Gyvenamoji aplinka ir ekologija*. Vilnius: Ciklonas
45. Lazarevičiene V., Jaruševičiene A. (2004). Neformaliojo ugdymo institucijų edukacinių galimybių panaudojimas V-VI kl. pamokose „Gamta ir žmogus“. *Gamtamokslinis ugdymas*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
46. Leliūgienė I. (2012). *Socioedukacinis darbas bendruomenėje*. Kaunas: Technologija.
47. Lietuvos respublikos želdynų įstatymas (2007). <http://www.ku.lt/bs/files/2012/10/Lietuvos-Respublikos-%C5%BEeldyn%C5%B3-%C4%AFstatymas.pdf>
48. Lietuvos pagyvenusių žmonių asociacija (2014). *Veiklos prioritetai*. [Žiūrėta 2015-01-26]. Prieiga per internetą: <http://lpza.lt/>
49. Liljedahl C. (2015). *Swedish Society of Public Parks and Gardens*. [Žiūrėta 2015-03-01] Prieiga per internetą < <http://www.swedishgardens.se/>.
50. Luobikienė I. (2003). *Sociologinių tyrimų metodika*: mokomoji knyga. Kaunas: Technologija

51. Mierauskas P. (2010). *Suinteresuotųjų asmenų dalyvavimas Lietuvos saugomų teritorijų valdyme*. Socialinių mokslų studijos. 2010, 3(7): 125–143.
52. *Mokymosi aplinka XXI amžiuje*. (2012). [Žiūrėta 2014-11-26]. Prieiga per internetą<http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Mokymosi_aplinka_7.pdf>
53. *Mokymosi visą gyvenimą memorandumas* (2000). [Žiūrėta 2014-11-11]. Prieiga per internetą:
54. Motiejūnaitė O. (2014). *Iš mokymų Vokietijoje- su naujomis žaliųjų edukacinių erdvių idėjomis*. [Žiūrėta 2014-11-26]. Prieiga per internetą< <http://www.lmnc.lt/lt/naujienos/1262>
55. Muliulytė J., Jonauskis T. (2012). Integruotos urbanistinės strategijos. Olandijos patirtis. VI *Lietuvos urbanistinis forumas*. [Žiūrėta 2015-02-27]. Prieiga per internetą:
<http://www.am.lt/VI/files/File/Urbanistinis%20forumas%20tinklalapiui%20WEB.pdf>).
56. Neformaliojo ugdymo koncepcijos projektas (2009).
57. Nekrošienė R. (2007). *Edukacinės veiklos infrastruktūra botanikos soduose ir parkuose: Pietų Vokietijos patirtis*. [Žiūrėta: 2015-01-21]. Prieiga per internetą< <http://oaji.net/articles/514-1393610618.pdf>
58. Packer S., Ballantine R. (2002). *Motivational Factors and the Visitor Experience: A Comparison of Three Sites*. [Žiūrėta 2015-01-02]. Prieiga per internetą<<http://core.ac.uk/download/pdf/10872719.pdf>
59. Pakalnis, M., Bardauskienė, D. (2012). *Žalioji ir rudoji urbanistika, priešprieša ar sąlytis, konformistiniai sprendimai urbanistikoje*. [Žiūrėta 2015-02-27]. Prieiga per internetą:
<http://www.am.lt/VI/files/File/Urbanistinis%20forumas%20tinklalapiui%20WEB.pdf>.)
60. Pakalnis, R. Venckus Z. (2012). *Kraštovaizdžio ekologija: mokomoji knyga*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. P.123-124
61. Paulavičiūtė A. (2008). Renginių organizavimo abėcėlė. Vilnius: Mokesčių srautas.
62. Petkutė I. (sud.) (2014). *Edukacinė programa „Susitikime muziejuje“*. Muziejų prieinamumas asmenims, turintiems demenciją. Vilnius: Socialiniai meno projektai.
63. *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos* (2008). [Žiūrėta 2015-02-20]. Prieiga per internetą <http://www.upc.smm.lt/suzinokime/bp/>
64. Pranskūnienė R. (2013). „Nardinantis interaktyvumas“ muziejinėje edukacijoje: *Grindžiamoji teorija*. [Žiūrėta 2014-09-20]. Prieiga per internetą< <http://vddb.library.lt/> 67. 67.
65. Prapiestienė R. (2003). *Lietuvos miestų žaliųjų plotų kaita laiko atžvilgiu*. [Žiūrėta 2015-03-20]. Prieiga per internetą<:<http://www.geo.lt/geo/uploads/media/108-114.pdf>
66. Ragažinskienė O. Motiejūnaitė O, Litvinaitė R. ir kt. (2013). Vaistinių, prieskoninių (aromatinių) augalų įvairovės aspektai švietimui. *Dekoratyvųjų ir sodo augalų asortimento, technologijų ir aplinkos optimizavimas. Mokslo darbai. 2013 (4) 9*.
67. Shaftoe H. (2012). *Convivial urban spaces. Creating effective public place*.

- [Žiūrėta 2015-03-20]. Prieiga per internetą<
<http://books.google.lt/books?id=oYxfCzYOpNwC&printsec=frontcover&hl=lt>>
68. Schwarzenegger A., Chrisman M., Coleman R. (2005). *The Health and Social Benefits of Recreation*. [Žiūrėta 2015-02-10].
Prieiga per internetą< http://www.parks.ca.gov/pages/795/files/health_benefits_081505.pdf
69. Sundberg N., (2014). *Barn i en hållbar stad*. [Žiūrėta 2015-01-09].
Prieiga per internetą: <<http://goo.gl/mreHGL>>
70. *Sprendimas dėl Vilniaus miesto 2010-2020 metų strateginio plano* [Žiūrėta 2015-01-02].
Prieiga per internetą:<<http://www.vilnius.lt/vaktai/getfile.aspx?docid=8bac2575-b174-49ab-8742...>
lapkričio 24 d. Nr.1-1778 Vilnius >
71. Spierts M. (2003). *Balansavimas ir aktyvinimas*. Vilnius: VU spec.psichologijos katedra.
72. Stašienė S., Petkevičiūtė N. (2003). *Žmogus ir aplinka*. Kaunas: Technologija.
73. Stauskas V. (2012). *Architektūra, aplinka, atostogos*. Kaunas: VDU.
74. *Sprendimas dėl Vilniaus miesto 2010-2020 metų strateginio plano*.
www.vilnius.lt/vaktai/getfile.aspx?docid=8bac2575-b174-49ab-8742...
75. Suslavičius R. (2008). Sociokultūrinio darbo daugiafunkciniame kultūros centre poreikis bendruomenėje. *Magistro darbas*.
76. Šiaučiulienė R., Juodaitytė A. (2011). Vaikų vasaros laisvalaikio kultūros socialinis-
edukacinis diskursas laisvės fenomeno kontekste. *Daktaro disertacija*. Šiaulių universitetas.
77. *Šiaulių miesto parkai*. [Žiūrėta 2015-01-02]. Prieiga per internetą:
http://samogitia.mch.mii.lt/mpkelias/PARKAI/Siauliu_miesto.htm>
78. *Šiaulių rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2011–2017 metams* [Žiūrėta 2015-01-02].
prieiga per internetą<http://www.siauliai-r.sav.lt/siauliai/m/m_files/wfiles/file2778.pdf>
79. Schaffer Ch., (2014). *Odla mat och gemenskap*. [Žiūrėta 2014-12-04]. Prieiga per
internetą< <http://www.ur.se/Produkter/182446-UR-Samtiden-Odla-i-stan-Odla-mat-och-gemenskap>
<http://www.swedishgardens.se/>>
80. *Strateginis Vilniaus miesto planas 2010-2020 metais*. [Žiūrėta 2014-10-01]. Prieiga per
internetą< <http://www.vilnius.lt/vaktai/getfile.aspx?docid=8bac2575-b174-49ab-8742...> >
81. *Telšių regiono centro plėtra 2008-2013 (2008)*. [Žiūrėta 2014-12-04]. Prieiga per internetą<
<http://www.lietuvosregionai.lt/wp-content/.../4-prioritetas-13.09.18.doc>
82. Tidikis R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės
universiteto Leidybos centras.

83. Valevičius (2012). *Megarenginių įtaka miesto vystymuisi: kultūrinis, ekonominis ir socialinis aspektai*. [Žiūrėta 2015-02-27]. Prieiga per internetą <<http://www.am.lt/VI/files/File/Urbanistinis%20forumas%20tinklalapiui%20WEB.pdf>>
84. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (2012). [Žiūrėta 2015-02-27]. Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=438859>
85. *Valstybinės reikšmės parkų nuostatai*. [Žiūrėta 2014-12-21]. Prieiga per internetą <<http://www.am.lt/VI/files/File/Darbotvarke/nuostatai.pdf>>
86. Van Dyck D., Sallis J. F, Cardon G. ir kt. (2013). *Associations of neighborhood characteristics with active park use: an observational study in two cities in the USA and Belgium* [Žiūrėta 2014 balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą <<http://www.Savb.lt/EBSCO Publishing>>.
87. Vitkienė E. (2008). *Rekreacija*. Rekreacijos marketingo tyrimai. Monografija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
88. Vilkonis, R. (sud.) (2008). *Neuždarykime vaikystės tarp sienų keturių*. Šiauliai: ŠU leidykla.
89. Tarptautinė konferencija „Žaliosios edukacinės erdvės ir ugdymo procesas: gerosios patirties sklaida“ (2014). [Žiūrėta 2014-12-21]. Prieiga per internetą <<http://www.lmnsc.lt/lt/naujienos/1294>>
90. Vaughan, Katherine B., Andrew M.P.H, Kaczynski T., ir kt. (2012). *Exploring the Distribution of Park Availability, Features, and Quality Across Kansas City, Missouri by Income and Race/Ethnicity: an Environmental Justice Investigation*. [Žiūrėta 2015-01-21]. Prieiga per internetą <<http://www.Savb.lt/EBSCO Publishing>>
91. Zlataravičienė A., Mikalopaitė D. ir kt. (2006). *Patyrimo pedagogika ir jos taikymas*.
92. Žaidytė (2008). *Kultūros politika. Straipsnių rinktinė*. Vilnius: Baltos lankos.
93. Žydžiūnaitė, V., Lepaitė, D., Cibulskis G. ir kt. (2012). *Savaiminis mokymasis darbo aplinkoje: bendrosios kompetencijos vystymosi kontekstualumas*. Šiauliai: Šiaulių valstybinė kolegija.
94. Waidacher F. (2007). *Bendrosios muzeologijos metmenys*. Vilnius.
95. Walter P. (2013). *Greening the Net Generation: Outdoor Adult Learning*.
96. Weeden, P., Winter J., Broadfoot P. (2005). *Vertinimas. Ką tai reiškia mokykloms?* Vilnius: Garnelis.
97. Widmer R., Brägger G. (2007). *Mokinių grįžtamasis ryšys – aštuoniais žingsniais*. [Žiūrėta 2014-12-21]. Prieiga per internetą <file:///C:/Users/Mano/Downloads/Mokiniu_gri%C5%BEtamasis_ry%C5%A1ys_a%C5%A1tuoniais_%C5%BEingsniais.pdf>

98. Wilson J., Tierney P., Kim M.S ir kt. (2012). *Temporary Parks? Sunday streets, serving the need for urban outdoor recreation*. Prieiga per internetą <<http://www.Savb.lt/> EBSCO Publishing>.
99. Wong Koon Kwai (2009). *Urban park visiting habits and leisure **activities** of residents in Hong Kong, China*. Prieiga per internetą <<http://www.Savb.lt/> EBSCO Publishing>.
100. Квале С. (2003). Исследовательское интервью. Москва: Смысл.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Požiūris į Kuršėnų miesto parko (dvaro) pritaikymą edukacijai (N-8)

Kategorijos	Subkategorijos	Teiginiai
Teigiamas požiūris į parke vykstančias edukacinės veiklas	Parkas, įvairaus amžiaus bendruomenės narių veikimo vieta	[Ateina jaunimas, pasėdėti, pabendrauti] 2.[Ateina mamos su vaikais]. [Parke sėdi vyresnio amžiaus žmonės]. [Centre, vyksta edukaciniai užsiėmimai atskiriems žmonėms, šeimoms]. [Buvo atėjęs senelis su anūku, lipdė iš molio, vaikščiojo po parką, pasakojo].
	Turiningas laisvalaikis žvejyba	[Žvejai nuolatos Ventos pakrantėje žvejoja, matau vaikai užsuka pabendrauti su jais]. [Ventos pakrantė parko teritorijoje - mėgstama vieta žvejams].
	Bendravimas su gyvūnais parke	[Šunis moko, treniruoja gyventojai]. [Ateina pavadžioti šuniukus]
	Parkas naudojamas sveikatos stiprinimui	[Matau su lazdomis vaikstančias moteris]. [Bėgioja ratu pavieniai asmenys]. [Prabėga per parką sveikatą stiprinantys žmonės].
	Sėkmės išgyvenimas veikloje	[Matau džiaugsmingus jaunuolius parke]. [Maži vaikai bėgioja laimingi parke ant žolės]. [Porelės laimingos vaikšto].
Atskirų institucijų veikla parke	Savaiminis tobulėjimas parko gamtinėje aplinkoje	[Žmonės ramiai gamtoje sėdėti, grožisi...]. [Pastebime, jog atsiranda mėgėjų, kurie stebi gamtą, fotografuoja įvairiais metų laikais]. [Matau vaikstančius vyresnio amžiaus žmones, pastebiu jog diskutuoja apie parką]. [Kartais matau, kaip einantys mokiniai apžiūrinėja medžius, žiūri į paukščius, arba radę negyvą tyrinėja]. [Yra parnešę į mokyklą sužeistą paukštį iš parko].
	Veikla parke formalaus ir neformalaus ugdymo užsiėmimų metu	[Pagal projektą naudojamos parko tvenkiniu - su plaustais plaukiojame]. [Ateina mokytojai dažnai su specialiujų klasių mokiniais, pradinė klasių stebėti rudens, pavasario požymius]. [Gamtinė aplinka, daug įvairių senų, medžių, todėl vedamos integruotos pamokos: matematika su daile, kūno kultūra ir pan.]. [Bendrabutyje gyvenantys mokiniai dažnai ateina į parką: stebi, tyrinėja, žaidžia, renka šiukšles]. [Kabino inkilus šikšnosparniams].
	Amatų centro veikla parke	[Vedant ekskursijas, grupėms papasakoju parko, dvaro istoriją, nueiname prie tiltelio, kuris buvo vadinamas „meilės“ tilteliu]. [Kai kurie atvykę į amatų centrą pasidomi ir apie dvarą, parką]. [Su mokiniais, atėjusiais į edukacinius užsiėmimus išiname į parką pasirinkti gamtinės medžiagos darbeliams iš molio, kiaušinių marginimui].
	Kultūros centras, kaip artimiausia parko įstaiga veiklai	[Iki restauracijos dalyvaudavome rengiamose šventėse, mums patogiu]. [Veiklas susiplanuojame, tačiau šiais metais jos vyksta miesto centre]
Seniūnijos požiūris į veiklas	[Po renovacijos renginių nedarome, jie vyksta Ivinskio aikštėje]. [I mus kreipėsi Kūrybos namai, norėdami	

	parke	vykdyti edukacinį užsiėmimą - kelti inkilus šikšnosparniams, buvo smagu matyti iniciatyvą iš jų].
Kliūtytys parką naudoti bendruomenės narių poreikiams	Takai nepritaikyti pasivaikščiavimui	[Mačiau, kaip mama atvažiavusi į parką negalėjo pastumti vežimėlio]. [Semiasi į batus smėlis, žmonės nebenori eiti į parką]. [Kai palyja, nepatogu eiti per parką].
	Infrastruktūra netinka aktyvaus laisvalaikio praleidimui su vaikais	[Kai buvo gražios medinės supynės, laipynės, tarškynė ateidavo tėvai su vaikais]. [Vaikai nori laiptoti, suptis o laipynių, sūpynių nebėra]. [Neatrestauruotas pagrindinis dvaro pastatas, kad galėtų žmonės lankytis].
Atskiroms institucijoms veiklas parke ribojantys veiksniai	Su renovacija susiję trukdžiai rengti masinius renginius	[Šiandienai negalime organizuoti didelių renginių dėl tebesitęsiančios renovacijos]. [[Dideliems renginiams veikla parke šiandienai apribota įstatymais]. [Vyksta teisiniai procesai dėl parko restauracijos]. [Parkas savivaldybės žinioje, todėl labai nesikišame į parko reikalus]. [Parko restauravimas suplanuotas dviem etapais: infrastruktūros pritaikymas ir veiklų pajungimas bendruomenei ir svečiams, dabar vykdomas tik pirmasis etapas].
	Netinkama parko infrastruktūra veikloms	[Infrastruktūra nepritaikyta veikloms su didžiąja dalimi bendruomenės]. [Netinkama elektros instaliacija, nebėra privažiavimo] [Per mažai suolų, nepritaikyta vyresniems žmonėms koncertų ar renginių metu].
	Veiklas parke reguliuoja įstatymai	[Parko pritaikymas edukacinėms veikloms turi būti apgalvotas ir atitiktų valstybinės reikšmės parkų nuostatus]. [Nebėra sūpynių, laipynių pagrindinėje parko dalyje, bet jos buvo pastatytos nesuderinus su atsakingomis institucijomis].
	Bendradarbiavimo tarp institucijų trūkumas	[Trūksta bendradarbiavimo su amatų centru]. [Trūksta bendradarbiavimo tarp verslo, NVO, jaunimo organizacijos, švietimo įstaigų]. [Būtina turėti idėją, ją suderinti su bendruomene ir tada vykdyti]
	Nepasitenkinimas parku, kaip kultūriniu objektu	[Parkas netenkina šiuolaikinius organizatorių ir vartotojų poreikius, didesni renginiai negali vykti]. [Parke šiuo metu tikrai netinka organizuoti renginius bendruomenei].

Požiūris į miesto parko (dvaro) veiklų pritaikymo galimybes edukacinėms reikmėms miesto bendruomenei

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Vieningos filosofijos laikymasis - parko galimybės veikti	Parkas bendruomenės poreikiams	[Žinoma veiklos parke tiktų aktyvinti bendruomenę].
	Parko edukacinės aplinkos pritaikymas mokymuisi pamokų metu	[Visada yra galimybė mokytis gamtinėje aplinkoje, tik reikia tinkamai suplanuoti]. [Grazūs, dideli medžiai, kodėl juos neišnaudojus mokymuisi pamokų metu, reikia tik kūrybiškumo]. [Vyksta užsiėmimai amatų centre, pamokos pajvairinamos susipažįstant, mokantis amatų].
	Parko pritaikymas savaiminiam, patirtiniam tobulėjimui	[Būtų gerai informaciniai stendai]. [Galėtų sužymėti medžius, trumpa informacija apie juos suteiktų galimybę žmonėms sužinoti]. [Bendros veiklos padėtų žmonėms mokytis vieniems iš kitų]
	Priklausymas nuo bendruomenės aktyvumo	[Reikia pačiai bendruomenei keisti požiūrį „Bus neįdomu“ ir aktyviau dalyvauti bendruomenės gyvenime]. [Kad parkas būtų naudojamas pačios bendruomenės interesams, būtina „priaugti prie parko“]. [Žmonės turi norėti ateiti į parką].
	Parko infrastruktūros tobulinimo galimybės	[Būtina sutvarkyti elektros instaliaciją]. [Kyla problemos dėl įvažiavimo į parką]. [Būtų gerai nors mažas amfiteatras jaunimo grupėms, pasirodyti]. [Manau, kad būtų gerai pastogės bendravimui, skaitymui vietos]. [Kultūros centrui patogiau vesti renginius parke]
	Bendradarbiavimo tarp atskirų institucijų skatinimas	[Būtina įtraukti verslo įmones organizuojant renginius]. [Skatinti mokinių neformaliojo ugdymo įstaigas (Kūrybos namus) dalyvauti mugėse, taip pritraukiant daugiau bendruomenės narių]. [Bendraudant, bendradarbiaujant atskirų amžiaus grupių asmenims būtų dalijamasi patirtimi]. [Reikia rėmėjų, tada renginiai būtų geresni, kitaip neprivilios žiūrovų].
	Emocinė sąveika su gamtine aplinka edukacinėse veiklose	[Žinoma gerėtų santykiai tarp bendruomenės]. [Bendraudant gamtinėje aplinkoje stiprėtų emociniai ryšiai tarp šeimų]. [Žmonės bendroje veikloje patirtų gerų emocijų, džiaugsmo]. [Vyresni turėtų kur save išreikšti]. [Būtų galima susirasti draugų]. [Parke galėtų veikti ir mažos grupės asmenų: sporto mėgėjų, mamų su vaikais, gamtos mylėtojų, skaitytojų –mėgėjų].
	Konkretūs planai	[Amatų centre galima plėtoti edukacinių užsiėmimų temas: pvz. obuolių sūrio gaminimas rudenį]. [Restauravus dvarą būtų įkurtas muziejus, kur eksponatai: kalendoriai ir

		amatininkų dirbiniai]
Galimybės veikti, susijusios su parko veiklos plėtra	Veiklų kokybės gerinimo ryšiai	
	Parko pritaikymas etapais	[Parko pritaikymas vyksta etapais, todėl edukacijai pritaikymo teks palaukti]. [Rekonstravus dvarą, bus įrengtos atskiros patalpos edukaciniams užsiėmimas].
	Parko veiklas stabdo rekonstrukcijos problemos	[Darbai parke vyksta lėtai, su trukdžiais, todėl dėl pritaikymo renginiams teks palaukti].
	Faktų apie dvarą trūkumas	[Nėra pilnos dvaro istorijos, nėra išsamių tyrinėjimų, turime tik atskirus faktus, todėl gal sunkiau vyksta dvaro pajungimas visuomeniniams tikslams]
	Pokyčiai susiję su biologine įvairove	[Parke numatyta atsodinti augmeniją, todėl galima tikėtis tokios augmenijos, kokia buvo Gruževskių dvare].
	Viso dvaro ansamblio pajungimas veikloms	[Dvarui priklausė pastatai, kurie dabar dar yra privatizuoti, juos būtina sugražinti]. [Sodą numatyta prijungti prie dvaro ansamblio].
	Infrastruktūros pagerinimas	[Tiltelis per Ventą į dvaro ir parko pusę pagerins susisiekimą su miesto centru, žmonėms bus patogiau pasiekti parką]
	Bendradarbiavimo stiprinimas	[Būtų galima vykdyti bendras projektines veiklas su švietimo ir ugdymo įstaigomis, bendruomenės kultūros įstaigomis, verslo įmonėmis ir kt. socialiniais partneriais].

3 PRIEDAS

Atsakingų institucijų planuose edukacinės veiklos parke (N-8)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Veiklos parke, kaip indėlis į kultūros gyvybingumą, bendruomenės užimtumo skatinimą	Atsakingų institucijų uždaviniai veiklai parke	[Vienos iš Kultūros centro funkcijų - plėtoti švietėjišką pramoginę veiklą tenkinant bendruomenės kultūrinius poreikius. Vienas iš uždavinių - plėtoti edukacinę veiklą, todėl Kultūros centras rengia veiklas miesto bendruomenei, kada bus galima ir parke]. [Savivaldybė turi sumanymų, kaip gaivinti parko veiklas]. [Turim planų, sumanymų, plačiau pritaikyti parką bendruomenės poreikiams, laisvalaikiui, edukacijai, rekreacijai]. [Esame įsipareigoję parko aplinkas panaudoti ugdymo procese: tobulinant socialinius, darbinius mokinių įgūdžius, kūrybinius gebėjimus].
	Muzikinės, meninės veiklos	[Atgaivinsim muzikinius gegužinius vakarus, galim rengti ir miesto parke]. [Galiu su savo grupe surengti kelis muzikinius vakarus parke]. [Organizuosim paplaukiojimą plaustu dvaro tvenkinyje, tikrai ateis jaunimo]. [Galima organizuoti vakarinį pasivaikščiojimą po parką su žibintais prieš šventes (Kalėdų)]. [Pasitelkiant vaidybinius elementus prieš šventes (Kalėdas, Velykas, Jonines) būtų smagu veikti parke].
	Idėja, skatinanti verslą	[Galvojame pasitarę su savivaldybe, kad būtų atskira vieta, kur galima nusipirkti puodžių sostinę atitinkantį suvenyrą].
	Parodos, klubai, konferencijos	[Būtų rengiamos parodos]. [Atsirastų galimybė pajavairinti ir plėsti tautodailininkų ir amatininkų ryšius]. [Atsirastų galimybė mokyti jaunimą tradicinių amatų]. [Būtų įkurti kraštotyriminkų, jaunųjų istorikų klubai]. [Vyktų istorijos tyrinėtojų konferencijos].
	Veiklos atsižvelgiant į visų bendruomenės grupių poreikius	[Dalyvauti veiklose galės visi visuomenės sluoksniai]. [Galėtų paskaitas rengti trečiojo amžiaus universiteto dalyviai]
	Motyvacijos veikti skatinimas	[Mes tikrai pasiruošę veikti, kad tik bendruomenė priimtų mūsų pasiūlymus]. [Turim atsižvelgti į bendruomenės norus, pageidavimus, nes kitais neateis į renginius]
	Gebėjimas suburti žmones	[Dalyvauti veiklose galės visi visuomenės sluoksniai]. [Paskaitas rengsime trečiojo amžiaus universiteto dalyviams]

4 PRIEDAS

Veiklos, kuriose respondentams teko dalyvauti per paskutinius kelis metus (N-98)

Veiklos	Kartai
Miesto gimtadienio šventė	12
Joninės	10
Laisvalaikis	8
Mokyklos mokinių sporto šventė - bėgimas	6
Koncertai	6
Vaikščiojau	6
Leidau laiką su draugais, ilsėjaisi,	6
Parko tvarkymas	5
Sportavom	5
Puodžių šventė	4
Lankiausi amatų centre	4
Draugu būryje.	4
Lankiau parodas amatų centre	4
Akcija "Darom" 2014	3
Stebėjome su mokiniais parke augančius medžius	3
Žaidimai	3
Kultūros centro renginiai	2
Edukacinis užsiėmimas su mokiniais amatų centre	2
Grožėjaisi parko gamta	2
Fotosesija	2
Stebėjau florą, fauną	2
Tyrinėjome gamta su vaikais	2
Knygų akcija	1
Parko apžiūrėjimas po "rekonstrukcijos"	1
Pleneras piešimas gamtoje	1
Dvaro architektūros studijavimas	1
Su draugais ir augintiniais buvome parke	1
Stebėjau bundančią gamtą	2
Lankėmės prie kunigo Vaclovo Dambrausko kryžiaus parke - jo nužudymo vietos 1941 metais.	1
Mindaugo karūnavimo	2
Knygos skaitymas	1
Keramikos dirbinių apipiešimas	1
Superfiesta, vestuvės, garsių žmonių koncertas	1, 1, 1
Pažinimo pamokas mokiniams.	1
Apdovanojimai	1
Ekskursijos	1

Respondentų nuomonė apie tai, kokius darbus jie atliktų, kad parkas „gyvuotų“ (N-85)

Subkategorija	Teiginiai	Kartai
Saugumo poreikio užtikrinimas	Stebėjimo kameros	3
	Įvesti taisykles parko lankytojams t.y nešiukšlinti, nevartoti alkoholio	1
Infrastruktūros tobulinimo elementai	Sutvarkyti dulkėtus takus	2
	Pastatyti lauko scena, kuri butu pritaikyta koncertams	8
	Įrengti, atnaujinti fontaną	2
	Nutiesti tiltelį per Ventą, jungiantį miestą ir parką	4
	Padaryti automobilių stovėjimo aikštelę šalia parko	6
Atskirų erdvių įrengimas	Įrengti vietą renginiams (aikštelę)	12
	Įrengti poilsio, aktyvias ir pažintines zonas	4
	Įrengti daugiau sėdėjimo vietų, pavėsinių	9
	Žaidimo aikštelė vaikams	7
	Įrengti aikšteles su sportiniu inventoriumi	6
	Įrengti vietą senjorams žaisti šaškėmis ar šachmatais	2
	Sutvarkyti dvaro rūmus	14
	Atidaryti dvaro antrame aukšte „ponišką“ restoraną	1
Parko aktyvinimas	Įrengti "nemokamos nuomos" punktą, kur būtų galima įsigyti reikmenis skirtus žaidimams ir veikloms (tinklinio tinklas, kamuoliai ir pan);	1
	Įrengti visiems prieinamas ir įdomias ekspozicijas ne tik apie amatus, bet ir apie dvaro istoriją, bandant kaip įmanoma išsaugoti dvaro eksterjero ir interjero autentiškumą, kur jį dar yra likusi	1
	Miesto renginius organizuoti tik parke	5
	Organizuoti edukacinius, kultūrinius renginius, linksmus mini konkursus miesto bendruomenei, užsiėmimus jaunimui (dirbtuvėlės, kūrybinės veiklos)	
	Siekti, kad šventės būtų maksimaliai įspūdingos	2
Atsakingų institucijų pajungimas veiklos organizavimui	Siekčiau, jog miesto seniūnija skirtų tinkamą dėmesį parko, kaip kuršėniškių laisvalaikio praleidimo vietos, išnaudojimui.	2
	Aktyvinčiau įvairias įstaigas, organizacijas organizuoti parke veiklas bent po kertą metuose	6
	Įtraukti Kuršėnų meno mokyklos auklėtinius į muzikinių vakarų rengimą.	1
Veiklų pasiūlymai	Rengti poezijos vakarus	3
	Atgaivinti kažkada (apie 1970-74) veikusią šokių aikštelę, su gyva muzika, orkestru.	1
	Vizualizuoti parką skulptūromis, susijusiomis su Kuršėnais	1
Aplinkos tausojimo įgūdžių tobulinimas	Prisidėti prie parko švarinimo darbų.	2
	Sutvarkyti Ventos pakrantę	5
	Sutvarkyti aplinką	4
Aplinkosauginių problemų sprendimo būdų koregavimas	Išbaidyti kovarnius	4
Savanorystės propogavimas	Kviesti visus, norinčius surengti šventes lauke	2
Verslo įtraukimas į parko aktyvinimą	Įrengti kavinę	3
	Dvare irengti senovinę kavinę/kepyklėlę	2
Parko aktyvinimas informacinių technologijų pagalba	Padaryti keletą vietų su „kodais“ informacijai gauti apie norimą objektą	3
	Įrengti info stendus	3

Gerb. kuršėnietai!

Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto magistrantė siekia išsiaiškinti *Kuršėnų miesto bendruomenės požiūrį į miesto centrinio (dvaro) parko edukacines (mokomąsias, švietėjiškas, emocines) veiklas*. Anketa **anoniminė**, duomenys bus apdoroti ir panaudoti tyrimo duomenų analizei. Dėkoju ir linkiu sėkmės! **Anketa skirta asmenims nuo 14 metų (nuo jaunuoliško amžiaus)!**

Jums tinkamą atsakymą pažymėkite X

1. Jūs esate ○ moteris ○ vyras	2. Jūsų amžius metais: ○ nuo 14 iki 19 ○ 20-29 ○ 30-45 ○ 46 - 65 ○ Virš 65	3. Jūs: ○ mokinys ○ studentas ○ darbuotojas ○ tarnautojas ○ verslininkas ○ pensininkas ○ bedarbis ○ kita
4. Jūsų išsilavinimas: ○ pagrindinis ○ vidurinis ○ profesinis ○ aukštesnysis ○ aukštasis neuniversitetinis ○ aukštasis universitetinis ○ kita	Jūs gyvenate Kuršėnų: ○ centre ○ Daugėlių mikrorajone ○ Pavenčių mikrorajone ○ „Pilaitės“ pusėje ○ netoli miesto (2-3 km)	5. Jūsų šeimos sudėtis (įrašykite) Jūsų šeimos narių skaičius: Ar yra vaikų iki 14 metų? Taip ne □

1. Apibūdinkite Kuršėnų miesto bendruomenę

(įvertinkite **kiekvieną** teiginį pasirinkdami sau tinkamą atsakymo variantą **X**):

Eil. nr.	Teiginys	Sutinku	Nesutinku	Nežinau
1.	Aktyvūs, dalyvauja miesto gyvenime (renginiuose, šventėse)			
2.	Pasyvūs, nenoriai dalyvauja miesto veiklose			
3.	Nesidomite bendruomenės gyvenimu			
4.	Kita			

2. Kaip jūs miesto centriniam (dvaro) parke per paskutinius porą metų dalyvavote šiose veiklose?

(įvertinkite **kiekvieną** teiginį pasirinkdami sau tinkamą atsakymo variantą **X**):

Eil. nr.	Veiklos	Labai dažnai	Dažnai	Niekada	Retai	Labai retai
1.	Ilisėjotės					
2.	Sportavote					
3.	Žaidėte su vaikais					
4.	Tyrinėjote (mokslo tikslais)					
5.	Stebėjote gamtą (augalus, medžius, gyvūnus)					
6.	Bendravote (su draugais, artimaisiais)					
7.	Dalyvavote šventėse, koncertuose					
8.	Mokėtės pamokų metu					
9.	Buvote atvykę į amatų centą					
10.	Dalyvavote talkose tvarkant parką					

10.	Buvote šiaip, neturėdamas aiškaus tikslo					
11.	Kita (įrašykite)					

3. Prisiminkite tris veiklas, kuriose dalyvavote miesto parko aplinkoje (įrašykite)?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Kokie prisiminimai išliko? (pažymėkite vieną X)

- Buvo smagu, patyriau džiugių emocijų
- Buvo nuobodoka
- Buvo neįdomu
- Nepamenu

5. Ar Jums patogiu nuvykti iki miesto parko? Taip ne

6. Kuriose parko vietose daugiausia praleidžiate laiko (įvertinkite kiekvieną teiginį pasirinkdami sau tinkamą atsakymo variantą X):

Eil. nr.	Teiginiai	Labai dažnai	Dažnai	Niekada	Retai	Labai retai
1.	Pasėdite, kur yra suolai					
2.	Vaikštote takais po parką					
3.	Vaikštote Ventos pakrante parko teritorijoje					
4.	Einate prie „Meilės tiltelio“, tvenkinio					
5.	Dažnai ateinate prie Dvaro rūmų pastato					
6.	Tradicinių amatų centre					
7.	Apsilankote skirtingose parko vietose					
8.	Kita					

7. Ką Jums suteikia parkas? (įvertinkite kiekvieną teiginį pasirinkdami sau tinkamą atsakymo variantą X):

Eil. nr.	Pasiūlymai	Pritariu	Abejoju	Nepritariu
1.	Suteikia ramybės, poilsio			
2.	Stiprina sveikatą			
3.	Suteikia pažinimo džiaugsmą gamtoje			
4.	Suteikia įvairių žinių			
5.	Skatina susipažinti su bendraminčiais, atėjusiais į parką			
6.	Skatina pasidalinti patirtimi su parke esančiais			

7.	Skatina norą dar kartą ateiti į parką			
----	---------------------------------------	--	--	--

8. Kas jums, kaip lankytojui, būtų svarbu miesto parke? (įvertinkite **kiekvieną** teiginį pasirinkdami sau tinkamą atsakymo variantą **X**):

Eil. nr.	Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku	Nežinau
1.	Įrengti informaciniai stendai apie augalus, medžius					
2.	Tinkamai sutvarkytas dvaro pastatas					
3.	Edukatoriaus teikiamos <i>nemokamos</i> paslaugos					
4.	Edukatoriaus teikiamos <i>mokamos</i> paslaugos					
5.	Edukacinių programų įvairesnis pasirinkimas amatų centre					
6.	Tinkamai įrengtos vietos pasisėdėjimui (stalai, suolai, pavėsinės)					
7.	Sportui ir žaidimams skirtos erdvės					
8.	Organizuojami kultūriniai renginiai (užgavienės, Joninės)					
9.	Kita(įrašykite)					

9. Įvertinkite, ar parke galite, norite: (įvertinkite **kiekvieną** teiginį pasirinkdami sau tinkamą atsakymo variantą **X**):

Eil. nr.	Galimybės	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku	Nežinau
1.	Veikti: judėti, žaisti, daryti...					
2.	Išmokti: pasigaminti, auginti, gaudyti...					
3.	Sužinoti: istoriją, legendą, įvyki...					
4.	Patirti: malonių emocijų, pasitenkinimą, ramybę, džiaugsmą...					

10. Kokias funkcijas galėtų atlikti miesto parkas? (įvertinkite **kiekvieną** teiginį pasirinkdami sau tinkamą atsakymo variantą **X**):

Eil. Nr.	Veiklos	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku	Nežinau
1.	Parkas, kaip bendruomenės susitikimų vieta					
2.	Parkas, kaip mokymosi aplinka mokiniams pamokų metu					
3.	Parkas, kaip popamokinė vieta veikti					
4.	Parkas, kur atėjęs gali pasimokyti, nejausdamas, kad mokaisi (savaiminis mokymasis)					
5.	Parkas, kur gali pasimokyti iš kitų veikiant kartu (patirtinio mokymosi vieta)					
6.	Parkas laisvalaikio praleidimo vieta jaunimui					
7.	Parkas laisvalaikio praleidimo vieta senyvo amžiaus žmonėms					
8.	Parkas žaidimų vieta mažiems vaikams su tėvais					
9.	Kita (įrašykite)					

11. Įvertinkite miesto parke galimybę vykdyti edukacines veiklas? (apibraukite)

labai blogai.....labai gerai

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

12. Išreikšite nuomonę dėl sunkumų, kurie Jums atrodo, jog būdingi miesto parkui?
(įvertinkite kiekviena teiginį pasirinkdami sau tinkamą atsakymo variantą **X**):

Eil. nr.	Probleminės sritys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku	Nežinau
1.	Neturime patirties miestų parkų pritaikyme edukacinėms reikmėms Lietuvoje					
2.	Silpna miestų parkų įstatyminė bazė (nacionaliniuose, strateginiuose dokumentuose)					
3.	Rajono savivaldybė nesuinteresuota miesto parko pritaikymu edukacinėms reikmėms					
4.	Trūksta miesto bendruomenės iniciatyvumo					
5.	Formaliojo ugdymo įstaigos neišnaudoja parko galimybių mokymuisi					
6.	Trūksta skirtingų sektorių iniciatyvos (NVO, verslo įmonių ir pan.), kurios imtų parke vykdyti įvairias veiklas					
7.	Žmonės parko aplinką naudoja netinkamai (vartoja alkoholį ir pan.)					
8.	Kita (įrašykite)					

14. Kokios veiklos, Jūsų nuomone, galėtų vykti miesto dvaro parko aplinkoje (pažymėkite tris variantus)

- Sveikatos stiprinimo (savaitgalio mankštos, bėgimas)
- Žaidybinės veiklos vaikams (judrūs, skatinantys pažinti parko aplinką)
- Gamtos stebėjimo, tyrinėjimo veiklos (mokiniais, studentams)
- Kultūrinės veiklos: koncertai, miesto gimtadienio šventės
- Popietės, vakarai pvz. poezijos (ir dainuojamosios) skaitymo
- Veiklos, kurios sustiprintų Didžiųjų metų švenčių laukimą
- Veiklos, kurios skatintų globoti gamtą (inkilų kėlimas)
- Kita

15. Jeigu jūs būtumėte atsakingas už parko veiklą, kokius tris darbus nuveiktumėte, kad parkas „gyvuotų“ linksmi ir prasmingai?

.....
.....
.....
.....

16. Kokias edukacines veiklas pasiūlytumėte miesto parkui?

.....
.....
.....
.....

Dėkojame ir linkime, kad miesto parkas bendruomenei ir svečiams būtų įvairių edukacinių veiklų vieta!